

VANHEMMUUS PUOLUEOHJELMISSA

Teija Pakkala

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalipolitiikka

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2013

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

TEIJA PAKKALA: VANHEMMUUS PUOLUEOHJELMISSA

Pro gradu -tutkielma, 83 s.

Sosiaalipolitiikka

Huhtikuu 2013

Hyvä vanhemmuus on kiistelty aihe ja vanhemmuus on julkisen keskustelun kestoosuus. Yhteiskunnassa vallitsee sekä jaettuja että kiisteltyjä vanhemmuuden normeja. Näistä normeista olen tutkielmassani kiinnostunut. Tutkielmassa perehdyn puolueohjelmissa esiintyviin käsityksiin vanhemmuudesta. Kysyn millaisissa asiayhteyksissä vanhemmuus puolueohjelmissa esiintyy ja millaisia vanhemmuuskäsityksiä puolueohjelmissa esiintyy. Puolueohjelmat valitsin aineistoksi, koska ne ilmaisevat vallitsevia tai toivottavia yhteiskunnallisia normeja ovat tällaisen aiheen kannalta rikas ja monipuolinen aineisto.

Tutkielman aineistona on eduskuntapuolueiden vuosien 2000–2011 yleis-, vaali- ja erityisohjelmat, jotka keräsin Internetistä Yhteiskuntatieteellisen tietovarannon ylläpitämästä Poliittisten ohjelmien tietovarannosta POHTIVASTA. Puolueohjelmia, joissa vanhemmat tai vanhemmuus mainitaan, on yhteensä 82. Tutkimuksen havaintoyksiköitä ovat puolueohjelmista poimitut tekstinpätkät, joissa puhutaan vanhemmuudesta.

Tutkielman tutkimusmetodi on kehysanalyysi. Aineistosta muodostui ensin yhdeksän teemaa, jotka jakautuvat neljään kehykseen. Kehykset ovat tukemisen kehys, yhdenvertaisuuden kehys, toimijuuden kehys ja vanhemmuusnormien kehys. Tukemisen kehys käsittelee vanhemmuuden tukemista etuukin ja palveluin. Yhdenvertaisuuden kehyksessä puhutaan miesten ja naisten välisestä ja lasten välisestä yhdenvertaisuudesta. Toimijuuden kehyksessä vanhemmat nähdään toimijoina, joiden tulee saada tehdä valintoja ja osallistua. Vanhemmuusnormien kehyksessä asetetaan vaatimuksia ja odotuksia vanhemmille.

Puolueiden välillä ei vanhemmuuskäsityksissä ollut havaittavissa suuria eroja. Yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä hyvästä vanhemmuudesta voidaan siis pitää jaettuna. Eroja syntyi lähes pelkästään suhtautumisessa samaa sukupuolta oleviin vanhempiin. Tukemisen kehyksessä vanhemmuuden vastuu esitetään vanhempien ja valtion jakamana vastuuna. Vanhempien lastenhoitovalintoja katsotaan valinnanvapauden näkökulmasta.

Avainsanat: vanhemmuus, puolueohjelmat, kehysanalyysi, vanhemmuusnormit, perhepolitiikka

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIA	6
2.1 Vanhemmuus lainsäädännössä.....	7
2.2 Äitiys, isyys ja hyvä vanhemmuus	9
2.3 Lasten hoiva ja kasvatus	11
3 PERHE, POLITIIKKA JA UUSFAMILISTINEN KÄÄNNE.....	13
4 PUOLUEISTA JA PUOLUEOHJELMISTA	17
4.1 Eduskuntapuolueet esittelyssä.....	17
4.2 Puolueohjelmatutkimuksen lähtökohtia.....	21
5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	23
5.1 Puolueohjelmat aineistona	23
5.2 Tutkimuskysymykset	26
5.3 Kehysanalyysi tutkimusmenetelmänä.....	27
6 VANHEMMUUDEN KEHYKSET	32
6.1. Tukemisen kehys	33
6.1.1 Julkinen valta vanhemmuutta tukemassa	35
6.1.2 Julkinen valta kotivanhempia tukemassa ja vanhempia valistamassa	39
6.1.3 Julkinen valta työtä ja perhettä yhteensovittamassa	43
6.2 Yhdenvertaisuuden kehys	46
6.2.1 Yhdenvertaisuutta äideille ja isille	48
6.2.2 Yhdenvertaisuutta lapsille	51
6.3 Toimijuuden kehys.....	53
6.3.1 Toimijuus valintojen tekemisenä	55
6.3.2 Toimijuus osallistumisena	60
6.4 Vanhemmuusnormien kehys.....	63
6.4.1 Jaettu käsitys hyvästä vanhemmuudesta	64
6.4.2 Monenlaisia perheitä ja vanhempia.....	68
6.4.3 Vanhemmuus sukupolvien välisessä suhteessa.....	71
7 POHDINTA.....	74
LÄHTEET	80
LIITE 1	85

1 JOHDANTO

Tutkielmassani tutkin sitä, miten ja millaisena vanhemmuus esiintyy puolueohjelmissa. Julkisessa keskustelussa hyvä vanhemmuus on kiistelty aihe. Vanhemmuus nousee julkiseen keskusteluun, kun ilmenee erityistä syytä olla huolissaan lapsista ja nuorista. Kuka on hyvä vanhempi ja miten hyvän vanhemman tulisi toimia? Viime aikoina julkisuudessa on puhuttu paljon nuorten syrjäytymisestä ja peräänkuulutettu vanhemmuutta, esimerkiksi Ihan tavallisia asioita -kampanjan avulla. Lisäksi televisiossa esitetyt reality-ohjelmat kuten Teiniäidit ja Erilaiset äidit ovat esittäneet erilaisia tapoja olla vanhempia.

Yhteiskunnassa vallitsee sekä jaettu että kiisteltyjä vanhemmuuden normeja. Lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu varmasti melkein kaikkien mielestä hyvään vanhemmuuteen. Sen sijaan kaikki eivät pidä esimerkiksi lasten hoitamista kotona hyvän vanhemmuuden edellytyksenä. Juuri lasten kotihoitoon liittyvissä kysymyksissä hyvää vanhemmuutta käytetään usein argumenttina. Lapsiin, kotiin ja perheeseen liittyvät asiat herättävät usein voimakkaita tunnereaktioita, ja niin vanhemmuuskin.

Myös perhemallien muutos on herättänyt keskustelua vanhemmuudesta. Avio- ja avoerojen yleistyessä huoltajuuskiistat ovat tavallisia. Uusperheiden määrän lisääntyminen johtaa uusiin vanhemmuuden haasteisiin. Lisäksi julkisuudessa on keskusteltu homoparien oikeudesta adoptioon ja hedelmöityshoitoihin. Julkisissa keskusteluissa tulevat näkyviksi vanhemmuuden yhteiskunnalliset normit, eli se mitä vanhemmilta ja vanhemmuudelta odotetaan. Juuri näistä vanhemmuuden normeista olen tutkimuksessani kiinnostunut.

Puolueohjelmat valitsin aineistoksi, koska ne ovat keskeisiä politiikkadokumentteja ja tällaisen aiheen kannalta rikas ja monipuolinen aineisto. Ne eivät kerro pelkästään asioiden nyky- ja tavoiteloista, vaan ilmaisevat vallitsevia tai toivottavia yhteiskunnallisia normeja. Puolueohjelmat sekä kuvaavat että tuottavat ideologioita.

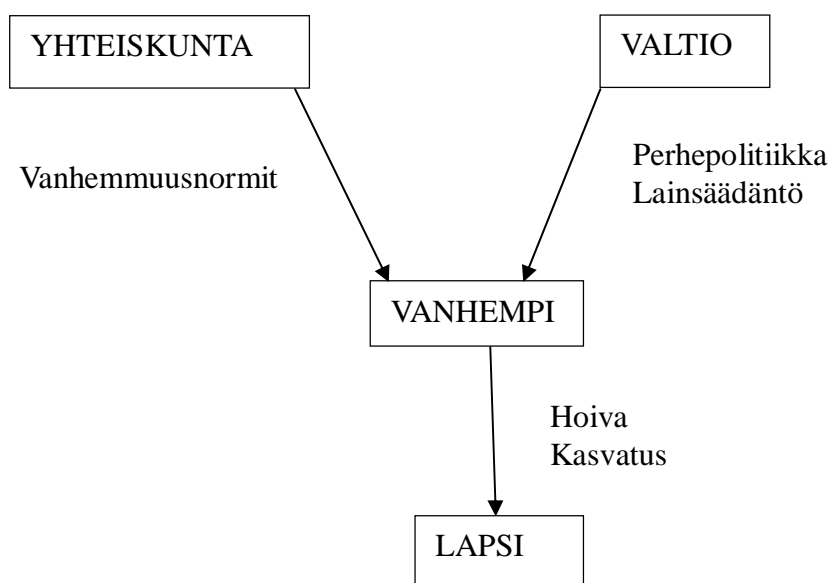
Vanhemmuuden valitsin tutkimuskohteeksi, koska se koskettaa niin monen ihmisen arkea ja kuuluu vahvasta yhteiskunnan normituksesta huolimatta kuitenkin myös yksityisyyden piiriin. Minua kiinnostaa millä tavalla ”henkilökohtainen on poliittista”. Vanhemmuutta on tutkittu paljon eri näkökulmista ja puolueohjelmia myös, mutta vanhemmuutta puolueohjelmissa ei ole tietääkseni tutkittu.

Puolueohjelmat ovat tavallaan julkinen areena ja niistä paljastuu, millaisia vanhemmuuskäsityksiä politiikan tekemisen taustalla on. Erilaiset käsitykset vanhemmuudesta ovat tärkeitä, sillä ne tuottavat esimerkiksi tietynlaista perhepolitiikkaa. Voiko sama vanhemmuuskäsitys johtaa erilaisen politiikan tekemiseen? Tutkimukseni tarkoitus on tuoda esiin yhteiskunnassa vallitsevia vanhemmuuskäsityksiä. Yhteiskunnan normeja on hyvä tehdä näkyväksi, jotta niitä ja niiden seurauksia voidaan arvioida.

Toisessa luvussa taustoitin vanhemmuutta esittelemällä sen eri ulottuvuuksia. Kolmannessa luvussa esittelen perhetutkimusta ja yhteiskunnassa tapahtunutta uusfamiliaristista käännettä. Neljännessä luvussa avaatan eduskuntapuolueiden historiaa ja luonnetta sekä puolueohjelmatutkimuksen lähtökohtia. Viidennessä luvussa esittelen tutkimukseni aineiston, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmäni kehysanalyysin sekä kehukset, joihin aineisto jakaantuu. Kuudennessa luvussa analysoin aineistoa neljän kehyksen kautta. Lopuksi vedän yhteen tutkimuksessa löytämäni ja esitän johtopäätöksiä.

2 VANHEMMUUDEN ULOTTUVUUKSIA

Vanhemmuus on moniulotteinen ilmiö, joten sen kattava määrittely on vaativaa. Lapsen saadessaan ihminen joutuu monella tapaa uuteen asemaan ja uusien vastuiden kantajaksi. Vanhempaan kohdistuu odotuksia niin lapsen, läheisten, yhteiskunnan kuin valtionkin taholta. Miellän vanhemmuuden keskeisimmiksi suhteiksi vanhemman suhteen lapseen ja vanhemman suhteen yhteiskuntaan ja valtioon. Nämä on havainnollistettu kuviossa 1. Vanhemmuutta kokonaisuutena kuvaamaan tarvittaisiin huomattavasti moniulotteisempi kuvio (esim. Schmitt 2002, 300), mutta yksinkertaisempi kuvio kuvaa hyvin juuri tämän tutkimuksen kannalta oleelliset vanhemmuuden ulottuvuudet.

Kuvio 1. Vanhemmuuden keskeiset suhteet

Vanhemman ja lapsen suhde kiinnostaa erityisesti psykologeja ja kasvatustieteilijöitä. Tämän suhteen oleellisina tekijöinä voitaneen pitää hoivaa ja kasvatusta. Vanhemman ja valtion suhdetta määrittävät puolestaan laissa vanhemmille määrätyt velvollisuudet sekä perhepolitiikka etuuskineen ja palveluineen. Yhteiskunnassa vallitsee vanhemmuusnormeja, jotka säätelevät vanhemmuutta. Yhteiskunnan ja vanhemman välinen suhde on yhteiskuntatieteilijän näkökulmasta kiinnostava ja juuri siitä olenkin

tutkimuksessani kiinnostunut. Puolueohjelmat aineistona ohjaavat tarkastelemaan myös valtion ja vanhemman suhdetta.

Vanhemmuutta määriteltäessä oleellisia käsitteitä ovat äitiys, isyys, perhe, lapsuus ja kasvatust. Vanhemmuus on harvoin täysin irrallaan perheestä, sillä yleensä perhe liittyy hyvin keskeisesti vanhemmuuteen. Lapsella on keskeinen rooli ajatuksessa perheestä eikä vanhemmuuttakaan voi olla ilman lasta. En kuitenkaan käsittele lasta ja lapsuutta omana kokonaisuutenaan. Vanhemmuus toimintana on paljolti hoivaa ja kasvatusta, jotka ovat keskeisessä roolissa puhuttaessa hyvästä vanhemmuudesta. Tarkastelen seuraavaksi vanhemmuuden lainsäädäntöä, äitiyttä, isyyttä ja hyvää vanhemmuutta sekä lasten hoivaa ja kasvatusta.

2.1 Vanhemmuus lainsäädännössä

Valtio säätelee vanhemmuutta ja lasten kasvatusta lailla, ei tosin kovin yksityiskohtaisesti. Yhteisen edun mukaista on, että lapsista kasvaa tasapainoisia kansalaisia ja hyvän vanhemmuuden ajatellaan olevan sen edellytys. Julkinen valta voi tarpeen tullen puuttua vanhemmuuteen, ääritapauksessa ottamalla lapsen huostaan. Ensisijainen puuttumiskeino on kuitenkin tuen antaminen erilaisten palveluiden ja etuuskien muodossa. Perhepoliittiset palvelut ja etuudet voidaankin nähdä julkisen vallan ”sekaantumisena” vanhemmuuteen.

Suomen laissa on erotettu vanhemmuus ja huoltajuus toisistaan. Lapsen vanhempi ei siis välttämättä ole lapsen huoltaja, vaikka yleensä niin onkin (LHL 3 §). Äiti on aina automaattisesti lapsen synnyttyä lapsen vanhempi ja myös huoltaja. Äidin vanhemmuutta ei kuitenkaan ole kirjattu lakiin, niin itsestään selvänä sitä pidetään. Isyydestä säädetään isyyslaissa, jonka mukaan aviomies on lapsen isä, kun lapsi syntyy avioliiton aikana (IsyysL 2 §). Muussa tapauksessa isä voi tunnustaa isyytensä, ja isyyselvityksen jälkeen se vahvistetaan tuomioistuimessa. Vanhemmaksi voi tulla myös adoption kautta.

Jos äiti ja isä ovat naimisissa keskenään, molemmat ovat lapsen huoltajia (LHL 6 §). Lain seitsemännen pykälän mukaan vanhemmat voivat keskenään sopia jakavansa lapsen huollon tai vain toinen vanhempi vastaa huollosta. Sopimus tarvitsee kuitenkin sosiaalilautakunnan vahvistuksen ollakseen lainvoimainen (LHL 8 §). Huoltajuudesta riippumatta vanhempien tulee vastata lapsen elatuksesta kykynsä mukaan (ElatusL 2 §). Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta huoltajan tehtäväksi on asetettu lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen (LHL 4 §). Samaisen lain 1 §:ssä on määritelty huollon tarkoitus ja lapsen hyvä hoito. Käytännössä pykälää luetaan silloin, kun lapsen huollossa epäillään ongelmia tai huoltajuudesta on kiistaa.

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. (LHL 1 §)

Vaikka vanhempi ja huoltaja eivät välttämättä ole sama henkilö, voidaan kyseisen pykälän ajatella toimivan lainsäädännöllisenä vanhemmuuden ohjeena. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on haluttu turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona hän ei asu (LHL 2 §). Laissa on ajateltu lapsen etua, mutta käytännössä tapaamisista saattaa muodostua lapselle ikävä velvoite, jonka syynä on vanhemman tahto ja vahva perhesidoksen ylläpidon normi (Forsberg & Pösö 2009, 154).

2.2 Äitiys, isyys ja hyvä vanhemmuus

Äidillä on ollut ja on vielä nykyäänkin erityisasema vanhemmuudessa. Osittain tämä johtuu perinteisestä perhekäsityksestä, jonka mukaan isä hankkii perheen toimeentulon ja äiti hoitaa lapset ja kodin askareet. Myös kehityspsykologian kiintymyssuhdeteorioilla on ollut osuutta asiaan, sillä ne ovat korostaneet äidin ja lapsen suhdetta. Äidin luonnon ja biologian on ajateltu tukevan äidin ensisijaisuutta lasten kasvattajana. Sen myötä äidin tehtäväksi on tullut myös isän toiminnan seuraaminen ja jaetun vanhemmuuden toteuttaminen. Äitiys saatetaan tulkita naisen elämän täyttymykseksi ja ajatella äidillä olevan lähes yliluonnollinen kyky tietää ja turvata lapsensa paras. (Alasuutari 2003, 16–18.) Myyttiseen äitiyteen liitetään usein ehdoton rakkaus lasta kohtaan, hellä hoivaavuus, omien tarpeiden uhraaminen sekä onnistunut imettäminen ja synnytys (Janhunen & Oulasmaa 2008).

Todellisuudessa äidit kokevat paljon neuvottomuutta, riittämättömyyttä, uupumusta, suuttumusta ja jopa raivoa. Monet näistä tunteista herättävät äideissä syyllisyyttä ja pettymystä omaan itseen ja äitiyteen. Äidit kokevat toiset tunteet sallituiksi ja toiset kielletyiksi sen perusteella, mikä on lapsille hyväksi. Myös sosiaalisen tuen puute ja siitä johtuva yksinäisyys vaivaavat monia äitejä. Myös monet niistä äideistä, jotka eivät koe varsinaisesti yksinäisyyttä, kokevat kuitenkin olevansa yksin vastuussa kaikesta. (Janhunen 2008, 10–11.)

Monissa tutkimuksissa neuvolatoiminta on saanut kiitosta. Väestöliiton tutkimuksessa Äidin kielletyt tunteet äidit kuitenkin kertoivat olevansa pettyneitä neuvolan toimintaan. Neuvolasta on heidän mukaansa vaikea saada apua etenkin masennukseen, uupumukseen ja raivon hallintaan, sillä kielteisistä tunteista puhuminen koetaan vaikeaksi ja vastaanotto tylyksi. (Oulasmaa ym. 2008, 86, 89–90, 94.)

Äidit kokevat roolinsa vahvasti normitetuksi, mutta niin on myös isien laita. Stereotyyppisen isäkuvan isä on toissijainen vanhempi, perheen elättäjä, paljon poissa kotoa, etäinen suhteessa vauvaan eikä puhu tunteistaan. Lisäksi stereotyyppiseen

isäkuvaan kuuluu isän ankaruus ja jopa väkivaltaisuus sekä oman isän merkittävä vaikutus miehen isyyteen. Väestöliiton tutkimuksen Isyyden kielletyt tunteet mukaan toiset isät halusivat irtisanoutua stereotyyppioista ja toiset vahvistivat osan stereotyyppioista. Stereotyyppiset isäkuvat edustavat kulttuurisia isänä toimimisen malleja, joihin nuoret isät suhteuttavat oman isyytensä joko malleja noudattaen tai haluten luopua niistä. (Oulasmaa & Saloheimo 2010, 21–29.)

Isyydestä puhutaan julkisesti lähinnä silloin, kun isyyden ajatellaan liittyvän perheen ja lasten ongelmiin. Isättömyys ja avioerojen tuomat huoltajuuskiistat ovat tuoneet isyyden merkitystä esiin. Isyyden tuottama mielihyvä ja emotionaalinen ulottuvuus ovat jääneet vähäiselle tarkastelulle. Vahvistuva isyyden kulttuuri kuitenkin tuo isän tasavertaiseksi vanhemmaksi äidin rinnalle ja korostaa isän ja lapsen läheistä suhdetta. (Alasuutari 2003, 19–20.) Vaikka monet isät osallistuvatkin paljon lasten hoitoon, monet heistä kokevat olevansa toissijaisia vanhempia sekä lasten äidin että yhteiskunnan silmissä (Jämsä 2010, 114). Perinteiset vanhemmuuskäsitykset istuvat ilmeisesti niin lujassa, että äitien ja isien toiminta vanhempina muuttuu hyvin hitaasti.

Huttusen (2001) mukaan isän rooli on muuttunut 1900-luvun lopulla elättäjäisestä avustavaan isään ja osallistuvaan isään. Isän roolin kehityssuunta on kohti ”uutta isyyttä”, eli hoitavaa isää ja jaettua vanhemmuutta. Jaetun vanhemmuuden idea on, että vanhemmuus on hoivatyötä, joka voidaan puolittaa tasapuolisesti äidin ja isän kesken. Isän ja äidin roolit eivät siis ole erillisiä tai sukupuoleen sidottuja, vaan molemmat kantavat yhtäläisen vastuun sekä hoivasta että sen ulkoisista edellytyksistä. Ansiotyön ja vanhemmuuden sovittaminen yhteen nousee siis jaetun vanhemmuuden keskeiseksi kysymykseksi. (Huttunen 2001, 164–165, 174.)

Vuoren (2001, 357) mukaan Huttusen jaetulle vanhemmuudelle asettamat vaatimukset ovat ankarat. Omassa tutkimuksessaan Äidit, isät ja ammattilaiset Vuori tarkastelee perheasiantuntijoiden kirjoituksissa esiintyviä äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskursseja. Jaetun vanhemmuuden diskurssi kutsuu miehiä osallistumaan rohkeasti lastenhoitoon ja nauttimaan isyydestä, mutta toisaalta varoittaa isiä ottamasta äidin paikkaa ja luopumasta omasta maskuliinisuudestaan. Huttunen ei vielä kutsuisi

tällaista isän roolia jaetuksi vanhemmuudeksi, vaan pikemminkin avustavaksi isäksi. (Vuori 2001, 356–357.)

Perälä-Littusen tutkimuksessa (2007) oli pyydetty haastateltavia kuvaamaan hyvää äitiä ja hyvää isää. Suuri osa haastateltavista sanoi vanhempien olevan melko samanlaisia ja kuvaavansa mieluummin hyvää vanhempaa. Suurin osa kuvasi kuitenkin lopulta enemmän hyvää äitiä. Hyvää isää ei juuri kuvattu yksityiskohtaisesti, vaan usein kuvattiin hyvää äitiä ja sanottiin että hyvän isän pitäisi olla samanlainen. Tosin isälle saatettiin määritellä myös erityistehtäviä, kuten viimesijainen toimeentulosta huolehtiminen. Hyvän äidin piirteiksi mainittiin useimmiten rakkaus, kuunteleminen, kontrollointi ja neuvominen. Hyvän isän ominaisuuksiksi puolestaan mainittiin ajananto lapsille, rakkaus, kontrollointi ja neuvominen. (Perälä-Littunen 2007, 342, 345–346.) Ihmisten mielissä ei siis kuitenkaan ole sukupuoletonta hyvän vanhemman mallia, vaan vanhempi on aina äiti tai isä, joilla on keskenään ainakin jonkin verran poikkeavat roolit.

2.3 Lasten hoiva ja kasvatus

Vanhemmuus on paljon muutakin kuin biologinen sukulaisuus tai joukko velvoitteita. Keskeisenä voidaan pitää suhdetta lapsen ja vanhemman välillä, johon olennaisesti kuuluvat myös tunteet. Vanhemmuus vaihtelee erilaisista tekijöistä johtuen. Lasten ja vanhempien persoonat ovat erilaisia, osa vanhemmista elää arkeaan etäällä lapsistaan ja vanhemmuus muuttuu lasten kasvaessa.

Lapsesta saattaa muodostua vanhemmille elämäntarkoituksen takaaja. Lapsi voidaan nähdä vanhempiensa tuottamana tuotteena ja vanhemmat toivovatkin usein näkevässä lapsessa itsensä tai oman kädenjälkensä. Lapsen ajatellaan olevan rajattomasti muotoiltavissa ja niinpä lapsesta voi muodostua vanhemmalle projekti. Lapsi voidaan kokea myös taakkana, etenkin jos ei pidä perhettä ja lastenhankintaa itsestäänselvyytenä. (Ziehe 1991, 45, 86, 98.)

Yhä useammin lapsesta kuuleekin puhuttavan projektina. Usein tällä kuitenkin tarkoitetaan lähinnä sitä, että lapsen hankkimista suunnitellaan huolella ja häneen ollaan valmiita käyttämään paljon aikaa ja rahaa. Nykyisen projektiyhteiskunnan projektiksi lapsesta ei ole. Lapsi-projektin kuormittavuutta on vaikea arvioida, projekti ei välttämättä ala haluttuna ajankohtana ja aikatauluttaminen on muutenkin hankalaa, projektilla ei oikeastaan ole loppua ja projektin onnistumista on hankala arvioida. Sen sijaan pientä väliarviointia voi jokainen vanhempi tehdä kohdallaan.

Lapsen perushoidosta puhuttaessa voidaan käyttää hoivan käsitettä. Julkusen (2006) mukaan hoiva on konkreettista hoitamista, esimerkiksi syöttämistä, vaipanvaihtoa ja pukemista. Hoivaan kuuluu myös välittäminen, lähellä olo, kuuntelu ja lohduttaminen. Lisäksi hoiva on välittävää ja huolehtivaa asennetta. Hoivavastuu kasaantuu naisille. Moderneissa yhteiskunnissa hoivalle asetetaan yhä enemmän ja kovempia vaatimuksia. Kotitalouden askareita helpottavien välineiden kehittäminen ei helpotakaan kotityön asettamia aikavaatimuksia, kun kotityön standardi nousee. Kodin viihtyisyys, perheenjäsenten tyyli, monipuolinen ravinto, lasten valmentaminen tulevaisuuteen, perheen aikataulujen yhteensovittaminen ja parisuhteen työstäminen vaativat aikaa ja vaivannäköä. (Julkunen 2006, 18–20.)

Hoikkalan (1993) tutkimuksessa vanhemmat suhtautuivat ristiriitaisesti kasvattamiseen. Kasvattamiseen ajateltiin kuuluvan jokin kielteinen ulottuvuus, jota ei haluttu liittää itseän. Vanhempien ja lasten välinen suhde on enemmän kaveri- kuin kasvatussuhde. Kasvatuksen autoritaarisuutta kammoksutaan, mutta toisaalta vapaata kasvatusta kritisoidaan. Hoikkala tunnistaa tutkimuksessaan kolme vanhemmuuden mallia: sallivan, vastuullisen ja vahvan vanhemmuuden. Sallivassa vanhemmuudessa on ajatuksena, että nuori ikään kuin kasvattaa itse itsensä. Malli korostaa lapsen yksilöllisyyttä ja oman tien löytämistä ja on usein seuraus siitä, että vanhempi on itse kärsinyt autoritäärisestä kasvatuksesta. Vastuullisessa vanhemmuudessa vanhemmat pyrkivät luomaan lasten kasvulle mahdollisimman hyvät edellytykset. Lapsiin panostetaan, heidän kanssaan keskustellaan, vietetään aikaa ja vältetään kielteisyyttä. Vahvassa vanhemmuudessa aikuinen siirtää tiedot ja taidot lapseen toimien ikään kuin

lapsen valmentajana. Lasta kannustetaan huolehtimaan itsestään ja ottamaan vastuuta. Vanhemman tehtävä on auttaa lasta kohtaamaan haasteita. (Hoikkala 1993, 49–54.)

Hoikkalan (1993) mukaan lapsen kasvua ohjataan ja neuvotaan ammattilais- ja asiantuntijavoimin sikiöstä aikuiseksi asti. Vanhemmat ovat sivuroolissa, paitsi silloin kun tarvitaan julkista syntipukkia nuorten huonosta käyttäytymisestä syytettäväksi. (Hoikkala 1993, 47.) Myös viime aikoina on nuorten syrjäytymisestä puhuttaessa peräänkuulutettu vanhempien vastuuta. Epäonnistunut kasvatus on ilmeisesti helppo tunnistaa, mutta hyvästä kasvatuksesta on paljon erilaisia näkemyksiä.

Myös Schmittin (2002) mukaan asiantuntijoilla on suuri merkitys vanhemmuuden tukemisessa ja toteutumisessa. Vanhemmuuden tehtävät, kasvatus ja sosiaalistaminen, on paljolti delegoitu instituutioiden, kuten päiväkotien ja koulujen vastuulle. (Schmitt 2002, 321.) Vuoren (2001) mukaan perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten ja instituutioiden toimintaa ohjaa psykososiaalinen diskurssi, joka määrittää suhtautumista vanhempiin ja lapsiin. Psykososiaalisessa diskurssissa kehityspsykologialla on keskeinen rooli ja sosiaalisella viitataan läheisiin vuorovaikutussuhteisiin. Diskurssi sulkee ulkopuolelleen laajemmat vanhempiin ja lapsiin liittyvät kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset. Perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset katsovat vanhemmuutta siis lähinnä lapsen kehityksen näkökulmasta. (Vuori 2001, 33–35.)

3 PERHE, POLITIIKKA JA UUSFAMILISTINEN KÄÄNNE

Nykyinen tunnesuhteisiin perustuva perhe on melko tuore ilmiö. Giddensin (1999) mukaan perinteinen perhe oli taloudellinen yksikkö. Maataloudesta elantonsa saaville perhe tarjosi työväkeä ja sitä kautta elannon. Rikkaat puolestaan muodostivat perheyksiköt siirtääkseen omaisuutensa eteenpäin. Ihmiset yhteen liittäväksi tekijänä oli siis rakkauden sijasta raha. (Giddens 1999, 78.) Vaikka Giddensin kuvaama perinteinen perhe muodostuikin erilaisista lähtökohdista kuin ehkä tämän päivän perheet, tuskin entisajankaan perheet olivat täysin tunneköyhiä tai vailla kiintymystä. Tunnesuhteisiin perustuva perhe ei taida olla pelkästään tuore ilmiö, vaan myös

voittopuolisesti länsimaalainen, sillä ympäri maailmaa avioliittoja solmitaan edelleen paljon muista kuin tunnesyistä.

Yhteiskunnan modernisoituessa perhesuhteet ovat muuttuneet monella tapaa. Ydinperhe on ylivoimaisen suosittu verrattuna monisukupolvisiin suurperheisiin. Syntyvyys on pienentynyt kuten perheiden lapsilukukin. Avioerot ovat yleistyneet. Perhemuodot ovat moninaistuneet, kun avoliiton suosio on kasvanut ja uusperheet ja yksinhuoltajuus ovat yleistyneet. (Takala 2005, 20.) Jallinoja kuvaa teoksessaan *Perheen aika* (2000) sitä, miten parisuhteesta on muodostunut perheen keskus. Parisuhde perustuu romanttiselle rakkaudelle ja kun se kuihtuu, lähtevät ihmiset entistä helpommin etsimään uutta onnea. Yksilöllisyys ja oikeus onneen ovat perheen koossa pysymistä merkittävämpiä. Puolison valintaan käytetään entistä enemmän aikaa ja yhteensopivuudesta halutaan olla varmoja. (Jallinoja 2000, 11–13, 77–82.)

Jallinojan (2000) mukaan lasta voidaan ajatella parisuhteen ”kolmantena”. Lapsi on se joka rikkoo rakastuneen pariskunnan harmonisen yhteiselon. Usein on kyse äidin ja lapsen välisestä romanssin kaltaisesta suhteesta, josta isä jää ulkopuoliseksi. Myös muut asiat, kuten työ tai kotityöt, voivat muodostua parisuhteen eheyttä murtaviksi ”kolmansiksi”. Ajan jakaminen eri asioiden kesken vaatii sovittelua, sillä aikaa tarvitaan ansiotyölle, perheelle, itselle ja parisuhteen hoitamiselle. (Jallinoja 2000, 11–12, 125.) Työn ja perheen yhteensovittaminen onkin lapsiperheille keskeinen ongelma (Niemi 2006, 174).

Perhekäsitykset jaotellaan yleisesti familistiseen ja individualistiseen. Familistiseen perhekäsitykseen kuuluu perheyhteyden ja perheen merkityksen korostaminen. Familistinen perhekäsitys kuuluu etenkin kirkon agendaan. Tähän käsitykseen kuuluu, että perheen etu menee aina yksilön edun edelle ja lapsilla on perheessä keskeinen rooli. Valtion harjoittaman perhepolitiikan lähtökohtana on pitkälti ollut familistinen perhekäsitys. Perheitä halutaan tukea, koska perhettä pidetään yhteiskunnan perusyksikkönä. Individualistiseen perhekäsitykseen puolestaan kuuluu oleellisesti vapaus, itsenäisyys ja sääntelystä ja instituutioista irrallinen rakkaus. Jos rakkaus ei

kestä, voidaan suhde purkaa. Lasten hankkimista ei individualistisessa perhekäsityksessä pidetä itsestäänselvyytenä. (Jallinoja 1985, 22–28.)

Perhepolitiikan tarkoitus on ennen kaikkea tukea lapsiperheitä lasten huolenpidossa ja kasvatuksessa. Perhepolitiikassa voidaan nähdä sekä väestö- että hyvinvointipoliittisia piirteitä. Sosiaalipoliittisena järjestelmänä perhepolitiikka sisältää lapsiperheiden tulonsiirrot ja hyvinvointipalvelut. Kaikki perheiden elämään vaikuttava sosiaalipoliittikka voidaan mieltää perhepolitiikaksi, mutta yleensä perhepolitiikka mielletään rajatummaksi kokonaisuudeksi. Tällöin perhepolitiikkaa ovat syntyvyyteen, lapsimäärään, kotihoitoon, perheiden toimeentuloon ja työn ja perheen yhteensovittamiseen vaikuttavat toimet. (Hämäläinen 2010, 227.)

Perhepolitiikan historiassa on erotettavissa kolme päälinjaa, jotka ovat motivoineet perhepolitiikan kehittämistä. Nämä ovat lapsiköyhyyden vähentäminen, syntyvyyden lisääminen ja tuloerojen yhteiskunnallinen tasaaminen. Väestöpolitiikan näkökulmasta perhepolitiikan tarkoitus on tasata lapsista aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa lisääntymään, jotta yhteiskunnan jatkuvuus voitaisiin turvata. Perhepolitiikkaa voidaan pitää etenkin naisten ja lasten edun ajajana, sillä sen avulla pyritään parantamaan naisten asemaa työelämässä ja edistämään lasten oikeuksia ja hyvinvointia. Perhepolitiikka on hyvin altista erilaisille ideologisille intresseille ja sen motiivit ja tavoitteet vaihtelevatkin eri aikoina. (Hämäläinen 2010, 228–230.)

Yhteiskunnan ja perhemallien muuttuessa perhepolitiikkaa on syytetty jälkeenjääneisyydestä ja kyvyttömyydestä vastata nykyisten perheiden tarpeisiin. Toisaalta yhteiskuntapoliittisten rakenteiden on sanottu ohjaavan ihmisten valintoja ja edesauttavan nykyistä kehitystä. (Kantola & Kautto 2002, 62.) Molemmat pitävät varmasti osaltaan paikkansa. Perhepolitiikan kehittäminen on hidasta eikä uusia järjestelmiä voi rakentaa hetken mielijohteesta. Myöskään rakenteiden vaikutusta ihmisten valintoihin ei kai voida kiistää, mutta yleensä tietty yhteiskunnallinen kehityskulku on monen tekijän summa.

Jallinoja (1984) on tarkastellut puolueiden perhepoliittisia ohjelmia vuosilta 1974–1983. Niissä esiintyi voimakkaasti perhettä ja avioliittoa tukevia näkemyksiä. Erityisesti korostui sosiaalireformistinen näkemys, eli että valtion tulee ottaa vastuulleen aiemmin yksityisille ihmisille ja kansalaisjärjestöille kuuluneita tehtäviä. Perheisiin suhtauduttiin erittäin myönteisesti ja todettiin, että julkisen vallan pitäisi pyrkiä yhteiskuntapoliittisin toimin parantamaan lapsiperheiden asemaa. Perheiden katsottiin olevan valtion erityisessä suojeluksessa. Kaikki puolueet ajoivat familistisiä näkemyksiä, toiset vain voimakkaammin kuin toiset. SKDL, SDP ja RKP eivät ottaneet voimakkaasti kantaa perheeseen, vaan pitivät sitä lähes kokonaan yksityisasiana. LKP, SMP, Keskustapuolue, SKL ja Kokoomus puolestaan ottivat perheasioihin kantaa hyvinkin perusteellisesti. (Jallinoja 1984, 52–54.)

Sosiaalitutkimuksessa puhutaan yhteiskunnassa tapahtuneesta uusfamilistisesta käänteestä. Jallinojan (2006, 97) mukaan suomalaisen modernin familismin pilarit ovat kotiäitiys ja hyvä vanhemmuus. Modernista familismista voidaan puhua, koska se sallii myös modernit käytännöt ja rakentuu eri tavalla kuin perinteinen familismi. Jallinoja on tutkinut uusfamilistista käännettä vuosituhannen taitteessa kerätystä media-aineistosta. 1990-luvun laman jälkeen, kun kotihoidon tukea uhattiin leikata tuntuvasti, kotiäidit nousivat barrikadeille. Kotihoitoa – todellisuudessa kotiäitiyttä – puolustettaessa vedottiin yhtäältä individualistisesti valinnanvapauteen ja toisaalta puheella rakennettiin yleistä ihannetta, jossa kotihoito on ainoa oikea tapa järjestää lastenhoito. Hyvää vanhemmuutta peräänkuulutettiin keskustelemalla hoivaavasta isästä, perheen kanssa vietetyn ajan tärkeydestä ja hukassa olevasta vanhemmuudesta. (Jallinoja 2006, 100, 102–104, 109–111.)

Väliaikainen kotiäitiys on Suomessa hyvin suosittua ja Internetissä elää kokonainen äitien vastakulttuuri, joka tarjoaa kotiäideille sosiaalisen osallistumisen kentän (Niemi 2006, 176–177). Alle kolmivuotiaista lapsista noin 60 prosenttia hoidetaan kotona ja sitä vanhemmistakin formaalin päivähoidon piirissä on vain puolet. (Anttonen & Sointu 2006, 75.) Kotiäitiysihanne on kuitenkin jatkuvasti törmäyskurssilla tasa-arvopyrkimysten ja naisten työelämään osallistumisen tavoitteiden kanssa. Perhe, vanhemmuus ja lasten hoito ovat nousseet julkisen mielenkiinnon kohteeksi eikä

perhemuotojen moninaistuminen, lasten huostaanottojen lisääntyminen ja nuorten syrjäytyminen varmasti ainakaan vähennä niistä käytyä keskustelua ja kädenvääntöä.

4 PUOLUEISTA JA PUOLUEOHJELMISTA

Tarkastelen tutkimukseni aineistona eduskuntapuolueiden puolueohjelmia. Eduskuntapuolueita ovat Kansallinen Kokoomus, Ruotsalainen kansanpuolue (RKP), Kristillisdemokraatit, Suomen Keskusta, Perussuomalaiset, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP), Vasemmistoliitto ja Vihreä liitto. Tässä luvussa esittelen hieman puolueiden historiaa ja luonnetta sekä puolueohjelmatutkimuksen lähtökohtia.

4.1 Eduskuntapuolueet esittelyssä

Puolueilla on keskeinen merkitys edustuksellisessa demokratiassa. Poliittiseen elämään puolueet tuovat järjestystä ja yhtenäisyyttä. Ne muun muassa edistävät kannattajiensa etuja ja poliittista aktiivisuutta, nostavat asioita poliittiseen keskusteluun ja osallistuvat päätöksentekoon. (Paloheimo & Raunio 2008a, 11.) Suomalaisia puolueita on syytetty tasapäisyydestä ja aatteellisten erojen puutteesta. Eroja on kyllä olemassa, mutta hajanaisen puoluejärjestelmän, kolmen suuren puolueen melko tasaväkisen kannatuksen, suurten hallituskokoonpanojen perinteen ja suomalaisen tulo- ja ulkopoliitikan erityispiirteiden takia puolueet ovat mieltyneitä konsensuspolitiikkaan. Yhteiskunnan muutos vaikuttaa myös puolueisiin, sillä äänestysaktiivisuus on laskenut ja puolueisiin kuulutaan aiempaa harvemmin. Puolueiden sijasta tehokkaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä pidetään aiempaa useammin yhden asian liikkeitä ja kansalaisjärjestöjä. (Paloheimo & Raunio 2008b, 213, 209.)

Kansallinen Kokoomus on vuonna 1918 perustettu maltillinen oikeistopuolue. Suomen itsenäistymisen jälkeen hallitusmuotokysymys oli ajankohtainen ja Kokoomus halusi Suomeen kuninkaan. Alkujaan Kokoomuksessa vaikutti

sosiaalireformismi, mutta pian puolue muuttui vanhoilliskonservatiiviseksi ja alkoi korostaa kristillis-siveellisiä arvoja ja isänmaallisuutta. Myöhemmin Kokoomus alkoi vaatia henkisen työn tekijöiden ja valtion virkamiesten taloudellisen aseman parantamista. 1950-luvulta eteenpäin Kokoomus alkoi korostaa yksilönvapautta ja mahdollisuuksien tasa-arvoa, yksityisyritteliäisyyttä ja -omistusta sekä liberaalia markkinahenkisyyttä. (Mickelsson 2007, 87, 110, 154–155.) Isänmaalliset teemat ja kansallisuusaate olivat alun perin keskeinen osa kokoomuslaisuutta, mutta nykyään kansallisuuden painottaminen on vähentynyt. Kansainvälistymistä Kokoomus pitää positiivisena kehityksenä, ainakin markkinatalouden näkökulmasta. Kokoomuksen ydinkannattajia ovat yrittäjät, johtavassa asemassa olevat ja toimihenkilöt. Kokoomuksen kannatus onkin kasvanut, kun toimihenkilöiden määrä on yhteiskunnassa lisääntynyt. (Paloheimo 2008, 34, 44–45.)

RKP eli Ruotsalainen kansanpuolue perustettiin vuonna 1906 puolustamaan ruotsinkielisen väestön etuja ja oikeuksia. Puolue pyrki koulutuksen edistämällä ja taloudellisten elinolojen tasoittamisella vähentämään ruotsinkielisten väestöryhmien eroavaisuuksia ja säilyttämään suomenruotsalaisen identiteetin. RKP:n historian aikana ruotsinkielisten suomalaisten määrä on vähentynyt huomattavasti, joten puolue on pyrkinyt saamaan uusia kannattajia määrittelemällä itsensä uudelleen Suomen kaksikielisyyttä puolustavaksi kansanliikkeeksi. Suomenkielisten keskuudessa RKP:n kannatus on kuitenkin vähäistä. RKP:ta kannatetaan erityisesti Uudellamaalla, Turun saaristossa ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Yleisen kansainvälistymiskehityksen myötä RKP:lle ominainen kaksikielisyyden korostaminen on muuttunut monikulttuurisuuden arvostamiseksi yleensä. (Paloheimo 2008, 44, 48–49, 51.)

Suomen Kristillinen Liitto nousi eduskuntaan vuonna 1970 ja muutti nimensä vuonna 2001 Kristillisdemokraateiksi. Puolue korostaa kristillisiä arvoja ja yhteisvastuuta sekä puolustaa perinteistä ydinperhettä. (Paloheimo & Raunio 2008a, 19.) Koko olemassaolonsa ajan Kristillisdemokraatit on ollut arvoiltaan puolueista konservatiivisin. Tyypillistä puolueelle on laajan sosiaali- ja terveystalouden korostaminen ja ihmisen oman vastuun korostaminen. (Mickelsson 2007, 308–309.)

Vuonna 1908 perustettiin Maalaisliitto, maaseudun väestön asiaa ajava porvaripuolue. Maalaisliitto korosti maalaiselämän paremmuutta ja halusi kehittää osuustoimintaa ja sivistyselämää. 1960-luvulla Maalaisliitto luopui agraarisuudestaan ja ryhtyi maakuntien yleispuolueeksi. Sen merkiksi puolue vuonna 1965 vaihtoi nimensä Keskustapuolueeksi. Keskustapuolue korosti hyviä suhteita Neuvostoliittoon ja valtiomistamisen tärkeyttä. 1960- ja 1970-luvut olivat Keskustapuolueen sisäisten ristiriitojen aikoja. Vuodesta 1988 puolue on ollut nimeltään Suomen Keskusta. (Mickelsson 2007, 61, 81, 112, 147, 239.) Keskusta korostaa maakuntien Suomen ja eri alueiden tasapainoista kehittämistä. Keskustaa kannattavan viljelijäväestön vähentyessä yhä suurempi osa maanviljelijöistä kannattaa Keskustaa, mutta puolueen kannattajissa maanviljelijät ovat kuitenkin vähemmistössä. (Paloheimo 2008, 34, 44.) Keskustalla on merkittävä rooli oikeiston ja vasemmiston välisenä sillanrakentajapuolueena (Paloheimo & Raunio 2008a, 17).

Maalaisliitosta erosi aikoinaan agraaripopulistinen Suomen Maaseudun Puolue, jonka raunioille syntyi vuonna 1995 Perussuomalaiset. Perussuomalaiset on jatkanut pitkälti SMP:n ohjelmallista linjaa. Puolueen luonteeseen kuuluu populismi, ideologisten aaterakennelmien välttely sekä yhteys kansan syvien rivien tuntemuksiin ja niiden edustaminen. Lisäksi keskeisiä ovat erilaiset vastakkainasettelut, kuten eliitti vastaan tavallinen kansa. (Paloheimo & Raunio 2008a, 19.) Puolue korostaa suomalaisuutta, perhearvoja, maanpuolustuksen merkitystä, rikollisuuteen kovin ottein puuttumista ja kritisoi maahanmuuttopolitiikkaa (Mickelsson 2007, 310).

1800-luvun lopulla perustettu Suomen työväenpuolue vaihtoi nimensä vuonna 1903 Suomen Sosialidemokraattiseksi Puolueeksi. Puolue ajoi työväestön asiaa ja esitti lukuisia parannusehdotuksia. 1900-luvun alkupuolella SDP otti etäisyyttä kommunisteihin ja muuttui reformistiseksi puolueeksi. Kommunistien lisäksi SDP halusi tehdä eroa myös porvareihin. SDP on olemassaolonsa aikana pyrkinyt pitämään kiinni perusarvoistaan painottamalla siirtymistä pääoman vallasta työn valtaan, tavoittelemalla tasa-arvoista sivistisyhteiskuntaa sekä yhteistyötä, rauhaa ja vapautta. (Mickelsson 2007, 61, 73, 113–115, 299.) SDP ajaa vahvasti myös markkinoiden sääntelyä. Toimihenkilöiden määrä SDP:n kannattajissa on noussut, mutta vuonna

2007 vielä puolet puolueen kannattajista kuului työväestöön. (Paloheimo 2008, 33, 40.)

Vasemmistoliitto perustettiin vuonna 1990, kun Suomen Kommunistinen Puolue ja Suomen Kansan Demokraattinen Liitto lopettivat toimintansa. Aluksi Vasemmistoliitto korosti erilaisuuttaan vanhaan vasemmistoon nähden eikä niinkään identifioitunut sosialistiseksi puolueeksi. (Paloheimo & Raunio 2008a, 20.) Vuoden 2007 periaateohjelmassa puolue palaa sosialismin perinteeseen, vaikkakin määrittelee sen ajattelutavaksi, joka takaa enemmän vapautta ja demokratiaa kaikille. Vasemmistoliitolle tärkeitä ovat sukupuolten välinen tasa-arvo ja julkisen sektorin laaja vastuu. Lisäksi puolue on saanut vaikutteita feminismistä ja ympäristöliikkeestä ja on kiinnostunut globaaleista kysymyksistä ja rauhan asiasta. (Mickelsson 2007, 296–298.)

Vihreän liiton identiteetti perustuu luonnonsuojeluun ja kestävän kehityksen edistämiseen ja se on eurooppalaisittain vertailtuna hyvin maltillinen vihreä puolue (Paloheimo & Raunio 2008a, 20.) Vihreä liitto sai syntynsä vuonna 1988, kun ekologinen kansanliike rekisteröityi puolueeksi. Puolueen ensimmäisen yleisohjelman lähtökohta oli ekokatastrofin uhka. Ohjelmassa vaadittiin myös tasa-arvon toteuttamista sekä kilpailuyhteiskunnasta ja kasvuajattelusta luopumista. Puolueen vakiinnuttua sen puolueohjelmien näkökulma on siirtynyt ekologismista ympäristönsuojeluun, eli luonnonsuojeluun suhtaudutaan syvän aatteellisuuden sijaan käytännönläheisesti. Ajan myötä myös puolueen suhtautuminen edustukselliseen demokratiaan on muuttunut myönteisemmäksi. Vihreä liitto ei ole ottanut kantaa siihen, missä se sijaitsee oikeisto-vasemmisto-akselilla, mutta sillä on kannattajia ääri-vasemmistolaisista maltillisiin porvareihin. Puolueelle ominaista on vähemmistöjen asioiden ajaminen. (Mickelsson 2007, 282–284).

4.2 Puolueohjelmatutkimuksen lähtökohtia

Useimmiten politiikka määritellään joko valtataisteluksi, yhteisten asioiden hoitamiseksi tai arvojen ja etujen kohdentamiseksi yhteiskunnassa. Poliitiikka voidaan nähdä myös poliittisuutena, jolloin se liittyy mihin tahansa kiistanalaiseen asiaan. (Noponen 1992, 29–30.) Tällöin puhutaan aspektiteoriasta, jonka mukaan kaikissa ilmiöissä voi olla poliittinen aspekti. Poliitiikka ei siis olekaan vain tietty yhteiskunnan sektori, vaan ulottuu yhteiskunnan eri aloille. (Palonen 1979, 25–26.) Puolueohjelmat ovat osa politiikkaa, vaikka politiikka ymmärrettäisiinkin kapeasti yhteiskunnan sektorina. Vanhemmuutta on vaikea mieltää poliittiseksi, vaikka hyvä vanhemmuus onkin kiistanalainen asia. Hyvän vanhemmuuden käsitystä voidaan kuitenkin käyttää politiikan tekemisen välineenä ja onhan vanhemmuus aina perhepolitiikassa vähintään implisiittisesti läsnä.

Poliittinen ohjelmakirjallisuus koostuu kaikesta ideologisesti ohjatusta ja poliittiseen valistustoimintaan tarkoitetusta materiaalista. Puolueohjelmilla on kuitenkin erityisasema poliittisen ohjelmakirjallisuuden joukossa. Ne suunnitellaan yleensä kestäväksi aikaa ja suunnitteluprosessi voi kestää pitkäänkin. Sisältö on puolueen virallisesti hyväksymä, kun puolueen korkeinta päätäntävaltaa käyttävä elin on sen hyväksynyt. (Borg 1965, 13–14.) Puolueet tekevät puolueohjelman sekä puolueen omaa väkeä että ulkopuolisia ajatellen. Tavoitteena on antaa tietynlainen kuva puolueesta, pitää kiinni vanhoista äänestäjistä ja hankkia uusia. (Pitkänen 1995, 61.) Yhteiskunnallisissa ja poliittisissa taitekohdissa tilanteen ja oman roolin määrittely on puolueelle tärkeää ja puolueohjelma siihen oiva keino (Pekonen 1995, 25).

Puolueohjelmia on perinteisesti ajateltu poliitikoiden normina, jonkinlaisena ohjesääntönä tai sovittuna työtavoitteena. Puolueohjelmia voi ajatella myös tekstilajina, johon liittyvät tietyt ominaisuudet. Kysymys on kirjoittamalla ja lukemalla ilmaistusta politiikasta. Puolueohjelma asettaa puolueen tiettyyn poliittiseen kontekstiin, mikä pitää huomioida, kun puolueohjelmia tutkitaan. Puolueohjelmat ovat puolueellisia, eli jonkin puolesta ja jotain vastaan. Niissä tyypillisesti haetaan muutosta sen sijaan että tyydyttäisiin vallitsevaan tilanteeseen. Puolueohjelmat ovat kiintoisa tutkimuskohde, koska niistä on luettavissa sellaistaikin, mitä kirjoittajat eivät

tiedä kirjoittaneensa. Nykyisin poliittiset kannanotot jättävät tulkinnanvaraa, joten entistä oleellisempaa on se, mihin otetaan kantaa tai mistä sanotaan edes jotain ja miten. (Palonen 1997, 21–24.)

Perinteinen puolueohjelmatutkimus on jakanut puolueohjelmat periaateohjelmiin ja toimintaohjelmiin. Periaateohjelmissä kuvataan puolueen pysyviä arvoja ja periaatteita, kun taas toimintaohjelmat esittelevät selkeitä ja yksityiskohtaisia toimintatavoitteita. Suomen yleisin ohjelmamuoto on kuitenkin yleisohjelma, joka on sekoitus periaate- ja toimintaohjelmia. Yleisohjelmissä esitellään ensin enemmän tai vähemmän ohjelman ja eri aihepiirien aatteellista perustaa ja vasta sitten yksityiskohtaiset toimintavaatimukset. Puolueissa yleisohjelmat saavat periaateohjelman aseman, kun taas käytännöllistä toimintaohjelmaa vastaamaan laaditaan erilaisia erityisohjelmia. Erityisohjelma voi koskea vain osaa puolueväestä, kuten nuoriso-ohjelma tai se voidaan tehdä vain jotain tiettyä politiikan lohkoa varten, kuten sosiaalipoliittinen ohjelma. Aivan omanlaisiansa erityisohjelmia ovat vaaliohjelmat. Ne on tehty lyhyttä aikaväliä ajatellen ja sisältö on usein taktista ja tarkoitushakuista, ellei jopa suoranaista propagandaa. (Borg 1965, 17–18.)

Puolueohjelmatutkimus voidaan jakaa löyhästi kahteen ryhmään, perinteiseen ja 1980-luvun jälkeen tehtyyn ohjelmatutkimukseen. Perinteinen ohjelmatutkimus alkoi Suomessa 1960-luvulla. Se tarkasteli puolueohjelmia puolueiden toimintaa ohjaavina kannanottoina ja keskittyi ohjelmien puolueideologioihin ja ajankohtaiseen sisältöön. Perinteiseen puolueohjelmatutkimukseen liittyi usein puolueen taustojen kuvaus ja keskustelu puolueideologioista. Puolueiden arvot, normit ja tavoitteet olivat myös kiinnostuksen kohteina. Olavi Borgin väitöskirja Suomen puolueideologiat (1964) on suomalaisen puolueohjelmatutkimuksen ja puolueiden ideologiatutkimuksen perusteos. (Aarnio 2004, 151–152.)

1980-luvulla puolueohjelmatutkimus muuttui. Poliitiikan alueen sirpaloituessa puolueohjelmia alkoi olla vaikea verrata keskenään, aineistot pienentyivät ja ohjelmien taustojen kuvaus väheni. Ihmistieteissä kiinnostuttiin retoriikasta ja kielestä todellisuuden tuottajana, mikä näkyi myös puolueohjelmatutkimuksessa. Tällainen

tutkimus alkoi käsittää puolueohjelmat poliittisina tekoina ja politiikan kommunikaationa. Tutkimuskohteiksi valikoituivat puolueohjelmien sisältämät käsitykset, käsitteet, ajattelutavat ja tavat problematisoida erilaisia kysymyksiä. (Aarnio 2004, 154.) Graduni voidaan lukea osaksi tätä tutkimusperinnettä, koska olen kiinnostunut käsityksistä vanhemmuudesta. Esimerkiksi Palonen (1995) sekä Kanerva ja Aarnio (1995) ovat soveltaneet retorista luentaa puolueohjelmien poliittisiin kieliin ja käsitteisiin (Aarnio 2004, 155).

Puolueohjelmat ovat käytettyjä opinnäytetöiden aineistoja. Opinnäytetöissä tarkastellaan yleensä jotain tiettyä politiikan lohkoa, kuten koulutus- tai aluepolitiikkaa. Tutkimuskohteena on usein jokin aineiston ylittävä käsite tai ilmiö ja aineistona suurten, vakiintuneiden puolueiden periaateohjelmat. (Aarnio 2004, 155–156.) Vanhemmuus on juuri tällainen aineiston ylittävä ilmiö. Se ei ole selkeärajainen, joten lähestyn sitä aineistolähtöisesti. En tutki vain tiettyä politiikan lohkoa enkä pitäydy pelkästään periaateohjelmissa.

5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Puolueohjelmat aineistona

Puolueohjelmat ovat vapaasti saatavissa Internetissä Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston ylläpitämässä Poliittisten ohjelmien tietovarannossa POHTIVAssa. Puolueohjelmat ovat julkisia asiakirjoja, joten eettisiä kysymyksiä aineiston käytön suhteen ei tarvitse erikseen pohtia. POHTIVA tarjoaa puolueohjelmia vuodesta 1880 vuoteen 2011 eduskuntapuolueilta, muilta rekisteröidyiltä puolueilta, eduskunnassa olleilta toimintansa lopettaneilta puolueilta ja muilta toimintansa lopettaneilta puolueilta.

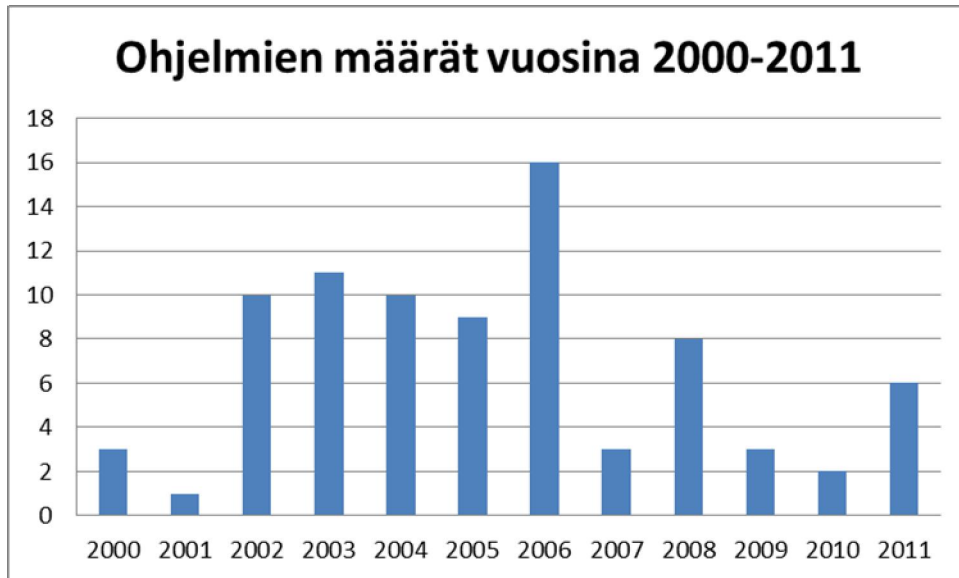
Tutkimukseni aineisto koostuu suomenkielisistä eduskuntapuolueiden yleis-, vaali- ja erityisohjelmista vuosilta 2000–2011. Kyseisen aikavälin valitsin, koska suurin osa kaikkien puolueohjelmien kaikista vanhemmuusmaininnoista ajoittuu sille ja ohjelmat ovat suhteellisen tuoreita. Lisäksi 2000-luvun taitteessa esiintyvä uusfamilistinen

käänne motivoi valitsemaan juuri 2000-luvun puolueohjelmat. Hain vuosien 2000–2011 ohjelmista hakusanalla *vanhem*, joka kattaa vanhempien ja vanhemmuuden kaikki taivutusmuodot. Puolueohjelmia, joissa vanhemmat tai vanhemmuus mainitaan, on yhteensä 82. Tutkimuksen havaintoyksiköitä ovat puolueohjelmista poimitut tekstinpätkät, joissa puhutaan vanhemmuudesta.

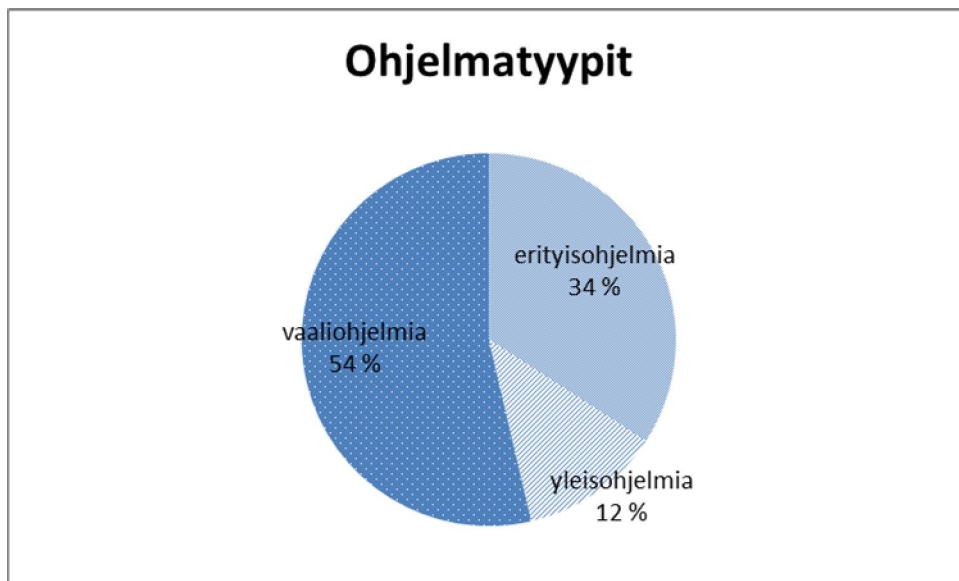
Aineistostani jätin pois puolueohjelmien luonnokset, mikäli lopullinen ohjelma on aineistossa ja yhden ohjelman, jonka vanhemmuusmaininta oli selvä toisto toisesta ohjelmasta. Äitejä ja isiä koskevia mainintoja en erikseen hakenut aineistoon, koska aineistosta olisi tullut liian laaja. Uskon kuitenkin aineiston kattavan suurimman osan puolueohjelmien äitiys- ja isyys-maininnoista, koska puolueohjelmissä usein mainitaan vanhemmista puhuttaessa äidit ja isät. Toisaalta taas äitiydestä tai isyydestä ei juuri puhuta ilman vanhemmuutta, joten uskon aineiston kattavan riittävästi vanhemmuuden eri puolet. Isovanhemmuutta koskevat maininnat rajasin aineiston ulkopuolelle.

Seuraavat kuviot havainnollistavat aineiston koostumusta. Kuviossa 2 näkyy miten puolueohjelmien määrä jakaantuu eri vuosille aikavälillä 2000–2011. Erityinen piikki on havaittavissa vuoden 2006 kohdalla, mikä johtunee seuraavan vuoden eduskuntavaaleista. Vaaleihin puolueet valmistautuvat tekemällä vaaliohjelmat, mutta aineistoa kerätessä havaitsin, että vaalien läheisyydessä myös erityisohjelmia on ilmestynyt paljon. Kuvion pylväät nousevat ja laskevat vaalien rytmissä. Kuvio 3 havainnollistaa, että valtaosa aineiston ohjelmista on vaaliohjelmia, noin kolmannes erityisohjelmia ja yleisohjelmia vähiten. Puolueet uusivat yleisohjelmiaan melko harvoin, koska työ on suuri.

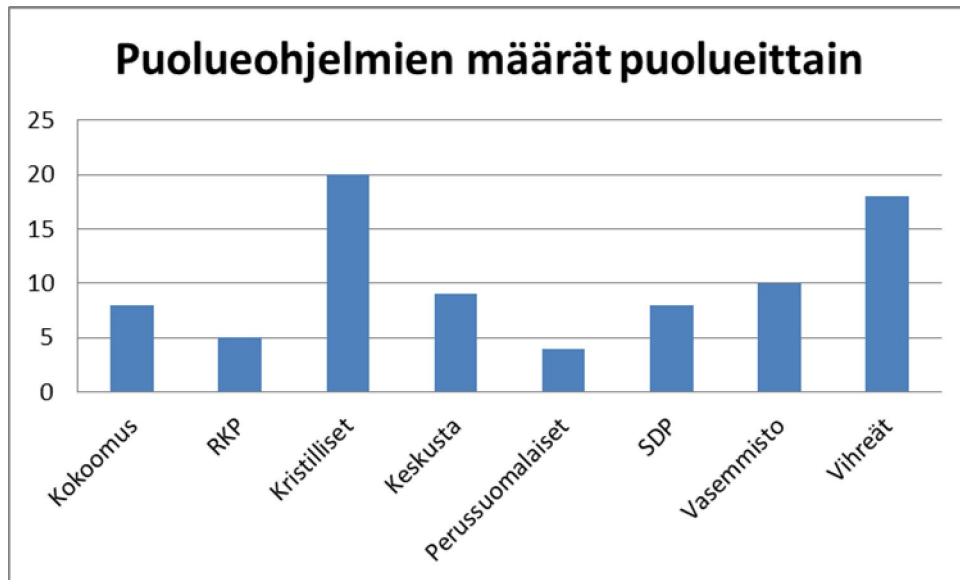
Kuvio 2. Puolueohjelmien lukumäärä kutakin vuotta kohden

Kuvio 3. Ohjelmatyyppien jakauma aineistossa

Kuviossa 4 näkyy miten aineiston puolueohjelmat jakautuvat eduskuntapuolueiden kesken. Kristillisdemokraatit on profiloitunut perhepuolueeksi, joten ei ollut yllätys, että monet sen puolueohjelmista sisälsivät vanhemmuusmaininnan. Vihreän liiton puolueohjelmissa lähes yhtä monessa mainittiin vanhemmuus, mikä ei ollut ennalta arvattavissa. Vihreiden erityisohjelmista vanhemmuus mainittiin yllättävissäkin paikoissa, kuten liikennepoliittisessa ohjelmassa ja tietoyhteiskuntaohjelmassa.

Muuten puolueohjelmien jakaantuminen puolueittain tuntuu sopivan puolueiden profiileihin.

Kuvio 4. Puolueohjelmien määrät puolueittain

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä vanhemmuudesta puolueohjelmista löytyy ja millaisissa yhteyksissä vanhemmuudesta niissä puhutaan.

Tutkimuskysymykset ovat

- Millaisissa asiayhteyksissä vanhemmuus puolueohjelmissa esiintyy?
- Millaisia vanhemmuuskäsityksiä puolueohjelmissa esiintyy?

Ensimmäisen kysymyksen avulla selvitän, millaista on puolueohjelmien kuvaama vanhemmuus ja minkälaisia vanhemmuusnormeja niissä luodaan ja tuodaan ilmi. Lisäksi on kiinnostavaa, miten vanhemmuuden erilaiset suhteet tulevat ilmi. Keskeistä on, mitä julkisen vallan ja vanhemman suhteesta sanotaan. Toisella kysymyksellä pyrin selvittämään, miksi vanhemmuus otetaan puolueohjelmissa esille ja mikä saa puhumaan vanhemmuudesta. Näihin kysymyksiin vastaan valitsemallani aineistolla.

Tarkastelen tutkimuksessani myös hieman sitä, miten valtio ja yhteiskunta esiintyvät vanhemmuuden kehyksissä ja millaisia eroja puolueiden välillä on vanhemmuusmaininnoissa. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole tehdä kattavaa analyysiä eri puolueiden vanhemmuusnäkemyksistä tai perhepoliittisista linjauksista. Puolueiden välisiä eroja enemmän keskityn vanhemmuuteen, vaikka puolueohjelmien luonne erottautumisen välineenä ohjaakin erojen tekemiseen. Kehystämisen avulla vanhemmuudesta muodostuu laajoja kokonaisuuksia, jotka mahdollistavat vanhemmuuden tarkastelun muutenkin kuin puolueiden välisten erojen näkökulmasta.

5.3 Kehysanalyysi tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen analyysimenetelmänä on sovellettu kehysanalyysi. Kehyksen käsitteen esitteli Erving Goffman (1986) tarkoittaen sillä tulkintakehystä, joka antaa asioille ja tapahtumille mielekkyyden ja merkityksen (mt. 9). Kehyksen käsite tuo hyvin esiin sen, että ihmiset tuottavat todellisuudesta erilaisia versioita. Goffman käyttikin kehysanalyysiä arjen vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen. Sittenkin kehysanalyysiä on käytetty laajasti apuna erilaisten ilmiöiden ja yhteiskunnallisten ongelmien hahmottamisessa. (Väliaverron 1996, 108.) Kehystämällä laajoistakin ilmiöistä voidaan jäsentää ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Ilmiöitä voidaan tarkastella eri tulkintakehyksistä ja ne näyttävät erilaisina. (Väliaverron 1995, 9.)

Kehyksen ja diskurssin käsitteet ja teoria muistuttavat toisiaan, mutta niillä on eri juuret. Kehysanalyysissä olennaista on tilannekonteksti, kun diskurssianalyysissä huomio kiinnittyy kieleen ja sosiaalisiin käytäntöihin. Kehys pitää sisällään ennakkokäsityksen siitä, mikä todellisuudessa on merkittävää ja miten se on rakentunut. Ennakkokäsityksen takia jotkin asiat korostuvat ja toiset jäävät huomiotta. Ilmiölle tai tapahtumalle asetetut kehykset määrittelevät ongelmia, tunnistavat syitä, arvostelevat moraalisesti ja ehdottavat parannuskeinoja. (Karvonen 2000, 82, 83–84.)

Suomessa perinteisellä kehysanalyysillä on tutkittu esimerkiksi päiväkodeissa tehtävää varhaiskasvatustyötä (Puroila 2002) ja kuolevan potilaan hoitoa sairaalassa (Peräkylä 1990). Kehysanalyysi on kehittynyt pitkälle Goffmanin ajoista ja nykyisin

sitä käytetään paljon mediatutkimuksessa (Karvonen 2000). Esimerkiksi Väliverronen (1996) on tutkinut kehysanalyysin avulla ympäristöongelmien esiintymistä mediateksteissä. Perinteinen goffmanilainen vuorovaikutustilanteiden tulkitsemiseen käytettävä kehysanalyysi ja mediatutkimuksessa käytetty kehysanalyysi näyttävät melko erilaisina tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Mediassa yksittäiset tapahtumat ja ilmiöt kehystetään osaksi suurempaa kokonaisuutta, jolla on syynsä ja seurauksensa. Kehystämisen tavat ovat osa journalistista kulttuuria, jolle on esimerkiksi ominaista kuvata yhteiskunnallisia kysymyksiä kiistoina. Media ikään kuin ehdottaa viestin vastaanottajalle tiettyä näkökulmaa kuvatun ilmiön tulkitsemiseen. Kehykset myös rajaavat sitä, mitä ilmiöstä puhutaan. (Väliverronen 1996, 108–109.) Vuorovaikutustilanteissa juuri kehys muodostaa tilanteen siksi mikä se on (Alasuutari 2011, 181). Esimerkiksi luennoilla on ymmärrettävää, että vain yksi puhuu ja muut kuuntelevat hiljaa. Kun kyseessä on keskustelu, pitäisi muidenkin kuin yhden puhua. Puolueohjelmat eroavat sekä vuorovaikutustilanteista että mediateksteistä, mutta aion silti soveltaa kehysanalyysiä niiden tutkimiseen.

Myös yhteiskunnallisten liikkeiden tekemä asioiden kehystäminen vaikuttaa siihen, miten niiden ongelmanmäärittelyt ja ajamat asiat otetaan vastaan (Väliverronen 1996, 109). Puolueet ovat yhteiskunnallisia liikkeitä, jotka kehystävät esittämiään teemoja eri tavoin. Vaikka vanhemmuus ei itsessään ole lähtökohtaisesti ongelmallinen ilmiö, se esiintyy puolueohjelmissa erilaisten ongelmien yhteydessä. Vanhemmuus ei siis useinkaan ole puolueohjelmissa keskeinen teema, vaan ne ongelmat, haasteet tai parannusehdotukset, jotka liittyvät vanhempien asemaan tai vanhemmuuteen. Juuri siksi onkin kiinnostavaa nähdä, miten puolueohjelmissa vanhemmuutta kehystetään. Puolueohjelmien keskeiset teemat ja muutosvaatimukset on ehkä rakennettu ja perusteltu huolella, mutta vanhemmuuden kehystäminen lienee tapahtunut vaivihkaa yhteiskunnassa vallitsevien ajatusmallien mukaan.

Yleensä kehysanalyysi etenee teemojen erottelusta kehysten erottamiseen ja kuvailuun (esim. Väliverronen 1996). Kehysten hahmottelu voi lähteä teoriasta käsin

kuten Gamson ja Lasch (1983) tekevät tai aineistosta käsin kuten Väliverrosella (1996). Itsekin lähestyn aineistoa aineistolähtöisesti. Gamsonin ja Laschin (1983, 399) mukaan kehystämässä käytetään metaforia, esimerkkejä, iskulauseita ja visuaalisia kuvia. Näiden lisäksi Väliverronen (1996, 113) erottelee tutkimuksessaan kehyksistä syitä, taustoja, seurauksia ja moraalisia väittämiä. Hyödynnän Väliverrosen tapaa eritellä kehyksiä.

Aloitin aineiston analysoinnin keräämällä puolueohjelmista tekstinpätkät, joissa vanhemmuudesta puhutaan. Luin aineistoa ja luokittelin sitä. Aineistosta muodostui ensin kokonaiskuva ja se alkoi jakaantua erilaisiin aihealueisiin. Aineistoa järjestelemällä muodostui yhdeksän teemaa:

- 1) Vanhempien kasvatust vastuu ja yhteiskunnan tuki
- 2) Sukupuolten välinen tasa-arvo, vanhemmuuden kustannukset ja vanhempainraha
- 3) Vanhempien tulot ja asema
- 4) Työn ja perheen yhteensovittaminen ja hoivaa vanhemmille
- 5) Valinnan vapaus
- 6) Erilaiset perheet ja vanhemmat
- 7) Vanhemmat yhteistyössä ja osallistuminen
- 8) Hyvää ja haasteellista vanhemmuutta
- 9) Sukupolvien suhde

Näistä teemoista tarkastelin miten vanhemmuus on niissä kehystetty. Yhteisten tekijöiden pohjalta muodostui kokeilujen kautta lopulta neljä kehystä. Nimesin ne tukemisen, yhdenvertaisuuden, toimijuuden ja vanhemmuusnormien kehyksiksi. Eri teemojen jakautuminen kehyksiin on nähtävissä taulukosta 1. Kehysten syntymisestä kerron enemmän analyysiosiossa kunkin kehyksen kohdalla. Taulukossa 2 on eritelty havaintoyksikköjen määrä eri kehyksissä.

Taulukko 1. Teemat kehyksissä

Tukemisen kehys	Yhdenvertaisuuden kehys	Toimijuuden kehys	Vanhemmuusnormien kehys
Vanhempien kasvatustuu ja yhteiskunnan tuki Työn ja perheen yhteensovittaminen ja hoivaa vanhemmille	Sukupuolten välinen tasa-arvo, vanhemmuuden kustannukset ja vanhempainraha Vanhempien tulot ja asema	Valinnanvapaus Vanhemmat yhteistyössä ja osallistuminen	Hyvää ja haasteellista vanhemmuutta Erilaiset perheet ja vanhemmat Sukupolvien suhde

Taulukko 2. Havaintoyksiköiden jakautuminen eri kehyksiin

	Havaintoyksiköiden lukumäärä kehyksessä
Tukemisen kehys	183
Yhdenvertaisuuden kehys	136
Toimijuuden kehys	67
Vanhemmuusnormien kehys	159
Yhteensä	545

Sovellan Väliwerrosen (1996, 113) käyttämää analyysikehikkoa omien kehysteni sisällön esittelyyn. Aineistossani ei kuitenkaan ollut kuvia, joten niitä en voi analysoida. En myöskään löytänyt kehyksistäni metaforia. Ne eivät ilmeisesti kuulu puolueohjelmien tyyliin ainakaan vanhemmuudesta puhuttaessa. Vanhemmuuden kehykset on esitelty taulukossa 3.

Taulukko 3. Vanhemmuuden kehukset

	Tukemisen kehys	Yhdenvertaisuuden kehys	Toimijuuden kehys	Vanhemmuusnormien kehys
esimerkit	Neuvolan kehittäminen	Ansioäiti ja hoivaisä	Päivähoito vs. kotihoito	Lapsi tarvitsee aikaa
iskulauseet	Mahdollisuuksien turvaaminen	Vanhemmuuden kustannukset tasattava	Aito mahdollisuus ja oikeus valita	Vastuu kasvatuksesta on vanhemmilla
syyt, taustat	Vanhemmuus/hoiva ei pääse toteutumaan parhaalla mahdollisella tavalla	Vanhemmuuden kustannukset eivät jakaudu tasaisesti, kaikilla ei samoja mahdollisuuksia	Vanhempien mahdollisuudet tehdä valintoja tai osallistua ovat heikot	Vanhempien tulee huolehtia lapsilleen paras mahdollinen lapsuus
seuraukset	Tarvitaan muutos johonkin järjestelmään, etuuteen tai palveluun	Tarvitaan muutos rakenteisiin ja etuuksiin	Valinnanvapaus ja mahdollisuudet osallistua pitää taata	Vanhempien on oltava hyviä vanhempia
moraaliset väittämät	Lapsella oikeus vanhempien aikaan	Lapsen menestys ei saa riippua vanhempien tuloista	Lapsiperheillä tulee olla aito mahdollisuus valita lapsen hoitomuoto	Vanhemmuuden pitää olla yhteiskunnan erityisen arvostuksen kohteena

Väliverroksen analyysikehikko auttaa saamaan yleiskäsityksen kehysten sisällöstä, mutta jatkossa en sitä hyödynnä. Syvemmän analyysin välineeksi se sopii paremmin erityyppiselle aineistolle ja erilaisille kysymyksille kuin tässä tutkimuksessa. Jatkan analyysiä syventymällä eri kehyksiin ja etsin niistä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Yritän nostaa kehyksistä esiin sosiaalipoliittisesti keskeisiä teemoja.

6 VANHEMMUUDEN KEHYKSET

Puolueohjelmien vanhemmuusmaininnat muodostavat siis neljä kehystä, jotka ovat tukemisen kehys, yhdenvertaisuuden kehys, toimijuuden kehys ja vanhemmuusnormien kehys. Tukemisen kehys käsittelee vanhemmuuden tukemista etuuksin ja palveluin. Yhdenvertaisuuden kehyksessä puhutaan miesten ja naisten välisestä ja lasten välisestä yhdenvertaisuudesta. Toimijuuden kehyksessä vanhemmat nähdään toimijoina, joiden tulee saada tehdä valintoja ja osallistua. Vanhemmuusnormien kehyksessä asetetaan vaatimuksia ja odotuksia vanhemmille. Tässä luvussa siis tarkastelen vanhemmuutta ja käsityksiä vanhemmuudesta näissä kehyksissä.

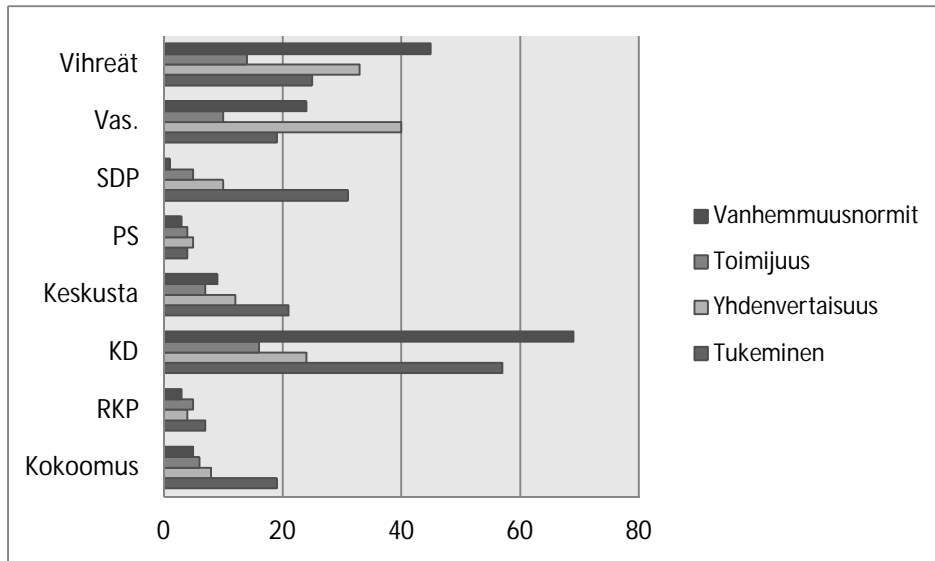
Tarkastelen hieman myös valtion ja yhteiskunnan esiintymistä aineistossa. Se on mielekästä, koska hahmotan vanhemmuuden suhteena molempiin. Valtio ja yhteiskunta eivät ole sama asia, vaikka niitä joissakin yhteyksissä voidaan käyttää lähes samaa tarkoittavina sanoina. Puolueohjelmissakaan niiden välillä ei tehdä selkeää eroa.

Valtio mainitaan puolueohjelmissa yhteiskuntaan verrattuna harvoin. Valtio ei juuri esiinny toimijana, mutta yhteiskunta sitäkin enemmän. Puolueohjelmissa toimijaksi nimetään yleensä yhteiskunta, vaikka ilmiselvästi on kyse valtion toimista tai julkisista palveluista. Välillä taas se mitä yhteiskunnalla tarkoitetaan jää hämäräksi, ehkä tarkoituksellakin. Puolueohjelmissa saatetaan jättää hyvin avoimeksi se, kenen pitäisi toimia ja millä tavalla tarkalleen. Puolueohjelmissa usein esitetään vain asioiden tavoitetila.

Käsitellessäni vanhemmuutta, käsitelen myös väistämättä puolueiden välisiä eroja. Puolueilla on erilaisia kiinnostuksen kohteita. Se näkyy vanhemmuusmainintojen määrässä ja siinä, mihin kehyksiin puolueiden vanhemmuusmaininnat sijoittuvat. Kuvio 5 havainnollistaa, miten puolueiden vanhemmuusmaininnat jakautuvat

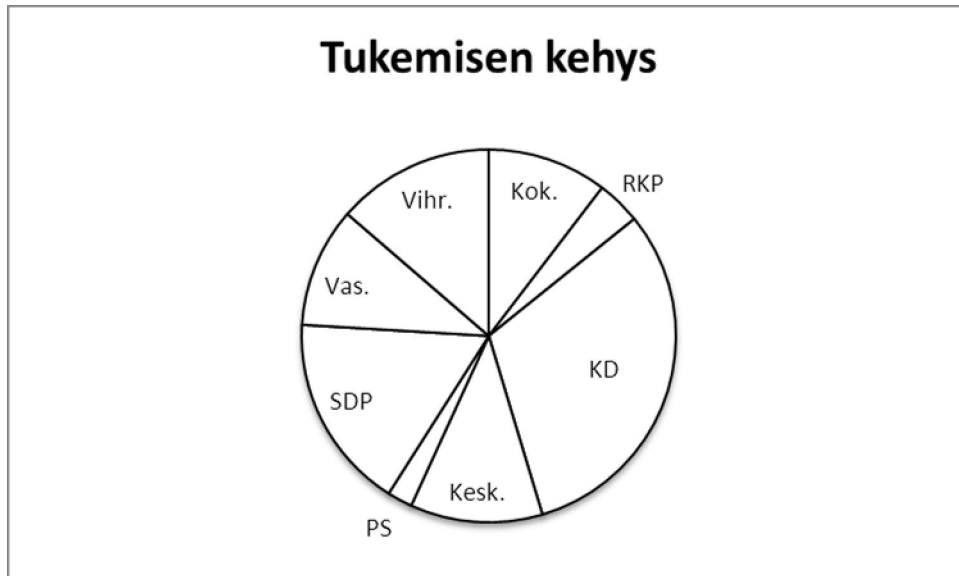
kehyksiin.

Kuvio 5. Puolueiden vanhemmuusmainintojen jakautuminen eri kehyksiin

6.1. Tukemisen kehys

Tukemisen kehys sisältää teemat vanhempien kasvatusvastuu ja yhteiskunnan tuki sekä työn ja perheen yhteensovittaminen ja omien ikääntyvien vanhempien hoivaaminen. Juuri ajatus vanhempien julkisen tukemisen tärkeydestä sitoo näiden teemojen maininnat yhteen. Tukemisen kehyksessä keskiössä ovat siis erilaiset julkiset palvelut ja toimenpiteet, joilla vanhemmuutta tuetaan. Kuvio 6 havainnollistaa vanhemmuusmainintojen jakautumisen puolueittain.

Kuvio 6. Vanhemmuusmainintojen jakautuminen puolueittain tukemisen kehyksessä

Tukemisen kehyksessä esitellään paljon asioiden nykytiloja, parannusehdotuksia ja tavoitetiloja. Vaikka jotkin asiointilat nimetään ongelmallisiksi, ei vanhemmuutta kuvata ensisijassa ongelmien ympäröimäksi. Vanhempien kohtaamia ongelmia ja tuen tarpeen syitä ei puolueohjelmissa ole juuri eritelty, vaan niitä käsitellään hyvin yleisellä tasolla esimerkiksi puhumalla työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeudesta. Kaikki vanhemmat nähdään yhtä lailla tuen tarpeessa olevina. Kehyksessä keskitytään siis pääasiassa parannusehdotuksiin, ei ongelmiin. Ongelmista puhuttaessa puhutaan lähinnä niiden ehkäisystä ja varhaisesta puuttumisesta. Kehyksessä vanhemmuutta katsotaan siis ratkaisukeskeisestä näkökulmasta.

Tukemisen kehyksessä puhutaan paljon tarvitsemisesta ja mahdollistamisesta. Puolueet tuntuvat tietävän hyvin, mitä lapset, nuoret, perheet ja vanhemmat tarvitsevat ja miten näihin tarpeisiin pitäisi vastata. Erittäin keskeiseksi kehyksessä nousee ajatus mahdollistamisesta. Julkisia palveluja ja etuuksia kehittämällä halutaan luoda perheille ja vanhemmille mahdollisuuksia erilaisiin asioihin, kuten ajan viettämiseen lasten kanssa tai vastuun ottamiseen. Vanhemmuus ei aina pääse toteutumaan parhaalla mahdollisella tavalla, mutta mahdollisuus hyvään vanhemmuuteen halutaan

tarjota kaikille.

Tukemisen kehyksessä vanhemmat näyttäytyvät kykenemättöminä vastaamaan vanhemmuuden haasteisiin ilman yhteiskunnan tukea ja julkisia palveluita. Puolueiden mukaan lapsiperheiden ongelmat sekä työn ja perheen yhteensovittaminen ovat ratkaistavissa julkisia palveluja kehittämällä ja lainsäädäntöä muuttamalla. Vanhemmuuden ylipäätään ajatellaan tarvitsevan yhteiskunnan tukea, eli tuki ei siis kuulu vain erilaisten ongelmien kanssa kamppaileville vanhemmille.

Vanhemmuus esitetään tukemisen kehyksessä julkisen vallan ja vanhempien yhteisenä, jaettuna vastuuna. Puhun yhteiskunnan sijaan julkisesta vallasta, koska käytännössä puolueohjelmien toimenpide-ehdotukset vaativat julkisen vallan toimia. Vaikka vastuu vanhemmuudesta nimetään vanhemmille kuuluvaksi, pidetään myös julkisen vallan vastuunottoa elintärkeänä. Puolueohjelmien mukaan vanhemmuuden vastuu kuuluu siis sekä vanhemmille että julkiselle vallalle.

Tukemisen kehyksessä yhteiskunta mainitaan, kun puhutaan yhteiskunnan arvoista, ihmisen vastuusta yhteiskuntaa kohtaan ja yhteiskunnan palveluista. Yhteiskunta esiintyy myös yhteyksissä, joista voi päätellä, että yhteiskunnalla viitataan julkispalveluvaltiota laajempaan kokonaisuuteen. Tukemisen kehyksessä yhteiskunta esiintyy kuitenkin kaikkien vahvimmin tahona, jonka pitäisi tukea vanhemmuutta tai ryhtyä määrättyihin toimiin epäkohtien korjaamiseksi. Valtio puolestaan esiintyy hyvinvointivaltiona tai Kokoomuksen paremminvointivaltiona ja vain kerran valtio esitetään velvollisena toimijana.

6.1.1 Julkinen valta vanhemmuutta tukemassa

Kaikista teemoista eniten havaintoyksiköitä on teemassa vanhempien kasvatusvastuu ja yhteiskunnan tuki. Teema koostuu voittopuolisesti Kristillisdemokraattien maininnoista, vaikka myös Keskusta ja SDP kunnostautuvat mainintojen määrässä. Teeman maininnoille on tyypillistä ensin mainita, että lasten kasvatusvastuu kuuluu vanhemmille ja sitten todeta, että yhteiskunnan pitää tukea vanhempia heidän

kasvatustehtävässään.

Vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista on vanhemmilla. He tarvitsevat kuitenkin lähiyhteisöjen ja yhteiskunnan tukea. (Keskustan tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011, 2006)

Parannusehdotusluetteloja esiintyy maininnoissa paljon. Erityisesti päivähoitoa, neuvolatoimintaa ja lastensuojelua halutaan kehittää. Etenkin neuvoloista halutaan kehittää kasvatustuen keskus, joka valmentaa hyvään vanhemmuuteen ja antaa vanhempien tarvitsemaa tukea. Neuvolan kautta valtio voi osallistua lasten kasvattamiseen varhaisessa vaiheessa myös niiden kohdalla, jotka eivät ole päivähoitopalveluiden piirissä.

Neuvolatyön edellytyksiä parantamalla voidaan vahvistaa vanhemmuuden psykososiaalista tukea. Vanhemmuutta ja sen ongelmia koskevista kysymyksistä tulisi tehdä luonnollinen osa neuvolakäyntejä kaikkien asiakkaiden kohdalla. Neuvolatoiminnan yhteydessä tulee järjestää kasvatusta- ja parisuhdeneuvontaa sekä ryhmätoimintaa vanhemmille. Vanhemmuusvalmennuksen tulisi olla yhtä itsestään selvää kuin synnytysvalmennuksen. Vanhemmille tulisi korostaa mm. varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Erilaisista vanhemmuutta tukevista instituutioista ja vanhemmuuden asiantuntijoista on aikojen saatossa muodostunut osa vanhempien arkipäivää. Perheasioiden ammattilaisten osaamisen hyödyntäminen on tavanomainen keino perheiden ongelmien ratkaisuun (Vuori 2001, 18–19, 43.) Ehkä juuri siksi myös puolueohjelmissa halutaan turvautua kasvatuksen ammattilaisiin ja vahvistaa erilaisten vanhemmuutta tukevien - ja toisaalta kontrolloivien - instituutioiden asemaa.

Maininnoissa toistuvat sellaiset sanat kuten kasvatusvastuu, kasvatustehtävä ja kasvatustyö. Kasvattaminen on puolueohjelmissa vanhempien tehtävä, mutta juuri siihen tarvitaan ehdottomasti valtion tukea. Vanhemmuuden vastuu kuuluu siis sekä vanhemmille että julkiselle vallalle. Näiden kahden yhteistyö on tärkeää. Seuraava esimerkki havainnollistaa hyvin puolueohjelmien vanhemmuuden vastuun jakoa koskevan logiikan.

Vasemmistoliiton mielestä hyvän lapsuuden edellytyksistä tulee vastata yhdessä. Yhteiskunnan tehtävä on luoda nämä edellytykset. Yhteiskunnasta ja politiikasta ei ole kasvattajaksi eikä vanhemmuuden korvikkeeksi, mutta niiden avulla luodaan pohja sille, että aikuiset pystyvät ja osaavat itse kasvaa aikuisuuteen ja vanhemmuuteen ja sille, että lapsille kertyy emotionaalista ja sosiaalista pääomaa elämässä selviytymiseksi. Vasemmistoliiton mielestä näitä edellytyksiä luodaan hyvinvointivaltion verovaroin rahoitettujen peruspalveluiden eli sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulutuspalveluiden avulla ja sillä, että lapset ja nuoret otetaan nykyistä enemmän mukaan osallistumaan oman arkensa ja lähiympäristönsä kehittämiseen. Hyvän lapsuuden edellytysten luomiseen kuuluu myös se, että vanhemmuutta ja vanhemmuuteen kasvamista tuetaan. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Puolueohjelmissa muodostuu siis kuva vanhemmuudesta julkisen vallan ja vanhempien yhteisenä hankkeena (vrt. Leira 2002, 6). Yksikään puolue ei varsinaisesti vastusta vanhempien ja julkisen vallan jaettua vanhemmuutta, mikä on yllättävää. Vaikka Kokoomus yhdessä maininnassaan haluaisi myös lainsäädännössä korostaa vanhempien kasvatusvastuuta, on silläkin muuten vahva visio perheiden tukemisesta.

Kokoomuksen mielestä on välttämätöntä, että vanhentunut päivähoitolaki uudistetaan luomalla nykypäivää palveleva varhaiskasvatustilaki, jossa korostetaan ensisijaisesti vanhempien vastuuta lapsistaan. Samassa yhteydessä on tarkistettava säädökset, jotka takaavat riittävän pienet ryhmäkoot. (Kokoomuslainen kunta, 2004)

Vanhemmuuden tukemista perustellaan lasten edulla ja hyvinvoinnilla. Myös tulevat sukupolvet yhteiskunnan vastuunkantajina tuodaan esiin. SDP:n mukaan perheiden tukeminen edistää syntyvyyttä ja Kokoomus pitää lapsista huolehtimista menestystekijänä. Lisäksi vanhemmuuden tukemista perustellaan kustannuksilla, jotka voivat syntyä jos vanhemmuutta ei tueta.

Lapsiperheiden ja vanhempien tukeminen varhaisessa vaiheessa on maksaa itsensä takaisin vähentyneenä pahoinvointina ja syrjäytymisenä. Kunnallista lapsiperheiden kotiapua on lisättävä. (Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin, Suomen Keskusta)

Vanhemmuus esiintyy puolueohjelmissa ikään kuin suorituksena, joka voi epäonnistua. Julkisen vallan toimenpiteillä puolueet haluavat minimoida vanhemmuuden epäonnistumisen mahdollisuuden. Vanhemmuuden tukitoimet esitetään puolueohjelmissa myös oikeutena. SDP määrittelee nämä oikeudet lapsen eikä niinkään vanhemman oikeuksiksi. Oikeuksista puhuttaessa muistutetaan heti myös vastuusta ja velvollisuuksista, myös lapsia.

Yhteiskunta asettaa kansalaisille velvollisuuksia ja oikeuksia eri elämänvaiheissa. Lapsilla ja lapsiperheillä on oikeus odottaa hyvinvointiyhteiskunnalta lapsuuteen ja vanhemmuuteen kohdistuvia palveluita ja tulonsiirtoja. Yhteiskunnan on voitava edellyttää myös perheiden kantavan vastuunsa kasvatustehtävästään. Velvoitteet alkavat jo lapsena. Tärkein niistä on oppivelvollisuus. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Vaikka vanhemmuuden vastuu tuodaan puolueohjelmissa usein esiin ja sitä korostetaan, jää kuitenkin hämäräksi, mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan. Vanhempien vastuu on kuin mantra, jota puolueohjelmissa toistellaan, mutta loppujen lopuksi paljon enemmän puhutaan julkisen vallan vastuusta. Miksi vanhempien vastuu halutaan aina mainita lähtökohtana, vaikka kukaan ei ole sitä kiistänyt?

Vanhemmuuden vastuun korostaminen on uusfamiliaristisen puhettavan näkymistä puolueohjelmissa.

Julkisten palveluiden lisäämisen ja kehittämisen lisäksi puolueohjelmissa peräänkuulutetaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Yhteiskunta ei tarkoita vain valtiota ja kuntia, vaan kasvatus on kaikkien yhteinen tehtävä. Etenkin Kokoomus korostaa yhteisön merkitystä kasvatuksessa. Myös mahdollisuuksien tarjoamisen näkökulma nousee puolueohjelmissa toistuvasti esiin.

Järjestöt ja seurakunnat voivat tukea vanhempia kasvatustyössä sekä järjestää harrastustoimintaa. Kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö on tärkeää, jotta jokaisella suomalaisella lapsella ja vanhemmalla on mahdollisuus hyvään arkeen. (Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin, Suomen Keskusta)

Eritoten vanhempien erotilanteessa katsotaan olevan tarve julkisen vallan puuttumiselle. Viranomaisen näyttäytyä aktiivisena toimijana, jonka tulee puuttua tilanteisiin. Hankalat tilanteet eivät siis ole vain yksityisten henkilöiden vastuulla.

Jos lapsen ja etävanhemman tapaamiset kariutuvat käytännön esteisiin, kuten tapaamisista aiheutuvien kustannusten tai liian ahtaan asunnon vuoksi, viranomaisten tulee neuvotella niistä vanhempien kanssa ja pyrkiä poistamaan esteet esim. ehkäisevän toimeentulotuen tai asumistuen määrärahoilla tai sosiaalisen lomatoiminnan mahdollisuuksilla. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

6.1.2 Julkinen valta kotivanhempia tukemassa ja vanhempia valistamassa

Tukemisen kehys sisältää vanhemmuusmainintoja, joissa puhutaan lasten hoitamisesta kotona. Suurin osa samaan aihepiiriin kuuluvista maininnoista kuuluu toimijuuden kehykseen, sillä niissä kotihoitoa käsitellään nimenomaan valinnanvapauden näkökulmasta. Tukemisen kehyksen sisältämissä kotihoitomaininnoissa lapsia kotona hoitavia vanhempia katsotaan tukemisen näkökulmasta. Puolueiden tavoitteena on palveluiden tai etuuksien kehittäminen kotona lasta hoitavien tarpeita vastaaviksi.

Keskiöön nousee kotihoidon mahdollistaminen.

Kotihoitomaininnoissa puhutaan kotivanhemmista, ei kotiäideistä tai -isistä. On kiinnostavaa, että kotivanhemman sukupuolta ei käsitellä lainkaan, vaikka valtaosa lapsia kotona hoitavista vanhemmista on naisia (Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2011, 266). Ehkä sukupuolikysymystä ei tunnusteta tai todennäköisemmin kotivanhemmasta puhumalla halutaan alleviivata, että kotiin voi jäädä yhtä lailla isä kuin äitikin. Kotihoidontuki etuutena ei ota kantaa kotiin jäävän vanhemman sukupuoleen (Repo 2009b, 224). Juuri se saattaa hämätä poliitikot uskomaan, että kotihoidontukijärjestelmä tuottaa sukupuolten välistä tasa-arvoa. Todellisuudessa kotihoidontukijärjestelmä on sementoinut sukupuolten välisiä hoivatyönjakoja ja entisestään huonontanut naisten työmarkkina-asemaa miehiin verrattuna (Repo 2009b, 226).

Huomionarvoista on, että Vihreät ja Vasemmistoliitto pitävät tukemisen kehyksessä myös kotivanhempaa palveluiden tarvisijana. Yleensä kotihoidontuki on mielletty korvauksena, joka saadaan julkisten päivähoitopalveluiden käyttämisen sijaan (Sipilä ym. 2012, 187). Julkinen valta siis maksaa siitä, että vanhemmat hoitavat itse lapsensa (Repo 2009b, 221). Moderni perhepuhe peräänkuuluttaa tunnustusta ja arvostusta kotiäitiydelle (Repo 2009a, 80). Kenties vaatimus palveluiden järjestämisestä kotona lasta hoitavien vanhempien tukemiseksi on eräs tällaisen perhepuheen ilmentymä.

Avoimien päiväkotien verkostoa, leikkipuistojen palveluja ja neuvolatoimintaa on kehitettävä kotihoidon tueksi siten, että lasten yksilölliset tarpeet erityiseen tukeen tulevat huomioituksi ja kotivanhemman uupumusta voidaan ennaltaehkäistä. (Naispoliittinen asiakirja RITVA, 2002, Vasemmistoliitto)

Kristillisdemokraatit puolustavat vahvasti lasten hoitamista kotona, mutta eivät puolueohjelmissaan tuo esiin tarvetta kotihoitoa tukeville palveluille. Lasten kotihoito ei saa miltään puolueelta moitteita. Se on hyvin ymmärrettävää, sillä Suomessa lasten kotihoidon tuki on erittäin suosittu lastenhoidon järjestämisen vaihtoehto (Repo 2009, 219). Kaikista alle kouluikäisistä lapsista kolmannes ja alle 3-vuotiaista lapsista yli puolet hoidetaan kotona (Anttonen 2003, 180; Sipilä ym. 2012, 95). Subjekttiivinen päivähoito-oikeus sen sijaan saa moitteita sekä Kokoomukselta että

Kristillisdemokraateilta.

Kokopäivähoito järjestetään, kun lapsella ja hänen perheellään on siihen tarve. Toisen tai molempien vanhempien ollessa kotona ensisijainen vaihtoehto on leikki- ja kerhotoiminta tai puolipäivähoitopaikka. Lapsen edun niin vaatiessa tarjotaan kokopäivähoitopaikka. Tarvittaessa perheen tilanne tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja tarjotaan heille räätälöity palvelukokonaisuus. (Kokoomuksen lähiajan tavoiteohjelma 2003-2007, 2002)

Päivähoidolla on kuitenkin myös puolustajia ja puolueet ovat innokkaita kehittämään päivähoitoa. Ajatus yksilöllisistä ratkaisuista perheille on vahva. Samaan hengenvetoon saatetaan puolustaa sekä päivähoitoa että kotihoitoa.

Lapset tarvitsevat parempaa päivähoitoa pienemmissä ryhmissä lähellä kotia tai vanhempien työpaikkaa. Perheiden tarpeet ovat erilaisia ja siksi tarvitaan monimuotoisia päivähoitopalveluita. Avointa varhaiskasvatustoimintaa on vahvistettava päivähoitopalvelujen rinnalla. Lisäksi perheillä pitäisi olla mahdollisuus hoitaa pieniä lapsia kotona kohtuullisella perustoimeentulolla. Päivähoitopaikka on subjektiivinen oikeus silloinkin, kun toinen vanhemmista on syystä tai toisesta kotona. (Poliittinen ohjelma - Vihreä tehtävä 2010-2014, 2010, Vihreä liitto)

Julkisen vallan vastuulle nimetään puolueohjelmissa kuuluvaksi myös aivan erityinen osa-alue: vanhempien valistaminen. Vanhempien valistustarvetta koskevat maininnat käsittelevät mediakasvatusta sekä huume-, terveys- ja seksuaalivalistusta. Vaikka valistukseen liittyviä mainintoja ei olekaan montaa, vanhemmat tarvitsevat puolueiden mielestä tietoa ja opastusta monelta aihealueelta. Puolueista Kokoomuksella, Keskustalla eikä SDP:llä ole lainkaan ohjelmissaan vanhemmuuteen liittyviä valistusmainintoja. Innokkain vanhempien valistaja on Vihreä liitto, jonka agendalla on vanhempien tarvitsema mediakasvatus.

Sensuuri tai tekniset suodattimet eivät ole kuitenkaan kestävä ratkaisu, koska ne on helppo kiertää. Erityisesti maakohtaiset "kieltolait" eivät toimi ilman massiivista

valvontakoneistoa. Sen sijaan tulee tukea vanhemmuutta muuttuvassa ympäristössä. Lapset saavat jo mediakasvatusta kouluissa, mutta myös moni aikuinen, vanhempi ja opettaja tarvitsisi oppia, jotta pystyisi hallitsemaan uusia medioita ja pystyisi olemaan myös tietoyhteiskuntaan kasvavalle lapselleen aikuinen. Vanhempien ja opettajien tietoisuutta median sisällöistä ja näiden sisältöjen mahdollisista vaikutuksista tuleekin parantaa. Myös sisältöjen markkinointiin ja merkintöihin tulee kiinnittää huomiota. Hyvän esimerkin tarjoaa tietokonepelien sisällöstä ja ikäsuosituksista kertova merkintäjärjestelmä. (Vihreän liiton tietoyhteiskuntaohjelma, 2005)

Ilmeisesti vanhemmat eivät pysty kohtaamaan kaikkia vanhemmuuden haasteita ilman valistamista. Valistuksella halutaan tukea vanhemmuutta niin, että vanhemmilla olisi riittävät tiedot ja taidot kasvatustehtävästä selviytymiseen. Valistunut vanhempi pystyy säilyttämään auktoriteettinsa myös muuttuvassa yhteiskunnassa. Valistaminen nähdään myös edellytyksenä tasa-arvolle ja mahdollisuuksien takaamiselle. RKP:lle vanhempien valistaminen on väline puolueelle keskeisen teeman, kaksikielisyyden, ajamiseen.

Jotta useammalla lapsella olisi mahdollisuus aloittaa koulu ruotsin kielellä, pitää ruotsin kieltä alkaa tukea voimakkaasti jo päivähoitossa. Heikosti ruotsia puhuvien lasten vanhempia pitää informoida, niin että he ovat tietoisia vaatimuksista, jotka kohdistuvat lapseen ja kotiin, kun opetus- ja koulukielenä on ruotsi. Rkp haluaa, että kaksikielisten kuntien koulut ottavat huomioon kaksikielisten lasten kieltenopetustarpeet. Kielikylpy antaa hyvän pohjan elävälle kielelle. (Kunnallisvaaliohjelma, 2004, RKP)

Monen huonolla tolalla olevan asian uskotaan parantuvan valistusta lisäämällä. Valistusta ei haluta ulottaa pelkästään nykyvanhempiin, vaan vanhemmuuteen pitää valmentaa myös tulevia sukupolvia, kuten Kristillisdemokraattien perhepoliittisessa ohjelmassa vaaditaan.

Terveystiedon opetukseen on sisällytettävä perheen merkitys lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen paikkana, samoin vanhemmuus ja lasten kasvatusta. (Perhepoliittinen

ohjelma, 2002, Kristillisdemokraatit)

6.1.3 Julkinen valta työtä ja perhettä yhteensovittamassa

Puolueohjelmissa vanhempiin viitattaessa tarkoitetaan yleensä juuri pienten lasten vanhempia, etenkin tukemisen kehyksessä. Tämä on hyvin ymmärrettävää, koska puolueohjelmissa vanhemmuutta halutaan tukea juuri pikkulapsivaiheessa ja monet palvelut, kuten päivähoito ja neuvola, on suunnattu juuri pienten lasten perheille.

Merkittävän poikkeuksen vanhemmista puhumiseen koko aineistossa muodostavat maininnat omien ikääntyvien vanhempien auttamisesta ja hoivaamisesta. Nämä maininnat kuuluvat työn ja perheen yhteensovittamisen aihepiiriin, sillä omien vanhempien hoivaamista käsitellään juuri ajankäytöllisenä ongelmana: miten yhdistää työ, perhe ja vanhushoiva. Mainintoja omien vanhempien hoivaamisesta on tasaisesti kaikilta muilta puolueilta, paitsi RKP:ltä ja Perussuomalaisilta.

Puolueiden maininnat ovat keskenään melko yhteneväisiä. Maininnoissa tunnistetaan se, että työntekijöillä voi olla monenlaisia hoivavastuita. Omien vanhempien hoivaaminen nähdään osana ihmisten arkea tai haluna, mutta ei velvollisuutena. Maininnoissa toistuu ajatus omaishoivan mahdollistamisesta, joten oman ikääntyneen vanhemman hoivaaminen mielletään ihmisten omaksi valinnaksi. Vain SDP rohkenee vihjailla omaishoivan lisäämisen suuntaan.

Tulevaisuudessa tulisi olla myös mahdollista lisätä omaishoitajien määrää vanhusten hoivassa. Omaishoidon ei tarvitse olla kokopäiväistä, vaan perhepolitiikan puolelta tuttu, osittainen hoitovapaa pitäisi olla mahdollinen myös silloin, kun työntekijä vastaa osaltaan ikääntyneen vanhempansa hoidosta. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Epäselväksi tosin jää, pitäisikö omaishoivaa SDP:n mielestä lisätä ylipäättään vai pitäisikö siihen vain olla mahdollisuus, jos ihmiset ovat halukkaita hoivaamaan omaisiaan. Yleinen konsensus maininnoissa oli, että työelämän ongelma on

joustamattomuus ja oman vanhemman hoivaaminen mahdollistetaan muuttamalla työelämää. Vain Kokoomus määritteli ongelman ja sen ratkaisun yhteisen linjan lisäksi myös omalla tavallaan. Vanhemmille annettava apu voi olla myös taloudellista.

Kunnallista palvelutuotantoa tukee kotitaloustöistä tehtävä verovähennys. Onnistuneen kokeilun jälkeen vähennyksen määrää on nostettava, ja se on laajennettava koskemaan myös omaisia, jotka haluavat kustantaa pienituloisille vanhemmilleen kotiapua. Moni työssäkäyvä aikuinen voisi verovähennys-oikeuden turvin nykyistä paremmin kantaa vastuuta ikääntyvien vanhempiensa hyvinvoinnista. (Kokoomuslainen kunta, 2004)

Työn ja perheen yhteensovittamista koskevia mainintoja on etenkin Kristillisdemokraateilta, SDP:ltä ja Vihreiltä. Mainintojen mukaan vanhempien työn ja perheen yhteensovittaminen on hankalaa, mutta sen tukeminen on tärkeä osa vanhemmuuden tukemista. Ratkaisuksi työn ja perhe-elämän yhdistämisen hankaluuksiin vaaditaan työelämään muutosta ja joustavuutta. Maininnoissa keskeisiksi nousevat osa-aikatyön ja työaikajoustojen lisääminen ja muut erilaisiin tarpeisiin joustavat työelämän ratkaisut. Työelämä esitetään vaativana: vanhempia rasittavat pitkät työpäivät, epämääräiset työajat, ylityöt sekä määräaikaiset ja lyhyet työsuhteet. Vanhempia uhkaa uupuminen ja lapsia vanhempien kanssa vietetyn ajan vähäisyys.

Työn ylikuormitus ja uupumus verottavat etenkin pienten lasten äitien voimavaroja vanhemmuuteen. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Julkisella vallalla on puolueohjelmien mukaan keskeinen rooli työn ja perheen yhteensovittamisessa. Työelämään halutaan muutoksia, jotka eivät synny itsestään tai työnantajien innostuksesta. Muutoksiin tarvitaan poliittista tahtoa ja useissa tapauksissa lainsäädännön muutoksia. Työnantajien intressissä on pikemminkin perhe-elämän sovittaminen työelämään sopivaksi kuin toisinpäin. Muutoksen synnyttäminen

on hankalaa, koska on paljon perinteisiä käsityksiä murrettavana, jos halutaan työelämän oikeasti joustavan perhe-elämän ehdoilla. Vaikka puolueet esittävätkin hienoja ideaaleja perheajan mahdollistamisesta, ei todellisen muutoksen aikaansaaminen erilaisten intressiryhmien painostuksessa ole helppoa.

Lastenhoidon politisoituminen on muuttanut työn ja perheen yhteensovittamisen yksittäisten naisten ongelmasta myös työmarkkinajärjestöjen ja hyvinvointivaltion ongelmaksi. Lastenhoito politisoitui ja käsitteellistettiin uudelleen yksityisen piiriin kuuluvasta vanhempien vastuusta vanhempien ja valtion yhteiseksi tehtäväksi ja lopulta oikeudeksi, kun naisten osallistuminen työelämään lisääntyi. (Leira 2002, 6, 65.) Lastenhoitopolitiikka on siis keskeinen työn ja perheen yhteensovittamisen apuväline. Tämä näkyy myös puolueohjelmissa, sillä päivähoitoa pidetään keskeisenä kehityskohteena myös työelämän tukemisen kannalta.

Vanhemmuus ja työelämä on voitava sovittaa yhteen nykyistä paremmin. Päivähoidon saatavuudesta ja laadusta huolehditaan. Hyvinvointipalvelut luovat tasaveroiset työssäkäyntimahdollisuudet niin naisille kuin miehillekin. Pienten lasten ja koululaisten vanhemmille mahdollistetaan heidän halutessaan nykyistä paremmin osa-aikatyön tekeminen. Vanhempien osallistumista sekä työelämään että lastenhoitoon helpotetaan muun muassa korottamalla osittaista hoitorahaa ja kehittämällä osapäivähoitoa. (Me pidämme ääntä puolestasi: SDP:n tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011, 2007)

Työn ja perheen yhteensovittaminen esitetään myös sukupuolten välisenä tasa-arvokysymyksenä. Tällöin ratkaisuksi tarjotaan isien suurempaa hoivavastuuta. Tarvetta erityisille toimenpiteille työn ja perheen yhteensovittamiseksi perustellaan lapsen hyvinvoinnilla ja edulla. Ilmeisesti se on perusteena niin itsestään selvä, että usein perustelut jäävät mainitsematta kokonaan. Lasten tarvitsema aika ja perheen yhteinen aika nousee toistuvasti esiin. Kokoomus näkee lasten kanssa vietetyn ajan vanhempien oikeutena, mutta useimmiten lapsilla mielletään olevan oikeus vanhempiensa aikaan. Työn ja perheen yhteensovittaminen on käytännön ongelman

lisäksi myös arvokysymys.

Hyvässä yhteiskunnassa lapsella on oikeus vanhempiensa aikaan. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen ja lasten vanhempien työajan lyhentäminen on lasten etu. Työn ja perheen yhteensovittamista on tarkasteltu pääasiassa vanhempien tai työelämän pelisääntöjen kannalta. Työelämän ja perheen yhteensovittamisessa tulee lähteä aiempaa enemmän myös lapsen hyvinvoinnin lisäämisen kannalta. Tämä edellyttää tutkimusta ja uudenlaista arvomaailmaa, jossa lasten hyvinvointi asettuu työmarkkinoiden menestyksen edelle. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Perheiden tukemisesta puhuminen innostaa puolueet melko utopistisiin visiointeihin. Aivan kuin todella olisi mahdollista sovittaa työajat joustamaan sekä työnantajien että perheiden tarpeisiin tai kaikille vanhemmille voitaisiin taata päivittäinen lyhennetty työaika ja kohtuullinen toimeentulo. Kaikki puolueet asettuvat puolueohjelmissa taistelemaan vanhempien lapsille antaman ajan puolesta, kukin itselleen luontevin keinoin.

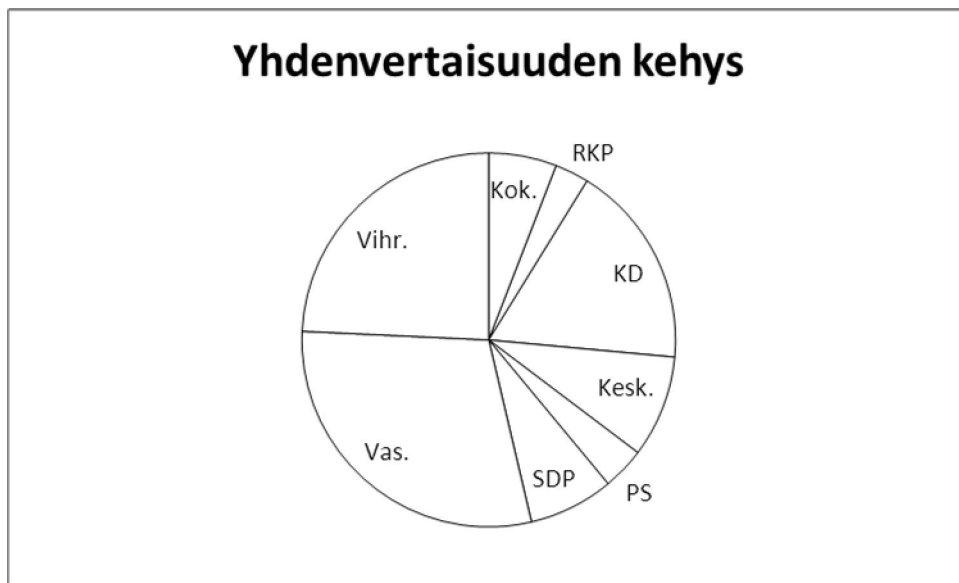
6.2 Yhdenvertaisuuden kehys

Yhdenvertaisuuden kehykseen kuuluvat teemat sukupuolten välinen tasa-arvo, vanhemmuuden kustannukset ja vanhempainraha sekä vanhempien tulot ja asema. Yhdenvertaisuuden kehys muodostuu siis maininnoista, joissa käsitellään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja lasten yhdenvertaisuutta. Maininnoissa vanhemmuutta katsotaan paljolti taloudellisesta näkökulmasta. Vanhempien taloudellinen tilanne vaikuttaa lapsiin ja vanhemmuudesta syntyy kustannuksia muillekin kuin vanhemmille. Toisaalta naisten ja miesten välisessä vanhemmuuden tasa-arvossa ei ole kyse pelkästään kustannuksista, vaan myös vanhemmuuden vastuiden jakamisesta.

Kehyksen nimi voisi olla myös tasa-arvon kehys, mutta koska Suomessa tasa-arvo mielletään lähinnä sukupuolten väliseksi asiaksi, nimesin kehyksen laajemmalla käsitteellä yhdenvertaisuus. Erilaisista vanhemmuuksista kertovat maininnat saattaisi

äkkiseltään mieltää yhdenvertaisuuden kehykseen kuuluviksi. Esimerkiksi sateenkaarivanhemmuutta käsitellään usein nimenomaan yhdenvertaisuusasiana. Tässä tutkimuksessa suurin osa erilaisia vanhemmuuksia koskevista maininnoista kuuluu kuitenkin vanhemmuusnormien kehykseen, koska niissä määritellään sitä, kuka kelpaa vanhemmaksi. Sellaiset maininnat, joissa yhdenvertaisuusnäkökulma on keskeisin, kuuluvat tähän kehykseen.

Yhdenvertaisuuden kehyksessä puolueet tavoittelevat vanhemmuuden ja lapsuuden osalta kansalaisten keskinäistä yhdenvertaisuutta taloudellisesta tilanteesta tai sukupuolesta riippumatta. Tavoitteen toteuttamisen keinot löytyvät yhteiskuntapolitiikasta. Yhdenvertaisuuden esteiksi nimetään yhteiskunnalliset rakenteet ja taloudelliset tekijät. Kuvio 7 havainnollistaa, miten yhdenvertaisuuden kehykseen kuuluvat vanhemmuusmaininnat jakautuvat puolueittain. Yhdenvertaisuus on tämän kehyksen perusteella etenkin Vasemmistoliitolle sydämen asia.

Kuvio 7. Vanhemmuusmainintojen jakautuminen puolueittain yhdenvertaisuuden kehyksessä

Yhdenvertaisuuden kehyksessä on siis kaksi näkökulmaa yhdenvertaisuuteen: taloudellinen yhdenvertaisuus ja vanhemmuuden yhdenvertaisuus. Taloudellisesta yhdenvertaisuudesta puhutaan puolueohjelmissa koskien sekä lapsia että äitejä ja isiä. Oikeastaan äideistä ja isistä puhuttaessa halutaan heidän työnantajiaan kohdella

yhdenvertaisesti niin, että vanhemmuuden kustannukset eivät kaadu äidin työnantajan niskaan. Vanhemmuuden yhdenvertaisuudessa puolestaan on kyse siitä, että kaikki hoivavastuu ei ole äidin harteilla ja toisaalta myös isä saisi tilaa ja mahdollisuuksia vanhemmuudelleen.

Yhdenvertaisuuden kehyksessä korostuu taloudellinen yhdenvertaisuus. Sekä äitien ja isien että lapsien keskinäisestä yhdenvertaisuudesta puhuttaessa painottuu rahan merkitys. Epäoikeudenmukaisuus määritellään merkittävimmin taloudellisessa mielessä, vaikka kehyksessä puhutaan myös isien lastenhoidon lisäämisestä ja mahdollisuuksien tarjoamisesta lapsille. Näihinkin tilanteisiin tarjotut ratkaisut ovat kuitenkin viime kädessä taloudellisia: kustannusten jakoa, parempia etuuksia, parempia palveluita. Raha - tai pikemminkin sen puute - on myös toisella tavalla keskeisesti läsnä yhdenvertaisuuden kehyksessä, sillä siinä puhutaan kaikista kehyksistä eniten köyhyydestä.

6.2.1 Yhdenvertaisuutta äideille ja isille

Valtaosa tasa-arvoa, vanhemmuuden kustannuksia ja vanhempainrahaa käsittelevistä maininnoista on Vasemmistoliiton ja Vihreiden puolueohjelmista. Keskeisimmiksi aiheiksi nousevat vanhemmuuden kustannusten jakaminen, äitien työmarkkina-asema ja isien asema vanhempina. Muutosta halutaan vanhempainrahan määrään, vanhempainvapaan pituuteen ja vanhempainvapaata pitävien vanhempien sukupuolijakaumaan. Vanhempainvapaan ja -rahan sekä muiden lapsiperhe-etuuksien toivotaan jakautuvan tasaisemmin.

Keskusta haluaa korottaa pienintä äitiys- ja vanhempainrahaa, lapsilisiä ja sekä laajentaa että korottaa kotihoidontukea. Lapsiperheet tarvitsevat todellista tukea, puheet eivät riitä. (Eduskuntavaalit 2003 - Valoisampi vaihtoehto, 2002 Suomen Keskusta)

Puolueiden mielestä vanhemmuuden tasa-arvo-ongelmat, kuten naisten kehnompi työmarkkina-asema ja isien vähäisempi hoivavastuu, tulisi ratkaista yhteiskuntapoliittisin keinoin. Yllättäen SDP tuo esiin myös yksilöiden vastuun vanhemmuuden kustannusten tasaamisessa.

Lasten syntymään vaikuttavat kustannukset rasittavat erityisesti naisvaltaisten alojen työnantajia. Nais- ja miesvaltaisten alojen työnantajien kustannuksia tasaisi, mikäli isät pitäisivät vanhempainvapaita enemmän. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Vihreät ja Vasemmistoliitto puolestaan määrittelevät ongelmien johtuvan juuri rakenteista, jotka ohjaavat yksilöt tekemään sukupuolten epätasa-arvoa vahvistavia ratkaisuja. Yksilöllisten ratkaisujen tekeminen on tietenkin helpompaa, jos rakenteet mahdollistavat ne. Tässä kehyksessä yksilöllisten ratkaisujen tai valintojen tekemisestä ei juuri puhuta. Vain kristillisdemokraatit haluaisivat jättää päätösvallan vanhempainvapaan käyttäjästä perheille. Muuten tässä kehyksessä vanhempien toiminnan katsotaan olevan suoraa seurausta yhteiskunnan rakenteista ja olosuhteista.

Suomeen vähitellen eri aikoina rakentunut työelämää ja pienten lasten hoitoa koskeva lainsäädäntö ei ole sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta neutraali. Lopputuloksena on yhteiskuntamalli, joka tuottaa systemaattista epätasa-arvoa joillekin väestöryhmille. Esimerkiksi vanhempainvapaajärjestelmä ei ole sukupuolten tasa-arvon kannalta neutraali järjestelmä, koska naiset ansaitsevat keskimäärin vain 80 prosenttia miesten tuloista. Naisten ja miesten palkkaero houkuttaa juuri naisia jäämään kotiin hoitamaan lapsia ja työntää miehiä työelämään. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005, Vihreä liitto)

Lähes kaikki puolueet ilmaisevat olevansa halukkaita jakamaan uudelleen vanhemmuudesta työnantajille syntyviä kustannuksia. Kokoomus ja Kristillisdemokraatit ehdottavat maksajaksi valtiota tai yhteiskuntaa, mikä käytännössä tarkoittanee valtiota. Keskusta haluaa tasaisempaa kustannusten jakoa, mutta ei ehdota mitään ratkaisumallia. Vanhemmuuden kustannusten jako aiempaa tasaisemmin äidin ja isän työnantajien kesken saa kannatusta. Erityisesti Vihreät haluavat jakaa useassa maininnassa vanhemmuuden kustannukset kaikkien työnantajien kesken ja Vasemmistoliitto on samoilla linjoilla.

Vanhemmudesta aiheutuvat kulut tulee tasata esimerkiksi erityisen rahaston avulla kaikkien työnantajien kesken, sen sijaan että kustannukset kohdistuvat nuorten naisten työnantajille. Kulujen nykyinen kohdentaminen johtaa nuorten naisten syrjintään työmarkkinoilla. (Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015, 2010, Vasemmistoliitto)

Mikäli kaikki työnantajat maksaisivat vanhemmuuden kustannuksia, maksumiehiksi joutuisivat myös ne työnantajat, joiden työntekijöille vanhemmuus ei ole ajankohtainen. Syntyvistä lapsista kai voidaan ajatella koko yhteiskunnan hyötyvän, joten ehdotus ei liene kohtuuton, etenkin kun naisvaltaisilla aloilla vanhemmuuden aiheuttama kulurasitus on huomattava. Näiltä osin yhdenvertaisuuden vaatimus laajenee tässä kehyksessä koskemaan lasten ja vanhempien lisäksi myös työnantajia.

Puolueohjelmat määrittelevät vanhemmuuden epätasa-arvon ongelmiksi miesten liian vähäisen osallistumisen lasten hoivaan ja sen, että vanhemmuus vaikeuttaa kohtuuttomasti naisten asemaa työmarkkinoilla. Vanhemmuuden kustannusten kasautuminen naisvaltaisten alojen työnantajille ei olisi varsinainen sukupuolten välisen tasa-arvon ongelma, ellei siitä olisi ikäviä seurauksia naisille. Nuoret naiset joutuvat sinnittelemään määrääkäsissa työsuhteissa, koska työnantajat pelkäävät lapsista johtuvia kustannuksia. Vanhemmuuden kustannusten jakaminen esitetään ratkaisuksi tähän ongelmaan.

Sukupuolten välisiä palkkaeroja tulee edelleen kaventaa. Nuoriin naisiin kohdistuvaa työsyryntää tulee vähentää jakamalla vanhemmuudesta työnantajille koituvat kustannukset kaikkien työnantajien kesken. (Eduskuntavaaliohjelma 2003 - Pallo haltuun, Vihreä liitto)

Äitien työmarkkina-aseman lisäksi puolueohjelmissa ollaan huolissaan isien vanhemmuudesta. Isien osallistuminen lastenhoitoon esitetään välttämättömyytenä, ei isien omasta tahdosta ja innostuksesta tapahtuvana valintana. Toisaalta kuitenkin puhutaan isien mahdollisuuksista ja oikeuksista vanhemmuuteen. Joissain maininnoissa isiä halutaan vahvistaa ja vapauttaa isyyteen, mutta silloinkaan muutos

ei lähde isistä itsestään, vaan yhteiskunnallisesta muutoksesta. Erityisesti korostetaan isän oikeutta vanhemmuuteen myös eron jälkeen. Isän osallistuminen lastenhoitoon esitetään isän, lapsen ja koko perheen etuna.

Isä-lapsi -suhteen vahvistaminen on lapsen etu ja helpottaa koko perheen arjen sujumista. Miesten osallistuminen lasten arkeen nykyistä enemmän vaikuttaa miesten asenteisiin laajemminkin. Isille on varattava oma vanhempainvapaaajakso. Lasten huoltajuudessa isien ja äitien yhdenvertaisuutta on vahvistettava. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Nykyiset järjestelmät ovat johtaneet siihen, että monet isät menettävät osan vanhemmuudestaan, koska heillä ei ole aikaa perheelleen. Näitä rakenteita pitää pyrkiä määrätietoisesti muuttamaan. Isien lakisääteisesti pitämien vanhempainvapaan pidennys vahvistaisi miesten asemaa perheessä ja lasten arjessa. Arjen vastuun jakaminen molempien vanhempien kesken ehkäisee parisuhdeongelmien syntyä jo ennalta. Isien osallisuus lastensa elämässä kasvaisi, jos vanhempainvapaat jakautuisivat tasaisemman. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005, Vihreä liitto)

Yhteiskunnan järjestelmät eivät ole siis uhka vain äitien tasa-arvoiselle yhteiskunnalliselle asemalle, vaan myös isien asemalle vanhempina. Isien ja työelämän asenteet nousevat maininnoissa esiin, mutta arvoja ja asenteita enemmän korostetaan rakenteiden merkitystä. Keskusta puhuu kannusteista isille vanhempainvapaan pitämiseen, mutta muutoin puhutaan lähes pakotteista. Vanhempien epäsuhtainen osallistuminen lasten hoivaan rakentuu puolueohjelmissa yhteiskunnan rakenteelliseksi ongelmaksi.

6.2.2 Yhdenvertaisuutta lapsille

Vanhempien tuloja ja asemaa käsittelevissä maininnoissa halutaan, että vanhempien tulot tai asema eivät vaikuttaisi lasten mahdollisuuksiin elämässä. Kaikille halutaan tarjota yhtäläiset mahdollisuudet. SDP:ltä mainintoja on hieman vähemmän kuin muilla ja RKP:ltä mainintoja ei ole lainkaan, mutta muuten mainintoja esiintyy

hämmästyttävän tasaisesti eri puolueilta.

Maininnoissa puhutaan tasa-arvosta, edellytyksistä, tasapuolisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Eriarvoisuuden välttämisen nimessä parannuksia vaaditaan erilaisiin etuuksiin, kuten opintotukeen ja lapsilisiin, peruskouluun ja koulutusmahdollisuuksiin ja lasten harrastusmahdollisuuksiin. Mahdollisuuksien tarjoamista perustellaan tasavertaisuudella ja oikeudenmukaisuudella, jotka esiintyvät itsestään selvinä, jaettuina yhteiskunnallisina arvoina.

Vanhempien koulutustaustan, oman koulutuksen, ammatin, työn, sosiaalisen aseman ja asuinalueen perusteella ihmisillä on erilaiset lähtökohdat oman elämänsä rakentamiseen. Tasa-arvoiseen yhteiskuntaan pyrittäessä on tärkeää, että erilaiset tasa-arvoa tukevat mahdollisuudet ovat laajasti kaikkien saatavilla. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Maininnoissa mainitaan vanhemmat siksi, että on tarpeen tuoda esiin, etteivät vanhempien tulot tai asema saa vaikuttaa lasten mahdollisuuksiin elämässä. Suurin osa aineiston kaikista Perussuomalaisten vanhemmuusmaininnoista koskee juuri lasten yhtäläisiä mahdollisuuksia vanhemmista riippumatta.

Koulutuspoliittisilla ratkaisuilla tulee estää yhteiskuntamme kahtiajakautuminen ja pirstoutuminen. Tämä onnistuu parhaiten siten, ettei peruskoulun vaatimista resursseista tingitä. Takaahan maksuton peruskoulutus tasapuolisen opetuksen kaikille suomalaisille vanhempien varallisuusasemasta riippumatta. (Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008 - Äänestäjän asialla)

Monipuolisten koulutusmahdollisuuksien tasavertaisuuden turvaaminen on puolueille tärkeää, samoin peruskoulun kehittäminen niin, ettei koulujen välillä ole eroja. Tasavertaisten opiskelumahdollisuuksien lisäksi lapsille halutaan turvata myös yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet. Yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja tuloeroista ollaan huolissaan. Etenkin lapset halutaan säästää eriarvoistumisen

vaikutuksilta. Erityisesti Keskusta tuo esiin alueellisen tasa-arvon näkökulmaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin lähtökohtien on oltava tasavertaiset koko Suomessa. Lapsia ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan vanhempien lompakon koon tai kodin postinumeron perusteella. (Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin, Suomen Keskusta)

Erilaisiin etuuksiin vaaditaan uudistuksia, jotka takaavat kansalaisten yhdenvertaisuuden. Lapsilisää puolustetaan voimakkaasti. Erityisesti muutoksia vaaditaan opintotukeen ja työmarkkinatukeen. Vanhempien tulojen vaikutus opintotukeen haluttiin poistaa etenkin toisen asteen opiskelijoilta, jotka eivät asu enää kotona. Tätä puolueet vaativat suorastaan yhtenä rintamana, Kokoomuksesta Vasemmistoliittoon. Siksi onkin huomionarvoista, että edelleen vanhempien tulot vaikuttavat itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintotukeen.

Toisen asteen opintotuki vaatii kokonaisvaltaista remonttia. Vanhempien tulot eivät saa vaikuttaa itsenäisesti asuvien 18-19-vuotiaiden opintotukeen. Myöskään vanhempien vähävaraisuus tai haluttomuus tukea opiskelevaa lastaan ei saa olla opintojen edistymisen este. (Vastuullinen markkinatalous ja sen vaikutukset Suomen tulevaisuuteen, 2007, Kansallinen Kokoomus)

Kun yhdenvertaisuustavoitteet liittyivät lapsiin, halutaan yhdenvertaisuuden kattavan kaikki elämänaalueet. Vanhempien yhdenvertaisuudesta puhuttaessa huomio kiinnittyy kustannuksiin, sukupuoleen, työelämään ja hoivaan. Lapsien yhdenvertaisuudesta puhuttaessa tuotiin esiin asuinpaikka, taloudelliset mahdollisuudet, koulutus ja jopa harrastukset.

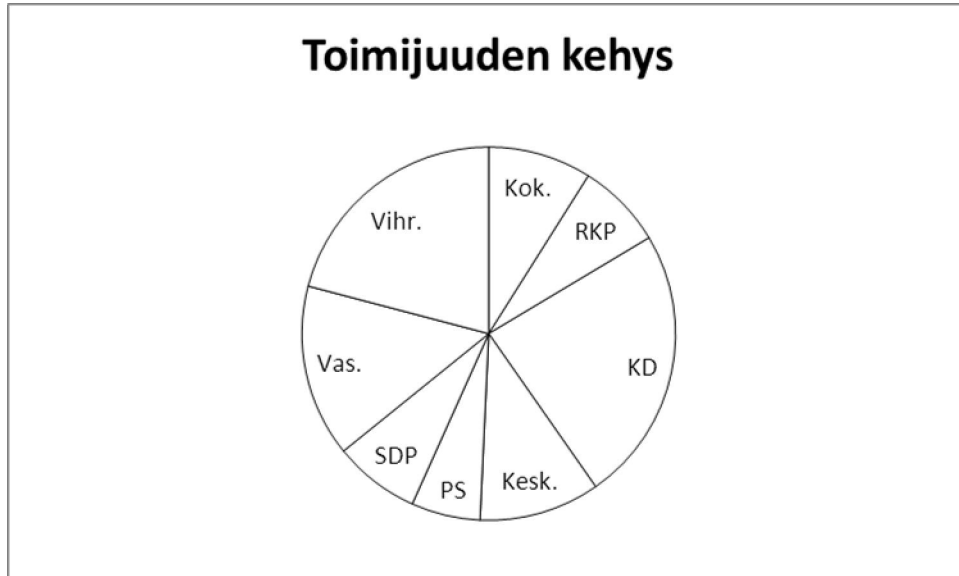
6.3 Toimijuuden kehys

Toimijuuden kehys sisältää teemat valinnanvapaus sekä vanhemmat yhteistyössä ja

osallistuminen. Nimesin kehyksen toimijuuden kehykseksi, koska valinnanvapaus ja osallistuminen ovat keskeisiä toimijuuden osa-alueita. Gordonin (2005, 115) mukaan toimijuuden käsite viittaa yksilön kykyyn tehdä päätöksiä ja toteuttaa niitä. Näin ollen valinnanvapaus on perustellusti osa toimijuutta. Kun yksilöiden toimijuutta halutaan vahvistaa, heitä pyritään samaan osallistumaan enemmän, joten myös osallistuminen kuuluu keskeisesti toimijuuteen. Toimijuus on aktiivista tekemistä tai tekemättä jättämistä, osallistumista ja valitsemista (Jyrkämä 2008, 192).

Toimijuuden käsite on paljon käytetty muun muassa sosiologiassa, naistutkimuksessa, lapsuustutkimuksessa, psykologiassa, sosiaalityön tutkimuksessa ja gerontologiassa (Jyrkämä 2008, 190). Paljosta käytöstä huolimatta - tai siitä johtuen - käsitteen sisältö on hieman epämääräinen. Siihen on liitetty esimerkiksi käsitteet minuus, motivaatio, tahto, tarkoituksellisuus, aloitteellisuus ja valintojen tekeminen. (Emirbayer & Mische 1998, 962.) Yksilön toimijuutta on käsitelty sekä rakenteille alisteisena että niistä riippumattomana (Jyrkämä 2008, 191).

Tarkoitukseni ei ole tässä kehyksessä syventyä itse toimijuuteen, vaan siihen miten vanhemmuus esiintyy toimijuuden kehyksessä. Toimijuutta koskevat maininnat jakautuvat muihin kehyksiin verrattuna erittäin tasaisesti puolueiden välillä, kuten kuvioista 8 voi havaita. Kaikki puolueet siis mieltävät vanhemmuuden toimijuutena. Toimijuuden kehyksessä yhteiskunta esiintyy tilana osallistumiselle, vaikuttamiselle, valintojen tekemiselle ja toimijuudelle. Oleellista on yhteiskunnan jäsenyys.

Kuvio 8. Vanhemmuusmainintojen jakautuminen puolueittain toimijuuden kehyksessä.

Toimijuuden kehyksessä puolueet korostavat vanhempien oikeutta valita lapsensa hoitomuoto. Puolueet haluavat vanhempien toimivan yhteistyössä keskenään ja koulun kanssa sekä osallistuvan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vanhempien toimijuutta halutaan siis vahvistaa sekä valinnanvapautta että osallistumista lisäämällä.

6.3.1 Toimijuus valintojen tekemisenä

Valinnanvapautta käsittelevissä vanhemmuusmaininnoissa puhutaan vapaudesta valita lapsen hoitomuoto. Mainintoja on eniten Kristillisdemokraateilta, Vihreiltä, Kokoomukselta ja Vasemmistoliitolta. RKP:ltä ei ole yhtään mainintaa. Kaikki puolueet ovat valinnanvapauden kannalla, joskin syyt vaihtelevat. Toisille valinnanvapaus tarkoittaa vapautta valita kotihoito, toisille vapautta valita päivähoito.

Tutkimuskirjallisuudessa puhutaan julkisuudessa ja politiikassa vaikuttavasta lasten hoivan valinnanvapausdiskurssista, joka rakentuu ajatuksesta, että vanhemmat valitsevat itse lapselleen ja elämäntilanteeseensa sopivimman vaihtoehdon (esim. Repo 2009b, 219). Tällainen valinnanvapauden diskurssi on selkeästi havaittavissa puolueohjelmissa. Valtaosa lasten hoivaa käsittelevistä maininnoista mieltää

hoivaratkaisut nimenomaan vanhempien tekemäksi valinnaksi. Tätä valinnanvapautta puolueet haluavat edistää ja tukea.

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus valita lapselleen sopiva hoitomuoto. (Koti, uskonto, isänmaa. Tästä on kyse. Vaaliohjelma 2011-2015, 2011, Kristillisdemokraatit)

Valinnanvapausdiskurssi on puolueohjelmissa niin vahva, että itse valitseminen esitetään subjektiivisena oikeutena. Se kuvaa hyvin puolueiden ajatusta lastenhoitopolitiikasta: tarjolla on erilaisia vaihtoehtoja, joihin vanhemmilla on vahvat oikeudet ja joista he valitsevat mieluisimman. Subjektiivinen oikeus koskee kuitenkin palvelua tai etuutta, ei itse valitsemista.

Pienten lasten vanhemmilla on ns. subjektiivinen oikeus valita lapsensa hoidon järjestämiseksi joko koti- tai yksityisen hoidon tuki tai kunnallinen päivähoitopaikka, ja alle kouluikäisillä on oikeus päivähoitoon sekä esiopetukseen. (Yhteisvastuu ja hyvinvointi, 2005, SDP)

Valinnanvapausdiskurssin ongelma on se, että äitejä ja isiä koskevat erilaiset moraaliset vanhemmuuden velvollisuudet. Valinnan tekeminen tarkoittaa käytännössä sitä, että naiset valitsevat työn ja lastenhoidon väliltä. Miesten tekemät lastenhoidon valinnat ovat usein epäoleellisia. Voidaan myös kysyä, tekevätkö vanhemmat kovinkaan tiedostavia valintoja. (Ellingsæter & Leira 2006, 271.) Valinnanvapauteen vetoavaa lastenhoitopolitiikkaa on syytetty sokeudesta sukupuolinäkökulmalle (Heinen & Martiskainen de Koenigswater 2001, 173).

Valintojen tekemiseen liitetään puolueohjelmissa käsitteet vapaus ja mahdollisuus. Valinnanvapaus toteutuu vain jos eri vaihtoehtoihin on yhtäläiset mahdollisuudet. Kotihoidon tuki on houkuttelevin nuorille, vähän koulutetuille ja heikosti työmarkkinoille kiinnittyneille äideille (Hämäläinen 2005, 146). Kaikille kotihoito ei ole houkutteleva tai taloudellisesti mahdollinen lastenhoitoratkaisu. Puolueohjelmissa korostetaan erilaisten mahdollisuuksien luomista, jotta vanhemmat voisivat tehdä

valintoja. Käytännössä mahdollisuuksilla siis tarkoitetaan päivähoiton kehittämistä ja lastenhoitoon liittyvien etuuksien nostamista.

Kotona tapahtuva hoito ja yksityinen hoito ovat vanhemmille aito vaihtoehto vain, jos siihen on riittävät taloudelliset edellytykset. Valtio ja monet kunnat ovatkin korottaneet kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen etuuksia. Kuntia tulee kannustaa tähän tulevinakin vuosina. (Äänestä kotiasi. - Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma 2008)

Etenkin Kokoomus korostaa monien erilaisten lastenhoidon järjestämisen vaihtoehtojen olemassaolon tärkeyttä. Lapsen edulla perustellaan puolueohjelmissa sekä päivähoitoa että kotihoitoa. Varhaiskasvatus esitetään tärkeänä lapsen kehitykselle, mutta koti nimetään hyväksi kasvupaikaksi. Valitseminen esitetään oikeuden lisäksi myös suurena vastuuna. Puolueohjelmien mukaan hoitovalinnassa on kyse lapsen edusta. Valitseminen ei siis ole pelkästään vanhempien toimijuuden ilmaus, vaan lähtee myös lapsen tarpeista. Voidaankin kysyä, onko kyse vanhempien valinnanvapaudesta, jos valinta tapahtuu lapsen ehdoilla.

Yhteiskuntapoliittisilla ja työelämän ratkaisuilla on tuettava lasten ja heidän vanhempiansa mahdollisuutta yhteiseen aikaan. Vanhempien vastuulla on lasten kasvun ja kehittymisen kannalta parhaan hoidon ja hoivan valitseminen. Tätä valinnan vapautta yhteiskunnan on tuettava. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Suomessa hoivasta ja vanhemmuudesta keskustellaan hyvin perhekeskeisesti. Pienten lasten hoitamista kotona ei enää pidetä pelkästään valintana, vaan siitä on muodostunut lähes vanhemmuuteen kuuluva velvollisuus. (Repo 2009b, 223.) Toisaalta myös varhaiskasvatuksen merkitystä korostetaan ja siitä puhutaan lapsen oikeutena. Kummassakaan tilanteessa ei jää sijaa todelliselle valinnanvapaudelle. Vasemmistoliitto pitää varhaiskasvatusta lapsen oikeutena, jonka toteutumisen subjektiivinen päivähoito varmistaa.

Lasten päivähoitoon pääsyä ei saa rajoittaa vanhempien ollessa työttöminä tai vanhempainvapaalla, vaan jokaisella lapsella tulee olla oikeus varhaiskasvatukseen. (Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015, 2010, Vasemmistoliitto)

Perussuomalaisten puolueohjelmat ovat hyvin edustettuina valinnanvapautta koskevissa vanhemmuusmaininnoissa. Eri vuosien ohjelmista on nähtävissä kiinnostava kehityskulku, kun suhtautuminen lasten hoitovalintoihin on muuttunut konservatiivisemmaksi. Kun vuonna 2008 Perussuomalaiset puolustavat subjektiivista päivähoito-oikeutta, vuonna 2011 kotihoito esitetään aavistuksen parempana vaihtoehtona.

On lapsen etu päästä päivähoitoon myös siinä tilanteessa, kun toinen tai molemmat vanhemmista ovat mahdollisesti työttömyyden takia työnhakijoina. Päivähoitopalveluissa tulee olla joustoa, niin ettei lasta missään tilanteessa jouduta vastoin hänen vanhempien tahtoa siirtelemään päivähoitopaikasta toiseen. Kotihoito on mielestämme hyvä asia etenkin pikkulasten osalta, joten vanhemmilla tulee olla kohtuulliset mahdollisuudet valita päivähoidon sijasta myös kotihoito. (Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008 - Äänestäjän asialla)

Päiväkoteja tarjotaan lasten hoitopaikoiksi turhan voimallisesti ainoana varhaiskasvatuksen vaihtoehtona. Perussuomalaisten mielestä perheillä tulee olla valinnanvaraa: joillekin sopii päiväkotihoito, joillekin perhepäivähoito ja joillekin kotihoito. Kotihoito tai kodinomainen perhepäivähoito ovat mielestämme hyviä vaihtoehtoja etenkin pienten lasten osalta. Vanhemmilla tulee kaikissa tilanteissa olla mahdollisuudet valita omasta mielestään lapselleen paras hoitomuoto. (Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma, 2011)

Vanhempien valinnanvapautta koskevissa maininnoissa käsiteltiin muitakin aiheita kuin lasten hoitomuotoa. Vasemmistoliitto nostaa esiin vanhempien tekemät lasten

koulutusvalinnat. Tällöin valinnanvapaus esitetään kielteisenä asiana, sillä se voi tuottaa epätasa-arvoa.

Vasemmistoliiton koulutusnäkemys poikkeaa sekä uusliberaaleista että konservatiivisista käsityksistä. Me emme näe koulutusta markkinoilla kaupattavana hyödykkeenä, emmekä me hyväksy eriarvoisuuden kasvua sen enempää opiskelijoiden ja vanhempien valinnanvapauden kuin oletettujen lahjakkuuserojenkaan nimissä. Emme myöskään pidä koulutusjärjestelmän nykyisiä muotoja ja jakoja pyhinä, vaan uskomme, että uudenlaiset sosiaaliset innovaatiot ovat tarpeen tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien saavuttamiseksi. (Vasemmistoliiton Poliittinen tavoiteohjelma, 2004)

Kristillisdemokraattien mukaan valinnanvapauden pitäisi koskea myös lapsimäärää. Maininnan loppuosa viittaa kuitenkin siihen, että omien toiveiden mukainen lapsimäärä olisi mieluummin iso kuin pieni. Vapaaehtoinen lapsettomuus tuskin on yksi vaihtoehdoista, sillä maininnassa on myös väestöpoliittinen lisääntymistavoite.

Kristillisdemokraattien tavoitteena on yhteiskunta, joka kannustaa hankkimaan vanhempien omien toiveiden mukaisen määrän lapsia. Väestöpolitiikan näkökulmasta on syntyvyys saatava nousemaan nykyisestä keskimäärin 1,8 lapsesta tasolle, jolla väestö uusiutuu. Ensisyntytyksiän nousu on saatava käännettyksi laskuun. Vaalikauden tavoitteina ovat syntyvyyden nostaminen 2,0:en sekä perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja lapsiköyhyyden vähentäminen. (Kristillisdemokraattien tavoiteohjelma vaalikaudelle 2007-2011, 2006)

Vanhempien toimijuus korostuu, kun vanhemmille halutaan tarjota mahdollisuudet tehdä valinta. Puolueohjelmista muodostuu kuva aktiivisista, parhaita mahdollisia valintoja tekevästä vanhemmista. Julkisen vallan tehtäväksi jää mahdollistaa nämä valinnat. Puolueohjelmissa saatetaan myös vinkata, mikä olisi paras vaihtoehto valittavaksi.

6.3.2 Toimijuus osallistumisena

Vanhempien yhteistyötä ja osallistumista käsittelevissä puolueohjelmien vanhemmuusmaininnoissa korostetaan vanhempien keskinäisen yhteistyön tärkeyttä, kodin ja koulun välisen yhteistyön tärkeyttä sekä lasten ja vanhempien yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistamista. Kristillisdemokraateilla on asiaan paljon sanottavaa, mutta RKP yllättää suhteellisen suurella mainintojen määrällä.

Vanhempien ja koulun yhteistyö esitetään oikeutena ja mahdollisuutena, joka pitäisi taata kaikille vanhemmille. Puolueohjelmien mukaan koulun käytäntöjä pitäisi kehittää niin, että vanhemmat pystyvät osallistumaan paremmin. Yhteistyön vapaaehtoisuutta vanhemmille korostetaan parissa maininnassa, mutta muuten vanhempien halua yhteistyöhön tunnutaan pidettävän itsestään selvänä.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeää - vanhemmilla on oltava oikeus seurata koulun toimintaa myös käytännössä. Kodin ja koulujen väliset yhdistykset ja koulujen johtokunnat antavat hyvän mahdollisuuden yhteistyöhön. (Kunnallisvaaliohjelma 2008, RKP)

Puolueohjelmista saa sellaisen käsityksen, että hyvään vanhemmuuteen kuuluu kiinnostus koulutyötä kohtaan ja halu osallistua sen kehittämiseen. Puolueohjelmissa asetetaan vanhemmille myös melko tiukkoja vaatimuksia vanhempien keskinäisestä yhteistyöstä. Etenkin Perussuomalaisten yhteisöllisen valvonnan vaatimus tuntuu ankaralta muihin yhteistyöehdotuksiin verrattuna.

Nuorten turvallisuuden osalta muun muassa vanhempien keskinäinen yhteydenpito ja yhteiset valvontapartiot, joiden avulla valvotaan nuorison käyttäytymistä taajamissa, kuuluvat normaaleihin kansalaisvelvollisuuksiin. Perussuomalaisten mielestä vanhempien on otettava entistä enemmän vastuuta lapsistaan. Tämä edesauttaa myös sitä, että ymmärrämme ja voimme katsoa muidenkin kuin vain omien lastemme

perään, kun lapsen etu ja yhteinen etu niin vaativat. (Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008 - Äänestäjän asialla)

Vanhemmilta edellytetään verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä. Vanhempien ajatellaan olevan aktiivisia, lähiyhteisöönsä ja elinympäristöönsä vaikuttavia toimijoita. Puolueohjelmissa kannustetaan vanhempia kaikenlaisten harraste- ja yhteisötoimintojen kehittämiseen ja sellaisiin halutaan luoda mahdollisuuksia. Vanhempien halukkuutta tai ehtimistä ei puolueohjelmissa käsitellä.

Opetuksen suunnitteluun otetaan mukaan oppilaat ja vanhemmat. Hyviä esimerkkejä kodin ja koulun luontevasta yhteistyöstä ovat yhteisten kehityskeskustelujen lisäksi vanhempien mukanaolo leirikouluissa, retkillä ja muussa koulun toiminnassa. (Maailma tehdään lähelläsi -vaaliohjelma, 2004, Vihreä liitto)

Vanhempien välinen yhteistyö esitetään oleellisena osana kasvatuksen onnistumista. Kasvattaminen näyttäytyy haastettuna ja vanhempien yhteisenä tehtävänä. Joissain maininnoissa kasvattamistehtävä ulotetaan koskemaan kaikkia aikuisia, siis myös niitä jotka eivät ole vanhempia. Kasvattaminen on siis myös yhteisöllinen tehtävä.

Vanhempien ja aikuisten keskinäistä keskustelua kasvatuksesta ja aikuisuudesta on jatkettava ja nostettava kaikkien aikuisten rooli hyvän lapsuuden turvaajina keskusteluun mukaan. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Vanhempien keskinäistä yhteistyötä pidetään myös tärkeänä osana nuorten päihteidenkäytön ehkäisyä. Vanhempien esimerkin voimaan uskotaan ja sitä peräänkuulutetaan. Puolueohjelmista saa sellaisen kuvan, että vanhemmat ovat löysäilleet päihdeasioiden kanssa ja nyt olisi aika kunnostautua.

Tärkeä keino ehkäistä lasten ja nuorten päihteiden käyttöä on vanhempien suorittama valvonta ja heidän oma pidättymisensä päihteistä sekä tiivis vuorovaikutus ja yhteistyö lasten, vanhempien ja koulun kesken. Kasvattajien jämäköityminen sekä

myynnin ikärajavälvonnan tehostaminen voivat kääntää lasten ja nuorten alkoholin käytön laskuun. (Kristillisdemokraattien periaateohjelma ja yleisohjelma, 2005)

Kouluasioihin osallistumisen lisäksi vanhemmilta odotetaan osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja myös lasten ohjaamista siihen. Vanhemmuus nähdään vahvana toimijuutena, johon kuuluu aktiivinen yhteiskuntaan vaikuttaminen sekä yksilönä että yhteisönä. Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien tukeminen on palvelujärjestelmän tehtävä.

Peruspalvelujen järjestämisessä tulee vahvistaa vanhempien ja lasten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Kolmannen sektorin ja vapaaehtoistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen työtä on tuettava. Vastuu peruspalvelujen järjestämisestä kuuluu kunnille. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

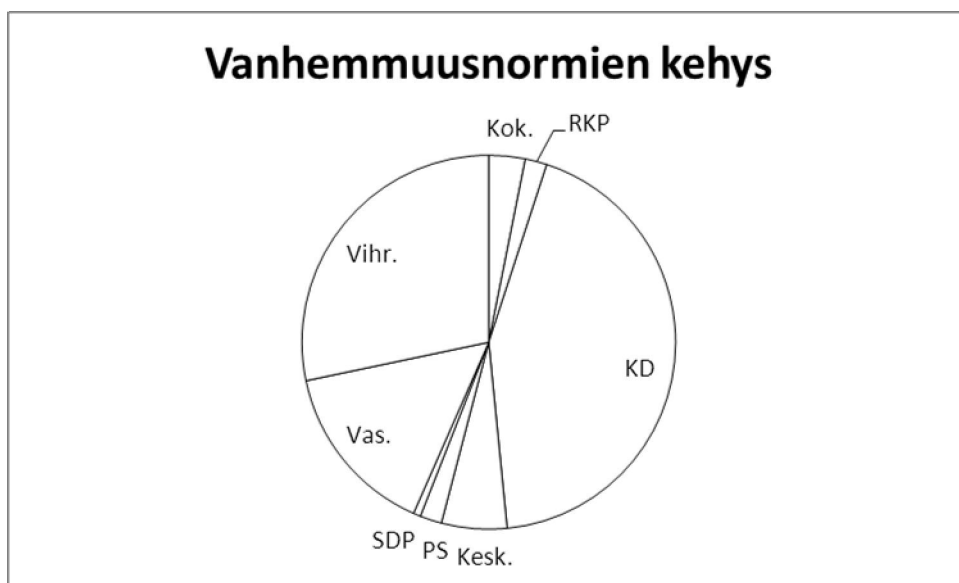
Vanhempi on siis kuitenkin toimijana riippuvainen julkisesta vallasta, sillä julkisen valta mahdollistaa vanhempien toimijuuden helpottamalla vanhempien keskinäistä yhteistyötä, vanhempien ja koulun välistä yhteistyötä ja vanhempien yhteiskunnallista osallistumista. Puolueet esittelevät ideoitaan siitä, miten vanhempien osallistuminen voitaisiin mahdollistaa paremmin.

Uusia osallistumisen muotoja on kehitettävä ja erityisesti tietoverkkojen tarjoamat mahdollisuudet tulee hyödyntää. Pienten lasten vanhempien yhteiskunnallista osallistumista tulee tukea mahdollistamalla kokousten aikainen lastenhoito. Vanhempien muodostamat lapsiasianeuvostot kunnissa olisivat tarpeellinen keino varmistaa, että lapsen näkökulma ei unohtuisi päätöksenteossa ja hallinnoinnissa. Kaikkiin kuntiin tai seutukuntiin tulisi saada lapsi- ja perhepoliittiset ohjelmat sekä kunnallinen tai seudullinen lapsiasianvaltuutetun toimi. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005)

Vihreiden ehdotus lapsiasianneuvostoista on sikäli kiinnostava, että suuri osa kuntapäätäjistä on vanhempia ja moni vieläpä markkinoi vaalien alla olevansa perheiden asialla. Unohtuuko lapsinäkökulma päätöksenteossa tästä huolimatta?

6.4 Vanhemmuusnormien kehys

Vanhemmuusnormien kehys koostuu seuraavista teemoista: hyvää ja haasteellista vanhemmuutta, erilaiset perheet ja vanhemmat sekä sukupolvien suhde. Näitä teemoja yhdistää se, että ne kaikki sisältävät normatiivisia määrittelyjä vanhempien käyttäytymisestä ja lasten ja vanhempien välisestä suhteesta. Vanhemmuusnormien kehys sisältää siis määrittelyjä siitä, millainen on hyvä vanhempi ja mitä vanhemmuuteen kuuluu. Kuviossa 9 on havainnollistettu, miten vanhemmuusmaininnat jakautuvat puolueittain tässä kehyksessä. Lähes puolet maininnoista on Kristillisdemokraattien puolueohjelmista. Paljon mainintoja on myös Vihreillä ja Vasemmistoliitolla.

Kuvio 9. Vanhemmuusmainintojen jakautuminen puolueittain vanhemmuusnormien kehyksessä

Vanhemmuusnormien kehyksessä käsitys hyvästä vanhemmuudesta on yhteinen, vaikkakin puolueet tuovat esiin juuri itselleen läheisiä näkökulmia aiheesta. Ainoastaan suhtautuminen samaa sukupuolta oleviin vanhempiin ja erilaiset

perhekäsitykset luovat eroja puolueiden välille. Lisäksi puolueet haluavat tunnustusta monille erilaisille vanhemmille, kuten adoptio- ja sijaisvanhemmille. Kehyksessä määritellään myös vanhempien ja lasten sukupolvien välistä kanssakäymistä.

6.4.1 Jaettu käsitys hyvästä vanhemmuudesta

Vanhemmuusmaininnoista löytyy vanhemmille asetettuja odotuksia ja hyvän vanhemmuuden määrittelyjä. Myös epäonnistunut vanhemmuus tuodaan esiin. Teeman mainintojen jakautuminen puolueiden kesken noudattelee muuten koko kehyksen jakaumaa, paitsi että Perussuomalaisten ja SDP:n maininnat loistavat poissaolollaan ja Kokoomukselta ja RKP:ltä on vain yksi maininta molemmilta.

Lapsi- ja perhepoliittisissa ohjelmissa keskeiseksi osaksi vanhemmuutta määritellään lasten perushoiva. Muissa ohjelmissa ei perushoivaa tuoda esiin, sen sijaan puhutaan vanhempien vastuusta, turvallisuudesta, perheen yhdessäolosta ja lapsen tarvitsemasta ohjauksesta.

Ensisijainen vastuu perushoivasta ja kasvatuksesta on vanhemmilla. Lapselle ei tule säilyttää vastuuta ja valtaa elämästään enemmän kuin hän kykenee kantamaan. Lapselle on turvattava riittävä huolenpito ja perushoiva. Turvalliseen lapsuuteen kuuluvat koti, ravinto, terveydenhuolto ja aikuisten vastuu lasten arjesta. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Kristillisdemokraattien mukaan tärkeä osa lapsen perusturvallisuudesta huolehtimista on se, että vanhemmilla on kestävä parisuhde. Vanhempien tehtävä turvallisuuden takaajina tulee esille myös Vihreiden liikennepoliittisessa ohjelmassa, jossa puhutaan lasten liikenneturvallisuudesta. Kaikkien vanhempien oletetaan toimivan lasta suojellen.

Liikenneturvallisuuden koetut puutteet ovat yksi keskeinen este kävelyille ja pyöräilylle. Vanhemmat eivät anna lasten kävellä tai pyöräillä kouluun, jos reitti

koetaan vaaralliseksi. (Vihreiden liikennepoliittinen ohjelma, 2006)

Ainoastaan Vasemmistoliitto määrittelee suoraan, mitä hyvään vanhemmuuteen kuuluu. Sen määritelmässä korostuu perusturvallisuuden lisäksi lapsen sopeuttaminen yhteiskuntaan ja tutustuttaminen kulttuuriin. Vasemmistoliiton mielestä vanhemmuus itsessään on yhteiskunnallisen vaikuttamisen keino.

Ensisijainen vastuu lasten hoivasta ja kasvatuksesta on vanhemmilla. Hyvään vanhemmuuteen kuuluu lasten fyysisen hoitamisen lisäksi myös läsnäolo ja kulttuurin ja yhteiskunnallisen järjestelmän ja niihin liittyvien merkitysten välittäminen lapsille ja nuorille. Lapset, vanhemmat ja isovanhemmat ovat osa sitä sukupolvien ketjua, joka sekä ylläpitää että muuttaa yhteiskuntaa. Siksi vanhemmuuteen kuuluu olennaisena osana oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnan ja yhteiskunnassa vaikuttavien arvojen kehittymiseen myös omien lasten kasvattamisen kautta. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Kristillisdemokraatit puolestaan laajentavat ajatusta vanhemmuudesta yhteiskunnallisena tehtävänä. Vanhemmuus ei olekaan vain vanhempien tehtävä, vaan kaikkien aikuisten tehtävä. Vanhemmuuteen kuuluu esikuvana oleminen.

Vanhemmuus on aikuisuuteen kuuluva yhteiskunnallinen tehtävä. Se on yksilön tietoisuutta siitä, että tahtoen tai tahtomattaan toimii mallina ja esikuvana lapsille ja nuorille. Vastuullinen vanhemmuus on jokaisen tehtävä riippumatta siitä, onko omia lapsia vai ei. (Perhepoliittinen ohjelma, 2002, Kristillisdemokraatit)

Erityisesti vanhemmuuteen liittyvänä elementtinä puolueohjelmissa korostettiin lasten kanssa vietettyä aikaa. Kaikki puolueet puhuivat lasten kanssa vietetyn ajan tärkeydestä. Vanhempien lastensa kanssa viettämä aika esitettiin liian vähäisenä ja siten uhkana lasten hyvinvoinnille. Yhdessä vietetystä ajasta korostettiin sen määrää, läsnäoloa ja yhteistä arkista tekemistä. Yhteinen aika esiintyi sekä lapsen että vanhemman oikeutena.

Tärkeää ennalta ehkäisyä on, että vanhemmat tuntevat lastensa kodin ulkopuolista elämää ja heidän ystäviään, ja että heillä on aikaa kiireettömään keskusteluun ja arkiseen yhdessäoloon. Lasten kanssa on keskusteltava myös siitä, miten he toimivat, jos heille tarjotaan päihdyttäviä aineita. Jokainen tekee itse valintansa, ja porukan paineen kohtaamiseen on hyvä olla varautunut. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

Vanhempien vastuu lasten päihteidenkäytöstä ja lasten päihteidenkäyttöön puuttuminen tulivat esiin lähes kaikkien puolueiden ohjelmissa. Vanhemmat nähtiin tärkeänä esimerkkinä ja päihteettömyys sai kannatusta. Lasten kanssa vietetty aika esitettiin päihteiltä suojaavana tekijänä.

Erityisesti lasten ja nuorten juomiseen on puututtava. Lakimuutoksia ei tarvita, kun nykyäänkin alkoholin hallussapito on alle 18-vuotiailta kielletty. Perheiden tulee kantaa päävastuu lastensa vapaa-ajan vietosta. Tämä onnistuu parhaimmin, jos vanhemmilla itsellään on aikaa olla lastensa kanssa. Kodin ohella tarvitaan muun muassa nuorisotyötä tarjoamaan päihteetöntä vapaa-ajan toimintaa. (Päihdepoliittinen ohjelma, 2003, Vihreä liitto)

Päihteiden lisäksi myös viihteen koettiin uhkaavan lapsia. Vanhemman kuuluu puolueohjelmien mukaan suojella lasta liialliselta ja vääränlaiselta viihteeltä. Tässä nähdään julkisen vallan mahdollisuus helpottaa vanhemmuuden onnistumista.

Peleihin tulisi sisällyttää tarkka kuvaus pelin sisältöominaisuuksista ja tarinasta, pelaajalta edellytettävästä toiminnasta, väkivallan hallitsevuudesta ja raakuudesta sekä pelin eroottisesta sisällöstä. Näin vanhemmat ja pelien ostajat pystyisivät paremmin arvioimaan pelin soveltuvuuden lapselle. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Puolueohjelmissa vanhempia kehoitetaan välttämään liiallisten vaatimusten esittämistä lapsille harrastusten tai muidenkaan suoritusten suhteen. Suorittamisen kulttuurin ei haluta vaikuttavan vanhemmuuteen. Lapsuus pitää rauhoittaa ja suojella.

Hyvä yhteiskunta ja viisaat vanhemmat kunnioittavat lapsuutta. Liian aikaista itsenäistymistä, älyllisyyttä ja suorituksia yksipuolisesti korostava ympäristö köyhdyttää lapsen elämänlaatua. Lapsuutta ei saa alistaa kilpailutalouden vaatimille tehokkuustavoitteille. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Hyvää vanhemmuutta määriteltäessä puolueiden välille ei synny vastakkainasettelua. Ilmeisesti käsitys hyvästä vanhemmuudesta on kulttuurisesti niin jaettu, että ristiriitoja ei synny. Myös sillä on merkitystä, että lastenhoitovalintoja koskevat maininnat eivät kuulu tähän kehykseen. Julkisessa keskustelussa lastenhoitovalinta saatetaan liittää hyvään vanhemmuuteen, mutta puolueohjelmissa lastenhoitovalinta liitetään oleellisesti valinnanvapauteen tai palveluiden järjestämiseen. Vaikka vanhemmuusnormien kehyksessä hyvästä vanhemmuudesta ei synnykään kiistaa, puolueet tuovat kuitenkin esiin itselleen tärkeitä näkökulmia. Esimerkiksi Vihreät katsovat vanhemmuutta kulutuskriittisestä näkökulmasta.

Jokaisella lapsella on oikeus elää yhteiskuntamme jäsenenä omana itsenään. Lapsi on vain kerran lapsi: vanhemmilla tulee olla mahdollisuus antaa lapselleen aikaa, ei roinaa. Lapsuus ja perhe-elämä eivät saa olla kaupan. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005)

Puolueohjelmissa esiintyy melko paljon huolta vanhemmuuteen liittyvistä ongelmista. Vanhemmuuden puute esitetään ajalle tyypillisenä ilmiönä. Vanhemmuuden puutetta pidetään uhkana lasten hyvinvoinnille. Kokoomuksella on vain yksi maininta, ja siinä vanhemmat esiintyvät ongelmien aiheuttajina. Huoli lasten ja vanhempien yhteisen ajan vähyydestä tulee myös esiin. Maininnassa ratkaisun avaimet lasten pahoinvointiin löytyvät perheistä ja paremmasta vanhemmuudesta, sillä monet

mainituista pahoinvoinnin syistä kuuluvat juuri perheen arkeen ja vanhempien vaikutuspiiriin.

Lasten ja nuorten henkiseen pahoinvointiin pitäisi osata puuttua. Syitä on vaikea määrittää, mutta ehkä voisimme huomioida tällaisia asioita: epäsäännölliset ruokailu- ja nukkumistottumukset, vanhempien alkoholin käyttö, mediaväkivalta, koulukiusaaminen, vanhempien ja lasten yhteisen ajan vähyys. Viimemainittu on kenties ongelmista yleisin. (Kokoomuksen kunnallisvaaliohjelma 2008 - Liittykää yhteen)

Vanhemmuuden ongelmista puhuttaessa tyydytään puolueohjelmissa toteamaan olemassa olevia ongelmia ja mitä niistä voi seurata. Erityisesti vanhempien ero nimetään lasten hyvinvointiongelmaksi. Vaikka vanhempien vastuusta puhutaan paljon ja vanhemmuuteen katsotaan kuuluvan monenlaisia asioita, ei vanhempia kuitenkaan haluta syyllistää epäonnistumisista. Puolueohjelmissa on luontevampaa tarjota ratkaisuksi julkisen vallan toimia tai vaatia yleistä vanhempien ryhtiliikettä.

6.4.2 Monenlaisia perheitä ja vanhempia

Vanhemmuusnormien kehys sisältää monenlaisia erilaisia vanhempia ja perhetyyppejä koskevia mainintoja. Niissä puhutaan muun muassa juridisesta ja sosiaalisesta vanhemmuudesta, yhteis- ja yksinhuoltajista, sijaisvanhemmista, adoptiovanhemmista, etä- ja vuorovanhemmista, uusperheistä, avioeroista, vammaisen lapsen vanhemmista ja lapsettomuudesta.

Puolueohjelmissa näkyy, että yhteiskunnassa on tapahtunut perheisiin ja vanhemmuuteen vaikuttaneita muutoksia. Esimerkiksi avioerojen lisääntyminen johtaa etävanhemmuuden ja yksinhuoltajuuden lisääntymiseen, mikä näkyy puolueohjelmissa esitettyinä huolena ja tukemisehdotuksina etenkin näille ryhmille. Puolueet tunnistavat erilaisia vanhempia ja heidän tarpeitaan ja vaativat näin heidänkin tunnustamistaan kelpaavina vanhempina.

Samoin on sijaisvanhempien saatava riittävä yhteiskunnan tuki ja arvostus. Sijaisvanhempien työnohjaus ja korvausjärjestelmä on yhtenäistettävä. (Perhepoliittinen ohjelma, 2002, Kristillisdemokraatit)

Vuorovanhemmuus on mahdollistettava lailla. Yksinhuoltajat, etä- ja vuorovanhemmat tarvitsevat erityistä huomiota ja taloudellista tukea osakseen. (Poliittinen ohjelma - Vihreä tehtävä 2010-2014, 2010, Vihreä liitto)

Perhemallien muuttuminen tuodaan esiin, mutta muutoksen voimakkuudesta on erimielisyyttä. Vasemmistoliiton vuoden 2002 lapsipoliittisen ohjelman mukaan ”perinteinen perhemalli on jäämässä vähemmistöön erilaisten uusperhetyyppien rinnalla”. Kuitenkin Kristillisdemokraattien vuoden 2006 perhepoliittisen ohjelman esittelemien tilastojen mukaan vuoden 2004 lopussa 593 000 lapsiperheestä uusperheitä oli 51 000. Puolueilla on erilaisia tapoja katsoa todellisuutta ja erilaiset tilanteenmäärittelyt voivat johtaa erilaisiin ongelmanmäärittelyihin ja ratkaisuehdotuksiin.

Puolueohjelmien mukaan perhemuodoissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat painetta lainsäädännön muuttamiseen ja erilaisten tukikeinojen kehittämiseen. Maininnoissa esitellään erilaisten perheiden tilanteita ja tarpeita sekä esitetään parannusehdotuksia. Maininnat eri puolueilta ovat monelta osin hyvin yksimielisiä, esimerkiksi kaikki adoptioista puhuneet puolueet olisivat halukkaita parantamaan adoptiovanhempien asemaa ja helpottamaan adoptoimista.

Adoptiovanhemmat yhdenvertaisiksi biologisten vanhempien kanssa. (100+3 - RKP:n eduskuntavaali-ohjelma 2007, 2006)

Lähes kaikilla perhekäsitystään esittelevillä puolueilla on yllättävän laaja perhekäsitys, sillä siihen voivat sisältyä myös isovanhemmat. Perussuomalaisten perheidenyhdistämisiin liittyvä vanhemmuusmaininta edustaa kuitenkin hyvin tiukasti määriteltä perhekäsitystä. Ehkäpä näin tiukka perheenmäärittely koskee vain maahanmuuttajia ja perheenyhdistämistilanteita.

Oikeus perheenyhdistämisiin on rajoitettava koskemaan vain ydinperhettä, käsittäen

vain puoliset ja heidän alaikäiset biologiset lapsensa. Vanhemmuus on varmistettava dna-testein ja alaikäisyys biologisin testein. (Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma, 2011)

Puolueohjelmissa tunnistetaan ja tunnustetaan monenlaisia perhemuotoja ja erilaisia vanhempia. Vaikka monin paikoin puolueet ovat hyvin yksimielisiä, löytyy vanhemmuusnormien kehyksestä myös keskeisin vanhemmuuteen liittyvä puolueiden välinen ero. Vihreät ja Vasemmistoliitto haluavat edistää sateenkaarivanhempien asioita, kun taas Kristillisdemokraatit korostavat vanhempien sukupuolieron merkitystä lapsen kehitykselle.

Miehen ja naisen erilaisuuden kautta lapselle muodostuu kuva miehuudesta ja naiseudesta. Sekä äidillä että isällä on omat tärkeät tehtävänsä lapsen kasvun eri vaiheissa. Vanhempien sukupuoliero tuottaa eroja myös heidän psyykkisessä ja sosiaalisessa olemuksessaan sekä vuorovaikutuksessa lapseen. Miehen mallin on katsottu olevan tarpeen päiväkodeissa ja kouluissa. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Myös naispareilla ja yksinäisillä naisilla tulee olla oikeus hedelmöityshoitoihin. Naisparien hedelmöityshoidot eivät vaaranna lapsen etua, sillä tutkimusten mukaan vanhempien sukupuoli ei vaikuta lapsen kokemaan vanhemmuuteen tai lapsen myöhempään seksuaaliseen suuntautumiseen. Myöskään se, että lapsella on pelkästään äiti, ei yleensä vaikuta lapsen kehitykseen kielteisesti, varsinkaan silloin, kun yksin toteutunut vanhemmuus on tietoisien päätösten tulos. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005)

Puolueohjelmissa vältetään kovin jyrkkiä linjavetoja sen suhteen, kuka kelpaa vanhemmaksi. Vasemmistoliitto ja Vihreät kannattavat homoseksuaalien adoptio-oikeutta. Sitä perustellaan yhdenvertaisuudella ja - ehkä yllättäen - lapsen oikeudella.

Kahden äidin tai kahden isän perheessä kasvavalla lapselle on oikeus kahteen vanhempaan. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävillä on oltava samanlainen adoptio-oikeus kuin avioliitossa elävillä. (Naispoliittinen asiakirja RITVA, 2002,

Vasemmistoliitto)

Kiinnostavaa on, että yksikään puolue ei suoraan sano vastustavansa homoseksuaalien adoptio-oikeutta. Suuri osa puolueista jättää yksinkertaisesti ottamatta asiaan kantaa. Erilainen perhekäsitys tulee kuitenkin esiin perheiden määrittelyssä. Kristillisdemokraattien sekä Vihreiden ja Vasemmistoliiton välille muodostuu selkeä ero. Kristillisdemokraatit vetävät konservatiivista linjaa, jossa vanhemmat ovat selvästi äiti ja isä, mutta vuoden 2006 perhepoliittinen ohjelma jättää jo vähän tulkinnanvaraa. Vihreät ja Vasemmistoliitto tuovat selkeästi esiin samaa sukupuolta olevat vanhemmat.

Juridisesti perhe voi tarkoittaa kahden vanhemman ja lasten muodostamaa perhettä, yksinhuoltaja- tai uusperhettä tai lapsetonta pariskuntaa. (Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma, 2006)

Vihreiden mielestä perheen käsite on laaja. Perhe voi tarkoittaa kahden huoltajan ja lasten muodostamaa perhettä, yksinhuoltaja- tai uusperhettä, lapsetonta perhettä tai perhettä, jossa vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Perheeseen voi kuulua myös useamman kuin kahden sukupolven jäseniä. Perheen hyvinvoinnin tai onnellisuuden kannalta ratkaisevaa ei ole perheen kokoonpano vaan ihmissuhteet ja perheenjäsenten välinen vuorovaikutus. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005)

Puolueohjelmissa tunnistetaan vanhemmuuden muutkin kuin biologiset ulottuvuudet, eli sosiaaliset ja juridiset. Kuitenkin biologisen suhteen ja sitä kautta äitiyden ja isyyden merkitys on hieman kiistanalainen. Vihreät eivät näe isättömyyttä ongelmana, kun taas Kristillisdemokraatit korostavat isän merkitystä. Molemmat kuitenkin korostavat lasta vanhemmuuden kokijana ja käyttävät lapsen kehitystä argumenttina. Vuoren (2001) mainitsema psykososiaalinen diskurssi on siis nähtävissä myös puolueohjelmissä käytetyissä perusteluissa.

6.4.3 Vanhemmuus sukupolvien välisessä suhteessa

Vanhemmuusnormien kehys sisältää muutamia mainintoja, joissa käsitellään

sukupolvien välistä suhdetta. Niissä käsitellään vanhempien ja lasten sukupolvien välisiä eroja. Erityistä huomiota näissä maininnoissa kiinnitetään maahanmuuttajavanhempiin. Heidän ja heidän lastensa väliin piirretään puolueohjelmissa kulttuurinen kuilu, jonka yli hyvinvointivaltion rakenteet voivat rakentaa sillan. Maahanmuuttajavanhempien vanhemmuuden ajatellaan kohtaavan erityisiä haasteita ja sen tukemista pidetään tärkeänä. Puolueohjelmien kuvauksen pohjalta maahanmuuttajien vanhemmuus muodostuu uhatuksi ja heikoksi ja vanhemmat esitetään avun tarvitsijoina.

Monissa maahanmuuttajaperheissä lapset ja nuoret oppivat suomen kielen ja omaksuvat suomalaisen kulttuurin arvoja ja tapoja vanhempiaan herkemmin. Ensimmäisen polven maahanmuuttajille taas omien perinnearvojen korostaminen luo turvallisuutta ja lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden saman kulttuuripiirin uussuomalaisten kanssa. Tilanne saattaa sekoittaa perinteisiä sukupolvien välisiä suhteita ja vaikeuttaa lasten oman kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Vanhemmat voivat kokea neuvottomuutta lasten kasvattamisessa, jos he toivovat lasten omaksuvan täsmälleen samat arvot ja tavat, joita he ovat oppineet pitämään oikeina. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005, Vihreä liitto)

Maahanmuuttajavanhemman normiksi muodostuu hämmentynyt vanhempi, joka tarvitsee julkisten palveluiden tukea selvitäkseen vanhemmuudestaan kunnialla. Maahanmuuttajavanhempien kotouttamista ja kielikoulutusta pidetään myös lasten etuna. Kotouttamistoimet ovat osa vanhemmuuden tukemista.

Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuuden tukemiseen tulisikin kiinnittää erityistä huomiota. Oman kulttuuritaustan ylläpitäminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan pääseminen ovat yhtä tärkeitä. Tässä tehtävässä, samoin kuin maahanmuuttajaperheiden ongelmien ratkomisessa kouluilla voi olla suuri rooli. (Vihreän liiton lapsiperheohjelma, 2005)

Muissa kuin maahanmuuttajia koskevissa sukupolvien välistä suhdetta käsittelevissä maininnoissa tuodaan esiin sukupolvien välisiä eroja ja sukupolvien välisen suhteen tärkeyttä sekä uusien sukupolvien kiitollisuudenvelka edellisiä sukupolvia kohtaan. Vanhemmuus määrittyy siis suhteena lapsiin ja osana sukupolvien ketjua.

Suomessa on reilu miljoona alle 18-vuotiasta lasta ja nuorta. He ovat yhteiskunnalle ja vanhemmilleen arvokas asia. Lapset ja nuoret ovat kokevia, suomalaisessa arjessa eläviä ja samalla myös koko maapallon ja sillä asuvien kanssaihminen arjen esimerkiksi tiedotusvälineiden kautta aiempaa selvemmin havaitsevia olentoja, jotka tarvitsevat kasvamisessaan ja sosiaalistumisessaan aikuisten hoivaa, seuraa, opastusta ja apua. (Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma, 2002, Vasemmistoliitto)

7 POHDINTA

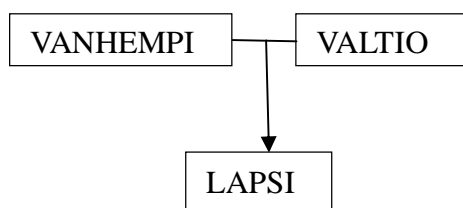
Vanhemmuus tapahtuu arjessa. Tässä tutkimuksessa katson kuitenkin vanhemmuutta yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmasta, koska tutkimuksen aineistossa eli puolueohjelmissakin tehdään niin. Laajasta aineistosta johtuen tutkimus on yleiskatsaus vanhemmuuteen puolueohjelmissa sen sijaan, että keskittyisi tiettyyn vanhemmuuden teemaan. Vanhemmuus jakaantuu puolueohjelmissa neljään kehykseen: tukemisen kehys, yhdenvertaisuuden kehys, toimijuuden kehys ja vanhemmuusnormien kehys. Kokonaisuutena puolueohjelmien vanhemmuuden voisi katsoa muodostavan sosiaalipoliittisen tai perhepoliittisen kehyksen. Tuloksia tulkitessa on oleellista huomioida aineiston jakautuminen puolueiden kesken.

Ennako-oletukseni oli, että vanhemmuus on niin henkilökohtainen asia, että puolueohjelmat käsittelevät sitä todella yleisellä tasolla. Suurimmaksi osaksi näin olikin, mutta jotkin yksittäiset maininnat ottivat kantaa hyvinkin yksityiskohtaisiin tilanteisiin. Olisin yllättynyt, jos eri puolueilla olisi ollut hyvin erilaisia käsityksiä vanhemmuudesta tai se olisi otettu esiin hyvin monenlaisissa yhteyksissä. Eri puolueet mainitsivat vanhemmuuden samankaltaisissa yhteyksissä kuin muutkin puolueet, mikä on tietenkin luonnollista, kun on kyse politiikasta. Suuria eroja ei muodostunut, kyse on pikemminkin nyansseista. Paljon jätetään kuitenkin sanomatta, joten puolueiden kokonaisvaltaisista vanhemmuuskäsityksistä en puolueohjelmien pohjalta saa selkoa.

Monista asioista puolueet olivat hyvinkin samaa mieltä. Kasvatusvastuu kuuluu vanhemmille, mutta yhteiskunnan pitää tukea vanhemmuutta erilaisten palveluiden ja etuuksien avulla. Tämä oli keskeisin näkökulma, josta puolueohjelmat vanhemmuutta käsittelevät. Se ei sinänsä ole yllättävää, koska puolueohjelmissa on usein tapana esitellä uudistusideoita ja ratkaisuehdotuksia erilaisiin ongelmiin. Sen sijaan yllättävää oli se, että ennen vanhemmuuden tukemisen tärkeydestä puhuttaessa mainittiin todella usein vanhemmuuden vastuun kuuluvan ensisijaisesti vanhemmille. Aivan kuin

taustalla häilyisi pelko, että jos vanhemmuutta tuetaan julkisen vallan keinoin, siirtyy myös vanhemmuuden vastuu julkiselle vallalle. Vanhempien vastuun korostamisessa on nähtävissä myös uusfamiliaristisia äänenpainoja. Toisaalta vanhempien vastuun korostamisen voi tulkita myös osaksi puolueohjelmatekstien retoriikkaa.

Vaikka ensisijainen vastuu tukemisen kehyksessä nimettiin vanhemmille kuuluvaksi, myös julkinen vastuu tunnustettiin. Julkisen vallan vastuu vanhemmuuden tukemisessa korostui oikeastaan jopa siinä määrin, että voidaan puhua julkisen vallan ja vanhemman jakamasta vanhemmuuden vastuusta. Puolueohjelmista tulee sellainen kuva, että vanhemmat eivät yksinkertaisesti selviydy vanhemmuudestaan omin voimin ilman julkisen vallan apua. Puolueohjelmissä näkyi haikailua myös yhteisöllisen vanhemmuuden perään, mutta pääasiallisesti vanhemman lisäksi vanhemmuus nähtiin yhteiskunnan tehtäväksi. Käytännössä tällä yhteiskunnalla tarkoitettiin julkista valtaa eli vielä konkreettisemmin valtiota. Kuvio 10 havainnollistaa puolueohjelmien käsityksen vanhemmuuden vastuusta.

Kuvio 10. Puolueohjelmien käsitys vanhemmuuden vastuusta

Julkisen vallan vastuulle asetetaan puolueohjelmissä erilaisten vanhemmuutta tukevien palveluiden järjestäminen, etuuskien jakaminen ja erityisesti lastenhoidon järjestäminen. Leiran (2002, 6) mukaan lastenhoito on vanhempien ja hyvinvointivaltion yhteinen hanke. Puolueohjelmat kuitenkin laajentavat ajatusta vanhempien ja valtion jaetusta vanhemmuudesta. Pelkän lastenhoidon järjestämisen sijaan valtio toimii vanhempien tukijana ja sijaiskasvattajana. Valtio tulee hätiin kasvatuskriisin hetkellä, virvoittaa nääntynyttä vanhempaa ja luo olosuhteet vanhemmuudelle. Valtio on kuin perinteinen, hiukan etäinen isähahmo, joka huolehtii perheen elannosta ja puuttuu kasvatukseen silloin kun kaikki ei mene niin kuin pitäisi.

Lisäksi julkisen vallan tehtävänä pidetään vanhempien valistamista. Vanhemmuudessa siis tarvitaan tietoja ja taitoja, joita täytyy erityisesti opettaa.

Työn ja perheen yhteensovittamisesta puhuttaessa puolueohjelmat eivät juuri tarjonneet yllätyksiä. Työelämään vaikuttaviksi hoivavastuiksi katsottiin sekä omien lasten että omien vanhempien hoitaminen. Välineiksi työn ja perheen yhteensovittamiseen tarjottiin lähinnä erilaisia työelämän joustoja. Viimesijainen vastuu työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta jätetään puolueohjelmissa julkiselle vallalle. Käytännössä ongelman ratkaiseminen jää kyllä vanhempien oman harkinnan varaan. Esimerkiksi monet pienten lasten äidit jättävät työn ja perheen yhdistämättä ja keskittyvät perheeseen jäämällä kotihoidontuella kotiin hoitamaan lapsia (Repo 2009b, 230).

Yhdenvertaisuuden kehyksessä on kiinnostavaa, että puolueohjelmissa on paljon mainintoja, joissa sanotaan, että vanhempien tulot ja asema eivät saa vaikuttaa lapsen mahdollisuuksiin elämässä. Erityisen huomionarvoista on, että suurin osa kaikista Perussuomalaisten vanhemmuusmaininnoista käsitteli juuri tätä teemaa. Ilmeisesti puolueiden ajatuksena on kaikille yhdenvertainen yhteiskunta, jossa etenkin kaikki lapset saavat lähteä samalta viivalta.

Äideistä ja isistä ei lopulta puhuttu paljoa. Puolueohjelmissa vanhemmuutta ei esitetä mitenkään erityisen vahvasti sukupuolinäkökulmasta. Sukupuoli nousi esiin, kun puhuttiin isien hoivavastuusta ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Toisaalta on hyvä, että aina ei tehdä eroja sukupuolten välille, mutta monesti sukupuolen unohtaminen estää näkemästä monia epäkohtia ja tärkeitä näkökulmia. Esimerkiksi kotivanhemmasta puhuminen tuntui suorastaan koomiselta. Puolueohjelmissa törmäsin koko sanaan ensimmäistä kertaa elämässäni. Kyseessä on joko täysi sokeus sukupuolinäkökulmalle tai alleviivaava tapa osoittaa, että myös isä voi hoitaa lapsia.

Toimijuuden kehyksessä kävi vahvasti ilmi, että vanhemmilla pitää olla mahdollisuus tehdä valintoja, etenkin lastenhoidon järjestämisen suhteen. Tällaista valinnanvapausdiskurssia on tutkimuskirjallisuudessa kritisoitu paljon, koska vapaus ei ole niin itsestään selvää. Valitsijoita ovat lähes poikkeuksetta naiset, kaikilla ei oikeasti ole yhtäläiset mahdollisuudet valita ja vahva käsitys kotihoidon paremmuudesta ei jätä tilaa todellisille valinnoille. Tältä asia näyttää yhteiskunnan tasolta katsottuna. Arjessa lapsia hoitavien vanhempien näkökulmasta tilanne näyttää erilaiselta. Harva tekee arkensa ratkaisuja ajatellen laajempia yhteiskunnallisia kokonaisuuksia. Kotiin lapsia hoitamaan jäävät naiset ajattelevat ratkaisunsa helpottavan arkeaan ja lastenhoitoa pidetään myös nautintona (Repo 2009b, 233). Puolueohjelmia voitaneen kuitenkin syyttää turhan kapeasta ajattelusta lastenhoitokysymyksessä.

Puolueohjelmien mukaan vanhemman tehtävä on huolehtia lapsen perustarpeista, turvallisuudesta, sivistyksestä, päihteettömyydestä ja säädellä viihteen kulutusta. Useassa eri kehyksissä tuotiin esiin aika. Lapsilla on oikeus vanhempien aikaan, vanhemmilla oikeus aikaan lasten kanssa ja perheet tarvitsevat yhteistä aikaa. Yhteisen ajan katsottiin olevan tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen ja ongelmien ehkäisemisen kannalta. Myös Ellingsæter (2003, 433) kertoo tällaisesta aikadiskurssista, jonka mukaan halu viettää aikaa lasten kanssa kuuluu hyvään vanhemmuuteen. Juuri samanlainen tapa puhua ajasta on nähtävissä puolueohjelmissakin.

Oleellisin vanhemmuuskäsityksiin liittyvä ero puolueiden välillä koskee samaa sukupuolta olevia vanhempia. Vihreät ja Vasemmistoliitto tuovat heidän tarpeitaan vahvasti esille, kun Kristillisdemokraatit korostavat vanhempien sukupuolieron merkitystä lapsen kehitykselle. Odotin löytäväni asian tiimoilta paljon vahvempia kannanottoja. Suurin osa puolueista sivuutti asian täysin vanhemmuusmaininnoissa. Toisaalta on ymmärrettävää, että puolueet eivät ota selkeää kantaa asiaan, josta voi puolueen sisällä vallita erilaisia mielipiteitä.

Vanhemmuskorkeuksien kehyksessä vanhemmuus esitetään yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona. Aluksi ajatus tuntui oudolta, koska harva varmaan aloittaa lastenhankinnasta halutessaan saada yhteiskunnallista muutosta aikaan. Uusi sukupolvi on kuitenkin aina uusi mahdollisuus, joten ehkäpä lapsia kasvattamalla voi todella saada muutosta aikaan. Ihmiset ovatkin kovin innokkaita levittämään aatteita lasten kasvatuksen avulla. Parempaan yhteiskunnan toivossa lapsia on kasvatettu niin kansallissosialistisesti kuin sukupuolineutraalistikin. Vanhemmuuden kautta vaikuttamisen lisäksi puolueet toivovat vanhempien osallistuvan muutenkin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Se ei ole kovin yllättävää, kun on poliittisista puolueista kyse. Puolue toimintaa ei varsinaisesti mainittu, mutta sekin lukeutuu yhteiskunnallisen vaikuttamisen piiriin.

Monessa eri kehyksessä puolueet puhuvat halusta tarjota erilaisia mahdollisuuksia vanhemmille, lapsille ja perheille. Mahdollisuuksien tarjoaminen on ilmeisesti tärkeä osa poliittista retoriikkaa. Myös köyhyys nousi aineistossa esiin, mutta ei korostuneesti. Itse sanaa köyhyys käytettiin vähän, mieluummin puhuttiin toimeentulosta tai pienistä tuloista. Vanhemmuuden ajateltiin toteutuvan vahvasti rakenteiden ehdolla.

Tämän tutkimuksen rikkaus ja toisaalta ongelma on laaja aineisto ja laajat tutkimuskysymykset. Syvemmälle vanhemmuuden maailmaan pääsisi pureutumaan yksityiskohtaisemmillä kysymyksillä ja silloin myös rikas aineisto saattaisi päästä paremmin oikeuksiinsa. Laaja katsaus auttaa kuitenkin hahmottamaan iso kuviota ja yleisesti yhteiskunnassa vallitsevaa ajattelua vanhemmuudesta, mihin tutkimuksellani pyrin. Toisaalta runsaasta aineistosta on hankala vetää kovin yksityiskohtaisia johtopäätöksiä. Tutkimuksen tulokset pysyttelevät siis hyvin yleisellä tasolla ja olen yrittänyt välttää rönsyilyä. Oman hankaluutensa tuovat puolueiden väliset erot, jotka paikoin ovat selkeimpiä ja paikoin lähes olemattomia.

Aineiston olisi voinut lajitella varmasti usealla eri tavalla ja muitakin kehyksiä pystyisi varmasti muodostamaan. Tässä tutkimuksessa kehykset kuitenkin muodostuivat yrityksen ja erehdyksen kautta aineiston ehdoilla. Kiinnostavia

tutkimusaiheita puolueohjelmien vanhemmuusmaininnoista olisivat esimerkiksi uusfamilististen kannanottojen esiintyminen, psykososiaalisen diskurssin esiintyminen ja puhe perheen ajasta. Jatkossa voisi tutkia myös julkisen ja yksilön suhdetta puolueohjelmissä sekä sitä mitä äideistä, isistä ja lapsista oikeastaan sanotaan.

Puolueohjelmat maalaavat kasvatuksesta kuvaa kaikkien aikuisten yhteisenä tehtävänä. Edes lapsettomat eivät siis voi välttää kasvatusvastuuta. Vanhemmuuden vastuu laajennetaan lopulta vanhempien ja valtion yhteisvastuusta koskemaan koko yhteiskuntaa. Tällöin on kaikkien yhteinen syy, jos jokin menee vikaan. Ei siis ihme, että tällaisen ajattelun vallitessa julkisessa keskustelussa kansalaisia kehoitetaan aina aika ajoin yhteisiin vanhemmuustalkoisiin.

LÄHTEET

Aarnio, Eeva (2004) Ohjelmatutkimus ja poliittisesti lukemisen muutos. Teoksessa Sakari Hänninen & Kari Palonen (toim.) Lue poliittisesti. Profileja politiikan tutkimukseen. Jyväskylä: SoPhi, 147–165.

Aarnio, Eeva & Kanerva, Jukka (toim.) (1995) Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Alasuutari, Maarit (2003) Kuka lasta kasvattaa? Helsinki. Gaudeamus.

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Anttonen, Anneli (2003) Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 159–185.

Anttonen, Anneli & Sointu, Liina (2006) Hoivapolitiikka muutoksessa. Julkinen vastuu pienten lasten ja ikääntyneiden hoivasta 12:ssa Euroopan maassa. Helsinki: Stakes.

Borg, Olavi (1965) Suomen puolueideologiat. Porvoo: WSOY.

Ellingsæter, Anne Lise (2003) The complexity of family policy reform. The case of Norway. *European societies* 5:4, 419–443.

Ellingsæter, Anne Lise & Leira, Arnlaug (2006) Epilogue: Scandinavian Policies of Parenthood – a Success Story? Teoksessa Anne Lise Ellingsæter & Arnlaug Leira (toim.) *Politicising Parenthood in Scandinavia: Gender Relations in Welfare States*. Bristol: The Policy Press, 265–277.

Emirbayer, Mustafa & Mische, Ann (1998) What is Agency? *American Journal of Sociology* 103:4, 962–1023.

Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja (2009) Valvottujen tapaamisten näyttämö. Vieraan ja perhesidoksen rajankäyntiä. Teoksessa Riitta Jallinoja (toim.) *Vieras perheessä*. Helsinki: Gaudeamus, 146–161.

Gamson, William & Lasch, Kathryn (1983) The political culture of welfare policy. Teoksessa Spiro, S. E. (toim.) *Evaluating the Welfare State*. New York: Academic Press, 397–415.

Giddens, Anthony (1999) *Runaway world. How globalisation is reshaping our lives?* London: Profile books.

Goffman, Erving (1986) *Frame Analysis. An essay on the organization of experience.* Boston: Northeastern University Press.

Gordon, Tuula (2005) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Anneli Meurman-Solin & Ilkka Pyysiäinen (toim.) *Ihmistieteet tänään.* Helsinki: Gaudeamus, 114–130.

Heinen, Jacqueline & Martiskainen de Koenigswater, Heini (2001) Framing citizenship in France and Finland in the 1990s: Restructuring of Motherhood, Work and Care. *Social Politics* 8:2, 170–181.

Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit.* Helsinki: Gaudeamus.

Huttunen, Jouko (2001) *Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä.* Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen, Juha (2010) *Perhepolitiikka.* Teoksessa Pauli Niemelä (toim.) *Hyvinvointipolitiikka.* Helsinki: WSOYPro, 227–246.

Hämäläinen, Ulla (2005) *Perhevapaiden aikaiset tulot ja toimeentulo.* Teoksessa Pentti Takala (toim.) *Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin?* Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 126–147.

Jallinoja, Riitta (1984) *Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin.* Teoksessa Elina Haavio-Mannila, Riitta Jallinoja & Harriet Strandell (toim.) *Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja.* Helsinki: WSOY, 37–110.

Jallinoja, Riitta (1985) *Johdatus perhesosiologiaan.* Helsinki: WSOY.

Jallinoja, Riitta (2000) *Perheen aika.* Helsinki: Otava.

Jallinoja, Riitta (2006) *Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä.* Helsinki: Gaudeamus.

Janhunen, Kristiina (2008) *Tutkimuksen tausta.* Teoksessa Kristiina Janhunen & Minna Oulasmaa (toim.) *Äidin kielletyt tunteet.* Helsinki: Väestöliitto, 8–11.

Janhunen, Kristiina & Oulasmaa, Minna (toim.) (2008) *Äidin kielletyt tunteet.* Helsinki: Väestöliitto.

Julkunen, Raija (2006) *Perhe, työ, hoiva ja valtio – oma ja yhteinen, yksityinen ja julkinen hoivavastuu.* Teoksessa Liisa Hokkanen & Maritta Sauvola (toim.) *Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä.* Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 22, 15–45.

Jyrkämä, Jyrki (2008) *Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä - hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi.* *Gerontologia* 22:4, 190–203.

Jämsä, Juha (2010) Tarpeeton ja avuton isä. Teoksessa Juha Jämsä & Susa Kalliomaa (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 112–121.

Jämsä, Juha & Kalliomaa, Susa (2010) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto.

Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2011. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Kantola, Anu & Kautto, Mikko (2002) Hyvinvoinnin valinnat. Suomen malli 2000-luvulla. Helsinki: Edita.

Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Tiedotustutkimus 23:2, 78–84.

Kelan tilastollinen vuosikirja 2011, Suomen virallinen tilasto, sosiaaliturva 2012, Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Leira, Arnlaug (2002) Working parents and the welfare state: family change and policy reform in Scandinavia. Cambridge : Cambridge University Press.

Mickelsson, Rauli (2007) Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä. Tampere: Vastapaino.

Niemi, Riikka (2006) Kuka pelkää kotiäitiä? Teoksessa Tuula Helne & Markku Laatu (toim.) Vääryyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 173–183.

Nojonen, Martti (1992) Poliitiikka tutkimuksen kohteena. Porvoo: WSOY.

Oulasmaa, Minna (2008) Hyvä paha neuvola. Teoksessa Kristiina Janhunen & Minna Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 86–100.

Oulasmaa, Minna & Saloheimo, Anja (2010) Stereotyyppiset isäkuvat. Teoksessa Juha Jämsä & Susa Kalliomaa (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 21–29.

Paloheimo, Heikki (2008) Ideologiat ja ristiriitaisuudet. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.) Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 27–59.

Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (2008a) Puolueiden rooli ja tehtävät demokratiassa. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.) Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 11–25.

Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (2008b) Suomen puolueiden nykytila ja tulevaisuuden haasteet. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.) Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 209–219.

Palonen, Kari (1979) Mitä politiikka on? Luonnos politiikan tutkimuksen perusteiksi.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Palonen, Kari (1995) Poliittiset kielet ja käsitteet ohjelmateksteissä. Teoksessa Eeva Aarnio & Jukka Kanerva (toim.) Puolueohjelmatuskimuksen nykysuunnat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 36–58.

Palonen, Kari (1997) Kootut retoriikat. Esimerkkejä politiikan luennasta. Jyväskylä: SoPhi.

Pekonen, Kyösti (1995) Puolueohjelman idea. Teoksessa Eeva Aarnio & Jukka Kanerva (toim.) Puolueohjelmatuskimuksen nykysuunnat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 24–35.

Peräkylä, Anssi (1990) Kuoleman monet kasvot. Identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino.

Perälä-Littunen, Satu (2007) Gender Equality or Primacy of the Mother? Ambivalent Descriptions of Good Parents. *Journal of Marriage and Family* 69:2, 341–351.

Puroila, Anna-Maija (2002) Kohtaamisia päiväkotiarjessa: kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Oulu: Oulun yliopisto.

Repo, Katja (2009a) Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Tampere: Tampere University Press.

Repo, Katja (2009b) Pienten lasten kotihoito - Puolesta ja vastaan. Teoksessa Anneli Anttonen, Heli Valokivi & Minna Zechner (toim.) Hoiva – Tutkimus, politiikka ja arki. Tampere: Vastapaino, 219–237.

Schmitt, Florence (2002) Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–326.

Sipilä, Jorma; Rantalaiho, Minna; Repo, Katja & Rissanen, Tapio (2012) Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki. Tampere: Vastapaino.

Takala, Pentti (2005) Perheen muutos ja pohjoismainen perhepolitiikan malli. Teoksessa Pentti Takala (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 20–56.

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampere University Press.

Väliverronen, Esa (1995) Metsä sairastaa. Ympäristöuhkan määrittely sanomalehdissä. *Tiedotustutkimus* 18:4, 6–24.

Väliverronen, Esa (1996) Ympäristöuhkan anatomia. Tampere: Vastapaino.

Suomen säädöskokoelma

ElatusL Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704

LHL Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361

IsyysL Isyyslaki 5.9.1975/700

LIITE 1

Aineistona käytetyt puolueohjelmat (aikajärjestyksessä aakkostettuna)

Kokoomuksen kunnallisvaalitavoitteet 2000 –asiakirja (vaaliohjelma, 2000)
Kansallinen Kokoomus

Kristillisen liiton kunnallisvaaliohjelma 2000 (vaaliohjelma, 2000) Kristillinen
liitto/Kristillisdemokraatit

Vihreän liiton kunnallisvaaliohjelma (vaaliohjelma, 2000) Vihreä liitto

Kristillisdemokraattien kuntaohjelma (erityisohjelma, 2001) Kristillisdemokraatit

Eduskuntavaalit 2003 - Valoisampi vaihtoehto (vaaliohjelma, 2002) Suomen Keskusta

Hyvä lapsuus - Lapsipoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2002) Vasemmistoliitto

Kokoomuksen lähiajan tavoiteohjelma 2003-2007 (yleisohjelma, 2002) Kansallinen
Kokoomus

Kristillisdemokraattien tavoiteohjelma 2003-2007 (yleisohjelma, 2002)
Kristillisdemokraatit

Naispoliittinen asiakirja RITVA (erityisohjelma, 2002) Vasemmistoliitto

Perhepoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2002) Kristillisdemokraatit

Vaaliohjelma eduskuntavaaleissa 2003 (vaaliohjelma, 2002) Vasemmistoliitto

Vaaliohjelma - Koko Suomen voimavarat käyttöön (vaaliohjelma, 2002) Suomen
Keskusta

Vihreän liiton koulutuspoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2002) Vihreä liitto

Vihreän liiton periaateohjelma (yleisohjelma, 2002) Vihreä liitto

Eduskuntavaaliohjelma 2003 - Pallo haltuun (vaaliohjelma, 2003) Vihreä liitto

KD:n eduskuntaryhmän ihmis- ja perusoikeuspoliittinen ohjelma (erityisohjelma,
2003) Kristillisdemokraatit

Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän koulutus- ja opiskelijapoliittinen ohjelma
(erityisohjelma, 2003) Kristillisdemokraatit

Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän kriminaalipoliittinen toimenpideohjelma (erityisohjelma, 2003) Kristillisdemokraatit

Eduskuntavaaliohjelma 2003 (vaaliohjelma, 2003) Perussuomalaiset

Päihdepoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2003) Vihreä liitto

Ruotsalainen kansanpuolueen suurkaupunkipoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2003)
Ruotsalainen kansanpuolue

Tavoitteena parempi arki - Kokoomuksen kuuden kohdan ohjelma (vaaliohjelma, 2003) Kansallinen Kokoomus

Vaalimanifesti (vaaliohjelma, 2003) Ruotsalainen kansanpuolue

Vaaliohjelma - Ääni ihmiselle (vaaliohjelma, 2003) Kristillisdemokraatit

Vaaliohjelma 2003 (vaaliohjelma, 2003) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Huolenpitoa huomisesta - SDP:n tavoitteet kunnallisvaaleissa (vaaliohjelma, 2004)
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Keskustan kunnallispoliittinen asiakirja - Yhteistyössä Keskusta (vaaliohjelma, 2004)
Suomen Keskusta

Kokoomuslainen kunta (erityisohjelma, 2004) Kansallinen Kokoomus

Kunnallisvaaliohjelma (vaaliohjelma, 2004) Ruotsalainen kansanpuolue

Maailma tehdään lähelläsi –vaaliohjelma (vaaliohjelma, 2004) Vihreä liitto

Tavoitteena elämänmyönteinen ja elinvoimainen kotikunta - Kristillisdemokraattien
kuntavaaliteesit (vaaliohjelma, 2004) Kristillisdemokraatit

Vammaispoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2004) Kristillisdemokraatit

Vasemmistoliiton Poliittinen tavoiteohjelma (yleisohjelma, 2004) Vasemmistoliitto

Vihreän liiton demokratiaohjelma (erityisohjelma, 2004) Vihreä liitto

Vihreän liiton EU-ohjelma (erityisohjelma, 2004) Vihreä liitto

Kristillisdemokraattien periaateohjelma ja yleisohjelma (yleisohjelma, 2005)
Kristillisdemokraatit

Kulttuuripoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2005) Vihreä liitto

Paluu tulevaisuuteen - Keskustan nuorisoasiakirja vuosille 2005-2007 (erityisohjelma, 2005) Suomen Keskusta

Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015 (erityisohjelma, 2005) Vasemmistoliitto

Terveudeksi! Kristillisdemokraattien terveystoiminnan ohjelma (erityisohjelma, 2005) Kristillisdemokraatit

Vihreän liiton lapsiperheohjelma (erityisohjelma, 2005) Vihreä liitto

Vihreän liiton tietoyhteiskuntaohjelma (erityisohjelma, 2005) Vihreä liitto

Vihreän liiton työelämäohjelma (erityisohjelma, 2005) Vihreä liitto

Yhteisvastuu ja hyvinvointi (erityisohjelma, 2005) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Eduskuntavaaliohjelma: Reilu Suomi - työtä ja välittämistä (vaaliohjelma, 2006) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Eduskuntavaaliohjelma 2007: Oikeudenmukaisuuden, hyvinvoinnin ja kansanvallan puolesta! (vaaliohjelma, 2006) Perussuomalaiset

Eduskuntavaaliohjelma 2007 (vaaliohjelma, 2006) Vasemmistoliitto

Eduskuntavaaliohjelma 2007 (vaaliohjelma, 2006) Vihreä liitto

Ikäihmisten parhaaksi - Kristillisdemokraattien vanhuspoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2006) Kristillisdemokraatit

Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelma (yleisohjelma, 2006) Kansallinen Kokoomus

Keskustan periaateohjelma: Kohti tasa-arvoista, luonnonmukaista sivistisyhteiskuntaa (yleisohjelma, 2006) Suomen Keskusta

Keskustan tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011 (vaaliohjelma, 2006) Suomen Keskusta

Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2006) Kristillisdemokraatit

Kristillisdemokraattien tavoiteohjelma vaalikaudelle 2007-2011 (yleisohjelma, 2006) Kristillisdemokraatit

Kristillisdemokraattien tärkeimmät tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011 (vaaliohjelma, 2006) Kristillisdemokraatit

Seurakuntavaaliohjelma (vaaliohjelma, 2006) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Suomi ja maahanmuuttajat (erityisohjelma, 2006) Kristillisdemokraatit

Vihreiden liikennepoliittinen ohjelma (erityisohjelma, 2006) Vihreä liitto

Vihreän liiton periaateohjelma: Tehtävänä reilu muutos (yleisohjelma, 2006) Vihreä liitto

100+3 - RKP:n eduskuntavaaliohjelma 2007 (vaaliohjelma, 2006) Ruotsalainen kansanpuolue

Me pidämme ääntä puolestasi: SDP:n tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011 (vaaliohjelma, 2007) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Periaateohjelma 2007 - Vasemmiston tie oikeudenmukaiseen maailmaan (yleisohjelma, 2007) Vasemmistoliitto

Vastuullinen markkinatalous ja sen vaikutukset Suomen tulevaisuuteen (vaaliohjelma, 2007) Kansallinen Kokoomus

Kokoomuksen kunnallisvaaliohjelma 2008 - Liitykää yhteen (vaaliohjelma, 2008) Kansallinen Kokoomus

Kotikunta kuuluu kaikille - Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma 2008 (vaaliohjelma, 2008) Kristillisdemokraatit

Kunnallisvaaliohjelma 2008 (vaaliohjelma, 2008) Ruotsalainen kansanpuolue

Muutos tehdään kunnissa 2008 – 2012 (vaaliohjelma, 2008) Vasemmistoliitto

Oikeudenmukaisuus, valinnanvapaus, ilmastovastuu - Kunnallisvaaliohjelma 2008 (vaaliohjelma, 2008) Vihreä liitto

Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008 - Äänestäjän asialla (vaaliohjelma, 2008) Perussuomalaiset

Sosialidemokraattinen kuntavaaliohjelma 2008 - Unelmista todeksi (vaaliohjelma, 2008) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Äänestä kotiasi. - Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma 2008 (vaaliohjelma, 2008) Suomen Keskusta

Parempi Eurooppa on mahdollinen (vaaliohjelma, 2009) Vasemmistoliitto

TEHTÄVÄ EU:SSA - Kristillisdemokraattien EU-vaaliohjelma 2009 (vaaliohjelma, 2009) Kristillisdemokraatit

Urhoutta Eurooppaan - Keskustan vaaliohjelma Euroopan parlamentin vaaleissa 2009 (vaaliohjelma, 2009) Suomen Keskusta

Poliittinen ohjelma - Vihreä tehtävä 2010-2014 (erityisohjelma, 2010) Vihreä liitto

Vihreän liiton työelämäohjelma (erityisohjelma, 2010) Vihreä liitto

Koti, uskonto, isänmaa. Tästä on kyse. Vaaliohjelma 2011-2015 (vaaliohjelma, 2011) Kristillisdemokraatit

Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma (vaaliohjelma, 2011) Perussuomalaiset

Työn ja oikeudenmukaisuuden puolesta. SDP:n talouspoliittinen linjaus vuosille 2011-2015 (vaaliohjelma, 2011) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Vaaliohjelma Matkaopas hyvinvointivaltiosta paremminvointivaltioon (vaaliohjelma, 2011) Kansallinen Kokoomus

Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin (vaaliohjelma, 2011) Suomen Keskusta

Vasemmistoliiton eduskuntavaalien 2011 vaaliohjelma (vaaliohjelma, 2011) Vasemmistoliitto